

शुभाष्ट अरमावली.

किंमत चार आना.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૫૦૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મુજોદા ગરબાવાળી

વિષય ૫-૧૭

સુબોધ ગરબાવળી.

રચનાર,
બાપાલાલ ભાઈશંકર ભટ્ટ.
સારંગપુર, ધાસીરામની પોળ—અમદાવાદ.

પ્રકાશક,
બાપાલાલ ભાઈશંકર ભટ્ટ.
સારંગપુર, ધાસીરામની પોળ—અમદાવાદ.

સુમારા વધારા વાળી આવૃત્તિ આકમી.

અમદાવાદ.
શ્રીકૃષ્ણ દોડ ઉપર નિર્મળ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
સલ્લુભાઈ ધર્મરભાઈએ છાપી.

ક. સ. ૧૯૧૮

પ્રત ૮૦૦.

(સર્વ હક સ્વાધિન રાખ્યા છે.)

કીર્તિત ચાર આના.

પ્રસ્તાવના.

મહાલક્ષ્મી શ્રીમેલ ટ્રેનીંગ કોલેજમાં ધનામના મેળા-
વડા વખતે કેટલીક ગરબીઓ રચી મેં છોડીઓ પાસે મન-
રાવી, તે મારા કેટલાક મિત્રોને પસંદ પડી અને એવી
વધારે ગરબીઓ રચેલી જોવાની તેમણે ઇચ્છા બતાવી, તે
કિપરથી આ સુખાધ ગરબાવળી મેં રચી છે.

સાધારણ રીતે ત્રણ હેતુ ધ્યાનમાં રાખીને મેં આ
ગરબીઓ રચી છે. તે એ કે (૧) ગોળ કુંડાળામાં ફરતાં
ગાવાથી બાળકોઓ અને સ્ત્રીઓનાં શરીર અને અવયવોનું
નિયમિત રીતે હાલવું ચાલવું થાય અને તેમને થોડી કસરત
મળે. (૨) ગાનાર અને સાંભળનારની હિંચી મનોવૃત્તિઓ
તથા તેમનું નીતિ અને બહિર્ગત તરફનું વલણ દૃઢ થાય,
અને (૩) તેમને એક હિંચા પ્રકારનો આનંદ મળે. આ
ત્રણ હેતુ કેટલે દરજ્જે પાર પડ્યા છે તે જોવાનું હું સુગ-
વાંચનારને સોંપું છું.

આ નાની ગરબાવળીના ત્રણ ભાગ કરવામાં આવ્યા
છે. પહેલા ભાગમાં નાની છોલ્હીઓને ગાવા અને શીખા-
મણુ લેવા જેવી ગરબીઓ મૂકવામાં આવી છે. બીજા
ભાગમાં સ્ત્રીઓને લાયક ગરબીઓ છે અને ત્રીજા ભાગમાં
કહાણીઓ અને આખ્યાન મૂક્યાં છે.

આ કેટલાં મારે કહેવું જોઈએ કે જુદા જુદા રાગ
પસંદ કરવામાં મને ખૂબેન શારદા ગોપીલાલ તથા ખૂબેન
વસંતકુમારી બીમરાવ તરફથી સારી મદદ મળી છે.

અમદાવાદ.

આસો સુદી ૨

આ. ભા.

અનુક્રમણિકા.

પૃષ્ઠ.

૧ ઇશ્વર પ્રાર્થના	૧
૨-૩-૪ ડિવ (કવાયત) માટે મરખીઓ.....	૩-૬
૫ શીખામણુ	૬
૬ તાલ પ્રમાણે ચાલતાં ગાવાના સર્વેયા	૭
૭ સખીઓને ગાવા માટે આમંત્રણુ	૮
૮ સદ્ગુણુ વિષે	૧૦
૯ જૂઠું કપટ વિષે	૧૨
૧૦ અદેખાઇ વિષે... ..	૧૩
૧૧ ધીરજ વિષે	૧૪
૧૨ ઇશ્વરમાં પ્રેમ રાખવા વિષે... ..	૧૫
૧૩ નીતિ અને ભક્તિ વિષે	૧૬
૧૪ ઇશ્વરનું રાજ્ય... ..	૧૭
૧૫ પ્રાર્થના	૨૦

ભાગ બીજો.

૧૬ સ્ત્રીઓને શીખામણુ	૨૧
૧૭ પુચ્છ વિષે	૨૨
૧૮ સુધ્ધ સતી વિષે	૨૩
૧૯ હલકું મન	૨૪
૨૦ મોટું મન	૨૫
૨૧ મરહુમ રાવબહાદુર રણુજીભાઈ છોટાલાલ વિષે.	૨૬

૨૨	કથા વિષે	૨૭
૨૩	સાચું સુખ નીતિથી પમાય છે	૨૮
૨૪	સ્વદેશ પ્રીતિ	૩૦
૨૫	સ્વદેશની ઉન્નતિ વિષે... ..	૩૨
૨૬	રજપૂતાણી વિષે	૩૩
૨૭	જીવતરનું સાધન	૩૪
૨૮	સ્ત્રીઓને માટે પ્રાર્થના	૩૫
૨૯	પ્રાર્થના... ..	૩૬
૩૦	પ્રાર્થના માડ	૩૭
૩૧	પોતાના દોષ જોવા વિષે	૩૭
૩૨	મરણના દુઃખ વિષે	૪૦
૩૩	પ્રભુને ભજવા વિષે	૪૨
૩૪	સાચાં સુખ	૪૩
૩૫	કૈસરેહિંદ જ્યોર્જને આશ્ચર્ય... ..	૪૫

ભાગ ત્રીજો.

૩૬	કંજુસની કહાણી	૪૬
૩૭	વાબાઈનો ખેલ... ..	૫૨
૩૮	મેવાડનો રાણો રામભલ	૫૪
૩૯	રાણી રૂપસુંદરી... ..	૫૫
૪૦	સોના અને લોહનો સંવાદ... ..	૬૨
૪૧	મીરાંબાઈ અને પંથીનો સંવાદ	૬૩
૪૨	રાખેંગાર અને રાણકદેવી	૬૬
૪૩	સિદ્ધરાજ જયસિંહ અને જયમાનો સંવાદ.	૭૩
૪૪	બલીમાઈ	૯૭
૪૫	સુકન્યાનું આશ્વાન	૭૮

સુબોધ ગરબાવળી.

*૬શ્વર પ્રાર્થના.

લીલી લીમડીરે, લીલો નાગરવેલનો છોડ, એ રાગ.

પ્રથમ ^૧પ્રણામીએરે અંતરજામી શ્રી અવિનાશ,
તારો કૃપા વડેરે સૌની સફળ થવાની આશ;
આખા વિશ્વમારે તુજ વિણ ખાલી નહિ કે દામ,
આદી, મધ્યનોરે વળો તું આખરનો વિશ્રામ. ૫

કોણ કળા શકેરે તારી અકળ ગતિ ભગવાન,
શક્તિ વિચારતારે બૂલે ભલા ભલા પણ ભાન;
સૃષ્ટિ પેખીનેરે તોપણ નિશ્ચય એવો થાય,
બહુજ વિચારીનેરે રચના તે' કીધી જગરાય. ૨

ખૂણે ખોચરેરે તારી ખૂખી બહુ દેખાય,
આખા વિશ્વમારે તારી દૃષ્ટિ ઉડી જાય;
રહીને વેગજારે લે છે વિશ્વતણી સંભાળ,
પાળે પ્રેમથીરે સૌને જાણીને નિજ બાળ. ૩

આંખો આપીનેરે કીધા સૂર્ય શશિ દિન રાત,

* આ ગરબી ૬શ્વરપ્રાર્થના માટે છે. તે સધળી છો-
ડીઓ સીધી હારોમાં ઉભી રહીને સાથે ગાઇ શકે છે. તે-
મજ તે ગોળ કુંડાળામાં ફરીને તાળી સાથે પણ ગવાય છે.
તે બહુ લાંબી છે, પરંતુ તેને ટુંકાવી શકાય છે; જેમકે
ઉપરથી છ, સાત, કે આઠ કડીઓ ગાયા પછી એકદમ
છેલ્લી બે કડીઓ ગાય તો તેથી બાધ આવતો નથી.

૧ પ્રણામીએ.

રંગ નવા નવારે પેખી થાય સહુ રળિયાત;
આકાશે ક્યોરે અગણિત તારાનો ચળકાટ,
જાણે છાંછેરે રૂડા ચંદરવાથી રાત.

સૂરજ ખેંચતોરે ખારા સાગરમાંથી નીર,
બહુ મીઠાં કરીરે વાદળ વહેંચે વહીને શીર;
પાંધર પહાડમાંરે જંગલ, ખેતર, ને વળી ખાડ,
પાણી પહોંચતાંરે તેથી ઉછેરે તૃણ ને ઝાડ. ૫

વનની વેલીઓરે ફાલે બાગ બગીચે ફૂલ,
પૃથ્વી શોભતીરે જાણે પહેર્યાં છે પટફૂલ;
પાક નવા નવારે મીઠાં મધુરા માણસ કાજ;
કીધા પ્રેમથીરે જાણી નિજ બાળકની દાઝ. ૬
પ્રભુ તેં પુણ્યમાંરે કેવો મેદ્યો મીઠો વાસ,
નાનુક પક્ષત્રેરે કેવાં કોરી કીધાં ખાસ.

પૃથ્વીપેટમાંરે, પાનાં હીરા, માણેક થાય,
રૂડા રંગથીરે ક્યારે રંગ્યાં તેં જગરાય ! ૭

ધાતુ નવી નવી રે દાટી માટીમાં મહારાજ,
જાણ્યું જાગશેરે આગળ એનો ઉદમ આજ;
કાળા કાચલાંરે જેની ખાણોમાં નહિ ખોટ,
તેના તાપથીરે ચાત્રે સંચા, ગાડી, ખોટ. ૮

વિદ્યુત તેં કરીરે જેથી કામ અતૌકિક થાય,
મૈત્ર હજરથીરે પળમાં સંદેશા લખ જાય;
દીવામાં વસીરે આપે અજવાળું મહા મૂલ,
ગાડી ચાલતીરે વિદ્યુત બળથી વેગ અતૂલ. ૯
જો મધમાખીએરે કીધાં મીણુ અને મધ સાર,
સાગર માછલીરે કરતી મોતી અપરંપાર;

ઝીણું જંતુએરે બાંધ્યા મહાસાગરમાં ખેટ,
પક્ષિ પ્રવાસીનેરે વળતી વસવા કીધા બેટ. ૧૦

કીડો કારભારે કરતો કાશેટામાં હીર,
 રૂડા રંગનાંરે તેનાં ચતુરા પહેરે ચીર;
 સીપો શંખસારે, તેના મચ્છ ધડે છે ઘાટ,
 પ્રભુ તેં શીખવ્યુરે, આપ્યા કયી શાળામાં પાઠ ? ૧૧
 જો કણ એકથીરે સો કણ માટીના થઈ જાય,
 તે કણ ખાઈનેરે માણસ પોષે છે નિજ કાય;
 તે પણ આખરેરે પાછો માટી માંહી સમાય,
 એમ ખનીજનાંરે તરવો ઉદ્ભિજ, પ્રાણીજ થાય. ૧૨
 વાયુ રૂપનુંરે પાણી થાય પ્રવાહિ જેમ,
 ગરમી ખોઈનેરે થાશે બરફતણો ધન તેમ;
 એમ અસંખ્ય છેરે તેનો ગણતાં ના'વે પાર,
 અકળ કળાથકીરે પ્રભુ તું કરતો લય વિસ્તાર. ૧૩
 કાં કૃતિ આપનીરે ક્યાં આ અલ્પમતિ ભગવાન.
 કીડી શું કરેરે આખા મહાસાગરનું પાન;
 શક્તિ વિચારીનેરે તારે શરણુ થયાં એ તાત,
 અમને પ્રેરજેરે નીતિ ભક્તિમાં દિનરાત. ૧૪

ભાગ પહેલો.

(નાની છાડીઓ માટે.)

ગરબી. *

“મા પાવાતે મહથી ઉતર્યાં મા કાળીરે.” એ રાગ.
 આ પ્રભુએ આપી આંખ, સન્મુખ જોવાને,
 તે સાથે બુદ્ધિ વિચારની, દુખ ખોવાને;

* આ ગરબી ખોલતી વખતે દરેક લીટીમાં શરીરના જે
 અવયવ વિષે વાત આવે તે અવયવ ખંને હાથવડે બતા-
 વવા અને “તાળી પાડીને” આ શબ્દો આવે ત્યાંથી આ-
 રંભીને આગળ તાલ પ્રમાણે તાળીઓ પાડવી.

આ પ્રભુએ આપ્યા કાન, શાસ્ત્ર વચન સુણવા,
 વળી પ્રભુએ આપ્યું મુખ, સુવાણી ઓચરવા.
 આ પ્રભુએ આપ્યા હાથ, શુભ કામો કરવા,
 વળી પ્રભુએ આપ્યા પાય, સુમારગ સંચરવા.
 આ જે જે ચીજ જરૂરની, તે આપીને,
 જગદીશ જુએ છે સર્વ, સધળે વ્યાપીને,
 તે માટે સખીઓ સર્વ, સાથ મળી રહીએ,
 એ પ્રભુને લાગી પાય, તેના ગુણ ગાઘએ.
 એ પ્રભુમાં આપણુ આજ, ચિત્ત લગાડીને,
 ગુણ ગાઘએ શાણી બહેન, તાળી પાડીને.
 પ્રભુ ન્યાયી ને વળી નેક, સર્વતણે ત્રાતા.
 એ જગતતણે માખાપ, સૌનો સુખદાતા.
 સૌ સખીઓ પૂજે પ્રેમથી, એ છે પાસે,
 પછી સુમતિ માગો બેન, તેથી સુખ થાશે.

ગરબી. (ડિલ માટે.)

“ અચકો મચકો કારેલી. ” એ રાગ.

ચાલો ઉત્તરમાં મુખ કરીએરે, દક્ષિણને પાછળ ધરીએ.
 આ પશ્ચિમ ડાબે પાસેરે, પૂર્વ દિશા જમણી જશે.
 હવે સીધાં ઉભાં રહીએરે, ખીજી વાત પછી કહીએ.

× આ ગરબી બોલતી વખતે દરેક લીટીના અર્થ પ્રમાણે ફરવું તથા હાવભાવ કરવા. જેમકે પહેલી લીટી બોલતી વખતે ઉત્તર તરફ ફરવાનું છે. ખીજી લીટી બોલતી વખતે ડાબે હાથે પશ્ચિમ દિશા બતાવવી અને જમણે હાથે પૂર્વ દિશા બતાવવી. પછી સીધાં ફરવું, અને મોં, આંખ અને કાન બતાવવા, ઇત્યાદિ.

આ કાવે મુખ અમરે, આંખ રચી જોવા સાડ.
 આ કામ કથા સાંભળવારે પગ પૃથ્વી ઉપર ધરના.
 આ હાથવડે કંઈ આપોરે, દુર્બળનાં દુખડાં કાપો.
 આ હાથે પુસ્તક ઝાલોરે, વાંચી શાસ્ત્ર વચન જાણો.
 આ હાથે પંથ બતાવોરે, કોઈ અજાણ્યો ને આવ્યો.
 આ કર જોડીને ઠરજોરે, પ્રાર્થના પ્રેમે કરજો.
 મોટાંને દેખી પ્રીતેરે, જેન નમો રૂડી રીતે.
 રૂડી સજ્જનને શિર નામીરે, સર્વ કરો સામાસામી.
 સખીઓને ભેટો ભાવેરે, અવસર આવો નહિ આવે.
 વળી સીધાં કરીને જેસોરે, ક્યાં સુધી ઉભાં રહીએ.
 સૌ સાથે ઉભાં થઈએરે, કાલાંતી કથની કહીએ.
 અમે જોવું તેવું ભાખ્યુંરે, ઉદાપણ નામ નથી દાખ્યું.
 કંઈ ભૂલ પડી તો ભામોરે, મોટાં મહેર સદા રાખો.

ગરશી. * (ડિલ માટે.)

રાગ ઉપર પ્રમાણે.

અમે સાચે સાચું કહીએરે, એજ અમારી છે રીતી;
 અમે દુર્જનથી દુર રહીએરે, એમાં ન્યાય અને નીતિ.

* આ ગરખી ડિલને માટે રચી છે. એક અથવા વધારે સીધી હારોમાં છોડીએને ઉભી રાખવી અને તે હારોની વચ્ચે ત્રણત્રણ હાથનું અગર જરૂર જણાય તેટલું અંતર રાખવું. પછી આખી ગરખી છોડીએ પાસે ગવરાવવી અને તાલ પ્રમાણે તેમને ત્રણ ડગલાં આગળ અને ત્રણ ડગલાં પાછળ ભરવાનું કહેવું જેમકે પહેલી લીટીના ત્રણ તાલ સાથે અધી છોડીને-એએ આગળ ત્રણ ડગલાં ભરવાં અને ચોથે તાલે એ પગ નેડે કરવા તેમજ બીજી લીટીના ત્રણ તાલ સાથે ત્રણ ડગલાં પાછળ ભરવાં અને ચોથે તાલે એ પગ નેડે કરવા.

અમે સજ્જનમાં જઈ વસીએરે.	એજાં
અમે ખામી દેખી ખસીએરે.	એમાં
દીનતું દુખ ટાળી ઠરથુંરે.	એજાં
અમે પાપીને પરહરથુંરે,	એમાં
અમે દુખીની વધારે ધાધએરે,	એજાં
નહિ લાલચમાં લેવાઈએરે,	એમાં
અમે સત્યને કાજે મરીએરે,	એજાં
અન્યાય થઈ ઓસરીએરે.	એમાં
અમે દુખમાં ધીરજ ધરીએરે,	એજાં
અમે ડાઘ પડયાથી ડરીએરે,	એમાં
અમે એક વચનથી રહીએરે.	એજાં
અમે જૂઠું ભણી નવ જમએ રે,	એમાં

શીખામણ.

જરખી.

સુણજો સાજનોરે—એ રાગ.

નિત્ય સવારે વહેલાં ઉઠી દાતણ પાણી કરીએજી;
તન મન શુદ્ધ કરીને પ્રેમે ધ્યાન પ્રભુનું ધરીએ.

શાણું થઈએજી. ૧

માત પિતા કે ખીજાં સાથે વાણીં વિવેકે વદાએજી;
ગાળાગાળી કે અપશબ્દો ઓચરીએ નહિ કદીએ.

શાણું—૨

ઘરમાં રહી ઘરઘંઘો કરીએ કે વિદ્યા કંઈ ભણીએજી;
શીવણ, ભરત અને ગુંથણનાં કામ કુશળ થઈ કરીએ.

શાણું—૩

નિશાળે જતાં નવ લાજે પુસ્તક પોથી ઝાલેજી;
શિક્ષકની શીખામણુ માની તેજ પ્રમાણે ચાલે.

શાણાં—૪

ગુઠ વચન મુખથી નવ વદીએ, પરનિંદા નવ કરીએજી;
સૌ સાથે સંપીને રહીએ નમ્ર વચન ઓચરીએ.

શાણાં—૫

એક ઘડી આજસ નવ કરીએ કામ રૂડાં કંઈ કરીએજી;
ફૂડ કપટને કાઢી નાંખી પરમેશ્વરથી ડરીએ.

શાણાં—૬

ગાંડાં થઇ ગુસ્સો નવ કરીએ શોક સદા પરહરીએજી;
જો કંઈ કષ્ટ થયું કાયામાં, ધીરજ મનમાં ધરીએ.

શાણાં—૭

અદેખાધને અજગી કરીને સૌનું સાઈ ચાહીએજી;
સાંજ સવારે નિર્મળ મનથી ગુણ પ્રભુના ગાધએ.

શાણાં—૮

સવૈયા. +

(ચાલતાં ચાલતાં ગાવાને.)

ડાંખો પગ ઉપાડો પહેલ', જમણો તેની આગળ થાય.
એવી રીતે ચાલો જણે, સૌ રૂખીઓ વચ્ચેડે જાય.

+ છોડીઓ સંધી હારોમાં ઉભી હોય ત્યાંથી તેઓ
ગરબો ગાવા માટે ગોળ ઉપર જાય તે વખતે આ કવિતા
સઘળી છોડીઓએ સાથે ગાવાની છે અને ચાલતાં ચાલતાં
સઘળી છોડીઓએ આ કવિતાના તાલ પ્રમાણે એકી વખતે
સાથે પગલાં ભરવાં જોઈએ.

ચોખા રહેરા રાખો સર્વે, ચોખાં વસ્ત્ર ધરો નિજ અંગ.
 હસતે મુખડે હાલી ચાલી શોભાવો શાળા નવરંગ.
 શિક્ષકની શીખામણ માનો, જોજો ચૂક જરા નવ થાય,
 ગાતાં ગાતાં ચાલો જહેનો, તાજ પ્રમાણે મૂકો પાય.
 વખત વટયો બહુતર બહુવાનો, કસરત કેરો આ છે કાળ,
 ચંચળ થઇ ચાલો ચિત્ત રાખી, ચાલતાં નવ ચૂકો તાળ.
 તે સાથે શીખામણ સારી, હૃદય વિષે સહુ રાખો બાળ.
 સાચાં થઇ રહેજો સહુ સાથે, મુખથકી નવ જોડો ગાળ.
 મીઠી વાણ વદો સહુ સખીઓ, કૂડ કપટને કાઢી દૂર;
 સીધે રસ્તે સર્વ વિચરજો ધથરનો ડર રાખી કર.
 પરમારથ પર રાખો પ્રીતિ, દીલ દયાનું રાખો જોર;
 નિર્મળ મન નીતિથી શોભે, નમ્ર જની નવ રાખો તોર.
 સૌ સારી સોખનમાં રહીને, બહુવા પાછળ રાખો ખત;
 આ લોકે પરજોડે જહેનો, એજ સદા સુખનો છે પથ.

સખીઓને ગરબા માટે આમંત્રણ.

ગરબી.

મારા વાલાજી હો હવે નહિ જાઉં મહી વેચવારે લોલ.

એ રાગ

સર્વે સખીને તેડી આવજોરે લોલ, ગરબો રચીશું મારે ઘેર;
 બલા ભાવથીરે લોલ, સર્વે સખીને તેડી આવજોરે લોલ. ૧
 વડી વિવેકી મારી માવડીરે લોલ, સખીઓ દેખીને સુખી થાય;
 એવા તાત છેરે લોલ, સર્વે સખીને તેડી ૦ ૨

ગરબો ગમે છે મારી ખેનનેરે લોલ, બચો રાચે છે મારો બ્રત;
 રૂડા રાગથીરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૩
 સગાં સંબંધી સર્વે મળ્યાંરે લોલ, ગરબો જોવાને ચિત્ત ચડાય,
 વડી હોંસથીરે લોલ; સર્વે સખી૦ ૪
 શરદપુનેમની શોભા ધણીરેલોલ, ચંદની ખીલી છે બલી બાત;
 શશિ ઉજળે રે લોલ, સર્વે સખી૦ ૫
 સોના સમું છે માંડે આંગણુંરે લોલ, રૂપા સમી છે રૂડી રાત;
 તેજ ઝગઝગેરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૬
 ગોખે ધરીયું બધે દીવડારે લોલ, વચ્ચે રચીયું દીપમાળ;
 ચોડા ચોકમાંરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૭
 સાડીઓ પહેરાયું સખી સર્વેનેરે લોલ, મેવા જમાડુ મારી ખેન;
 બલા બાવથીરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૮
 રૂડો દિવસ રળીઆમણોરે લોલ, આપ્યો પ્રભુએ મને આજ;
 પુરા પ્રેમથીરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૯
 કેવી કૃપા છે જગદીશનીરે લોલ, ગાજી કરીયું તેનું ગાન;
 રૂડા રાગથીરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૧૦
 ગરબે રમે છે સુધડ નારીઓરે લોલ, દીપે છે દેવીઓ સમાન;
 મુખ મદપતાંરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૧૧
 વાદળ વિંધીને સૂર નીસરેરે લોલ, લાજે છે કોયલ ને કીર;
 રૂડા રાગથીરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૧૨
 ગરબાનો વેગ ગરબો ધણોરે લોલ, ક્લેશ ને કંકાસરૂપી મેલ;
 કરે વેગજારે લોલ, સર્વે સખી૦ ૧૩
 નીતિ ભક્તિ કેરી એતોછે નદીરે લોલ, મનુષ્યનાં હૃદયને ધોઈ;
 કરે ઉજળાંરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૧૪
 ગરબો આનંદકેરો છે ઝરારે લોલ, પ્રભુમાં કરે છે ચક્ર્યુ;
 બલા ભક્તનેરે લોલ, સર્વે સખી૦ ૧૫

ગરબો તો જ્ઞાનનો કાઠાર છેરે લોલ, સુખી કરીને લઈ જાય;
પછી સ્વર્ગમારે લોલ. સર્વે સખી૦ ૧૬.

સદ્ગુણ વિષે.

ગરબી.

“ સુરત શહેર બલયુ” તે અગ્નિજાળમાં જો. ” એ રાગ.

સખી પહેરજો સદ્ગુણરૂપી સાડીઓ ને,
જેમાં ધર્મ કરી લહેર છે રૂપાણીઓ ને;
શોભે અંગ જાણે ખીલી રહી વાડીઓ ને,
સખી પહેરજો સદ્ગુણરૂપી સાડીઓ ને. ૧

ખીજાં વસ્ત્ર ને આભૂષણો ઝાંખાં થશે ને,
કંઈક કાળ જતાં ફાટશે કે ધાસશે ને;
સાડી સદ્ગુણીનું તેજ વધતું જશે ને. સખી. ૨

હસી લોક બધા હેતથી બોલાવશે ને,
સારી મંડળીમાં માગ મુકાવશે ને;

આખા ભવની મુસાફરી સહેલી થશે ને. સખી. ૩
સ્ત્રી તો સદ્ગુણે જીતે છે પણ વારમાં ને,
અમર નામ કરે સદ્ગુણે સંસારમાં ને;

બેસે સીતા ને દમયંતિ કરી હારમાં ને. સખી. ૪
સ્ત્રીએ સદ્ગુણે વશ કીધું આખા વિશ્વને ને,

રૂઢ શસ્ત્ર છે સદ્ગુણ એ તો સ્ત્રી કને ને;
વિષમ કાર્ય અરૂપ કાળમાં એથી બને ને. સખી. ૫

નારી સદ્ગુણીની વાણી વશીકરણ છે ને,
મન શુદ્ધ એનું રત્નકેરી ખાણ છે ને,
મૂર્ખ લોક એના મૂલ્યથી અજાણ છે ને. સખી. ૬

નારી સદ્ગુણીને લોક બધા વંદશે ને,
 એને દેખીનેજ દુષ્ટ તો હારી જશે ને;
 એના દર્શનથી પાપીઓ પાવન થશે ને. સખી. ૭
 નારી સદ્ગુણી ને જંગલ વિષે હશે ને,
 એના પુણ્યના પ્રતાપે વન ખીલશે ને;
 લીલા લહેર સાથે લક્ષ્મી જમ્યાં વસે ને. સખી. ૮
 ભલે સદ્ગુણી સતીને પ્રભુએ ધડી ને,
 જેના વાસથી શોભે છે રૂડી ઝુંપડી ને;
 જાણે કુંદનમાં ચળકતી ચુની જડી ને. સખી. ૯
 જેણે સદ્ગુણોને સહેજમાં વહેતા કર્યા ને,
 તેણે દુઃખના કુંગર શીરપર ધર્યા ને;
 તેની આબરૂના થઈ ગયા છે કાંકરા ને. સખી. ૧૦
 જેણે સદ્ગુણોની સહેજ અવગણના કરી ને,
 તેણે સાપને મુખેજ આંગળી ધરી ને;
 તે તો કીર્તિરૂપી પહાડ ઉપરથી પડી ને. સખી ૧૧
 કમક સદ્ગુણુ વિના તો શૂન્ય થઈ ગયાં ને,
 તેનાં માન ને મરજદ ટકી નવ રહ્યાં ને;
 કમક કાયકેરા કષ્ટથી કાયાં થયાં ને. સખી. ૧૨
 રૂડા સદ્ગુણુ વિનાનાં રૂપ ધૂળ છે ને,
 એ તો કલેશ ને કંકાસ કરાં મૂળ છે ને;
 કષ્ટ આપવાનાં કારમાં ત્રિશૂળ છે ને. સખી. ૧૩
 પહેરે વસ્ત્ર ને ધરેણું મહા મૂલનાં ને;
 કમકે રાખે અભિમાન ઉંચા ફૂળનાં ને.
 વિના સદ્ગુણુ એ સાજ બધાં શૂળનાં ને. સખી. ૧૪
 નથી ઉચ કે ધરેણું નથી અંગમાં ને,
 નથી વસ્ત્ર કે શરીર રૂડા રંગમાં ને;

બની સદ્ગુણી રહો સદા ઉમંગમાં જો. સખી. ૧૫
 સદા સદ્ગુણીને માનપાન સાંપડે જો,
 નવ અડચણો આ વિશ્વમાં એકે નડે જો;
 હોય દુષ્મનો તો હારીને હેઠા પડે જો. સખી. ૧૬
 શાને વસ્ત્ર ને ધરણું કાજે સોરીએ જો,
 સર્વ છોડીને સદ્ગુણસાડી વહોરીએ જો;
 રાખી ઇશમાં વિશ્વાસ મન દોરીએ જો. સખી. ૧૭

જૂઠું કપટ વિષે.

ગરબી.

“ પ્રભુને બાજતાંરે વારે, તેને ઘાલે જમને બારે,”-એ રાગ.

કપટ ન કરીએ રે કદીએ.

જૂઠું વેણુ જરા નવ વદીએ, કપટ ન કરીએરે કદીએ. ૧

સૌ સજ્જનથી રે તોખાં,

જૂઠે જગમાં પડીએ જાંખાં.

કપટ૦ ૨

જૂઠું કપટનો રે જોટો,

મોટા કહે “ એ મારગ જોટો.”

કપટ૦ ૩

જૂઠું કપટનું રે જાળું,

મનમાં પેસી કરે મુખ કાળું.

કપટ૦ ૪

જૂઠું કપટનું રે સાથી,

પાપ બધાં પ્રગટે છે આથી

કપટ૦ ૫

ગન કપટીનાં રે મેલાં,

પાપતણા પટથી રંગેલાં.

કપટ૦ ૬

કપટી રાઢ્યો રે રોપે,

પાપ થકી પરમેશ્વર દોપે.

કપટ૦ ૭

ભાર કપટથી રે બોસો.

કાંઈ ન રાખે લેશ્ચ બરોસો.

કપટ૦ ૮

લેઈ પડાવે રે ભારે

પ્રીય જનોનાં પેસે જ્યારે.

કપટ૦ ૯

જો મતિ જુઠેરે જોડી,

તેને કાંઈ ન ધીરે કાડી.

કપટ૦ ૧૦

કથની સાચીરે કહેવી,

જેવી કાને સુણીએ તેવી.

કપટ૦ ૧૧

જો કદી જુઠી રે જાણી,

કદીએ જેવી મનથી માની.

કપટ૦ ૧૨

અદેખાધ વિષે.

વાંસજીડી વાગીને હુતો જાગી.—એ રાગ.

ખહેનો તમે કરજો અદેખાધ અજગી,

અરે વણુ આગે રખે જાઓ સજગી. ખહેનો તમે કરજો.

અદેખાની આંખો સદા રહે બજાતી,

અદેખાની છાતી સદાય પ્રજળતી;

અદેખાને પણ પણુ કળ નથી પડતી. ખહેનો તમે.

અદેખાને પોતાનું દુઃખ પ્રજાળે,

અદેખાને બીજાનાં સુખ બાળે;

અદેખાને શાંતિ નથી કાંઈ કાળે. ખહેનો તમે.

અદેખાની આંખ ફરે જે પ્રદેશે,

સાથીઓમાં સુખ જુએ નહીં લેશે;

ખરેખર ત્યારેજ તે ઠરી બેસે. ખહેનો તમે.

બીજા અવગુણુ ફળે બહુ દહાડે,

અદેખાધ થાતાંજ દીલ દહાડે;

અદેખાને તર્તજ શિક્ષા એ ભારે. ખહેનો તમે.

અદેખો તો અન્યને પીડવા માટે,
 અરે પોતે દુઃખ ખમે સુખ સાટે,
 ખરે ખદેખાધથી કોઇ ન ખાટે. ખહેનો તમે૦
 અદેખો તો લોકમાં અપજશ લેશે,
 અદેખાને કોઇ બલો નવ કહેશે;
 અદેખાને ઇશ્વર પણ દંડ દેશે. ખહેનો તમે૦
 કદી નિજ સાથી થયા બહુ સખળા,
 તેને કેમ કરવાને ઇચ્છોછો નખળા;
 તમે કરી ઉદ્ધમ ને થાઓ જખરા. ખહેનો તમે૦
 પાડોશી જો તાજો હશે તન ધનમાં,
 આપણને એ સહાય કરે અડચણમાં,
 અદેખાએ અહોનિશ લાવવું મનમાં. ખહેનો તમે૦

ધીરજ વિષે.

ગરબી.

“ બડો અતુર પેલો ટોપીવાળો ”—એ રાગ.

સાહેલી સહુ ધીરજ ધરજો, કદ કદી કંઈ આવે રે;
 સંકટમાં પ્રભુ સાલ્ય કરીને, સુખનો અવસર લાવે રે. સાહેલી૦ ૧

ભવસાગરને મારગ જાતાં, સહુને સંકટ આવે રે;
 ધીરજ રૂપી નાવ મળેતો, પાર ઉતરતાં શવેરે. સાહેલી૦ ૨
 કદને આધિ કદને વ્યાધી, કદને કંઈક ઉપાધિ રે;
 જન્મીને જગમાંથી ન ગયું, કોઇ સદા સુખ સાધીરે; સાહેલી૦ ૩

જો સીતા દમયંતિ સતીએ, દુખમાં ધીરજ ધારીરે;
 આગળ જાતાં સંકટમાંથી, પ્રભુએ પાર ઉતારી રે. સાહેલી૦ ૪
 ધરથી જો ધીરજ ઉર ધરશે, અડચણ આધી જશેરે;

પહાડસમું સંકટ તે પળમાં, કુલ બરાબર થાશેરે. સાહેલી ૦ ૫
જ્યાં ધીરજ ત્યાં શાંતિ આવી, બુદ્ધિ નિર્મળ રાખે રે;
બય તરવાનાં સાધન સધળાં, નિષ્કળ ધીરજ પાખેરે,

સાહેલી ૦ ૬

જગમાં જેણે ધીરજ મુકી, સંકટ તેને સામુંરે,
બળ બુદ્ધિને ડહાપણુતેનું, પડશે સર્વ નકામુંરે. સાહેલી ૦ ૭
ધીરજ ખોતાં પાસ પડેલાં, શસ્ત્રો કામ ન આવે રે;
ધીરજ પોતે દુર પડેલાં, સાધન પાસે લાવેરે. સાહેલી ૦ ૮

ધૈર્યમાં પ્રેમ રાખવા વિષે.

ગરબી ૧૨.

સાહે સાહે રે સુરત સહેર મુંબઈ અલબેલી-એ રામ.
સૌ રાખો પ્રભુમાં પ્રેમ, એ છે સુખદતા;
શરણાગત વતસલ તાત, સૌનો એ તાતા,
રાખ્યોનો એ છે સખ, સંકતણો રખયાળ રે;
વિષે વ્યાપી સજ ચલાવે, લે સૌની સંભાળ. એ છે,
ભોળાનો એ ભવજળ તારણ, કપટીને શીર કાળરે;
પાપ પુણ્યનો ખરખનારે, પ્રભુપાળ ભૂપાળ. એ છે,
ભક્તિભાવ ભીતરનો પેખી, થાય ઘણો તુષ્યમાન રે;
હૈય નીચ નથી એની દષ્ટે, સર્વે એક સમાન. એ છે,
દંભીજનનો દંભ પીછાણે, ક્યારી તે ન ઠગાય રે;
વિશ્વેશ્વર વાહો નથી જાતો, નિર્મળ એનો ન્યાય. એ છે,
દુર્જન કો દેખે નહિ એને, પાપ પંથમાં ધાય રે;
અવળું રૂળ આખર પામીને, પાછળથી પરતાય. એ છે,
શત્રુ તણો સાથી છે સખજો, અખળતણો આધાર રે,
દીન સેવકનું દુખકું દેખી, તરત કરે છે વહાર. એ છે,

અકળ કળા એની છે એવી, કોઇ ન પામે પાર રે;
 શુભાશુભ સૌ કર્મતણાં ફળ, પામે છે નિર્ધાર. એ છે૦
 માટે સૌ સખીઓ શીર નામી, પ્રભુમાં રાખો પ્રેમ રે;
 નીતિ ભક્તિમાં નિત્ય રહો તો, રક્ષક કરશે રહેમ. ૬ એ છે૦

નીતિ અને ભક્તિ વિષે.

અરબી.

“ કયાં ગયોરે પેલો મોરલી વાળો. ” એ રામ.
 જે બણીઆ ભક્તિ ને નીતિ, જગત વિષે તે જીત્યારે,
 ભવસાગરની પાર ઉતરીઆ, દુઃખતણા દિન વિત્યારે.

જે બણીઆ ભક્તિ ને નીતિ. ૧
 પાવરધા પંડીત બન્યા પણ, ભક્તિથી નથી ભીંજ્યારે;
 તે સૌ મીઠો ભાત તજને, કુશકીથી મન રીંજ્યારે. જે૦ ૨
 શાસ્ત્ર બધાંનું મથન કરીને, માખણ એ ઉતાર્યું રે;
 નીતિ બજનના જેવું ખીજું, કશુંનથી અહીં સાં રે. જે૦ ૩
 ભાગ્યવાન કો ભક્ત હશે તે ચઢશે નીતિ નાવેરે,
 ભવસાગર ખેડીને અંતે, પ્રભુની પાસે આવેરે. જે૦ ૪
 જે ભક્તિના રસમાં ડુબ્યો, પ્રભુ પાસે તે ઉભોરે;
 નિર્ભય થઈ નાચે આનંદે, સખાનો પણ સખોરે. જે૦ ૫
 અક્ષા વિષ્ણુ રૂપ કહો તે, સર્વે છે પ્રભુ પોતે રે;
 જૂદાં જૂદાં નામ ભણો પણ, એ તો એનો એ છેરે, જે૦ ૬
 વાદવિવાદ તજી વહાલાને, ભાત બળે સૌ ભાવેરે;
 આડાં ઉભાં ખીજ પડે પણ, કરચણ ઉપર આવેરે. જે૦ ૭
 નીચ હૈય નખજો કે સખજો, જે ભક્તિમાં ભાર્યોરે;
 આ સંસાર વિષે તે સૌથી, સારામાં પણ સારોરે. જે૦ ૮
 નીતિ ને ભક્તિનાં સુખ તો, વિરલા સુઘ પિછાણેરે;

તે સધળા સંસારી વૈભવ, તરણા તુલ્ય પ્રમાણે રે. જો ૦ ૯

ઈશ્વરનું રાજ્ય.

“ રઘુપતિ રામનું દેને શરણુ રે. ” એ રામ.

ધતિહાસનો સાર.

પ્રભુ તારા રાજ્યની બલિહારી રે;
 કેવી રચના રચી છે તેં સારી. પ્રભુ તારા ૦
 તું તો રાયતણો રાય કહાવે રે,
 આખા વિશ્વનું રાજ ચલાવે રે;
 તારી સામે ન દુષ્મન ફાવે. પ્રભુ તારા ૦
 આવી જગમાં જે જન્મ સુધારે રે;
 તારી ઇચ્છાતણે અનુસારે રે;
 તેને પળમાં તું પાર ઉતારે. પ્રભુ તારા ૦
 રાય રાંક કે મંડળ આખાં રે,
 જેણે સદ્ગુણ ફળ નર્થો આપ્યાં રે;
 લોભે પકડીને ખાડમાં નાખ્યાં. પ્રભુ તારા ૦
 હતા ગ્રીક ને રોમન કેવા રે,
 વાધ્યા જ્યાં લગી સદ્ગુણ સેવ્યા રે;
 લોભ લાગે પડ્યા પાન જેવા. પ્રભુ તારા ૦
 હવે આર્ય ગુણો ધતિહાસે રે,
 જન જ્યાં લગી ધર્મ ઉપાસે રે;
 સુખ ભૂમિમાં ત્યાં લગી બાસે. પ્રભુ તારા ૦
 પહેલાં આર્ય પ્રમાણિક કેવા રે,
 જેમાં રાય થયા રામ જેવા રે;
 જેણે જન્મ ધર્યો સુખ દેવા. પ્રભુ તારા ૦
 પછી પાંડવ કેવા પ્રતાપી રે,

આખું વિશ્વ વખાણે અઘાપિ રે;
 નાંખ્યું કૌરવકુળ ઉઘાપી, પ્રભુ તારાં
 કથા આગળ આપણી કહીએ રે;
 પુણ્ય પાપથી સુખ દુખ સહીએ રે;
 મારે ધર્મ ધરી સુખી રહીએ. પ્રભુ તારાં
 થયા આર્ય વિલક્ષણુ જ્યારે રે,
 ધર્મ બ્રહ્મ બની વર્ણુ ચારે રે;
 દુઃખ દેશીને પડીયાં તે વારે. પ્રભુ તારાં
 થયા રજપૂત રાય કુસંપી રે,
 આર્ય બાધવ બેઠા ન જંપી રે;
 ત્યારે આર્ય ભૂમિ ઉઠી કંપી. પ્રભુ તારાં
 પછી ભેળ મુસલમાને પાડી રે,
 હિંદ ખીલતી વાડી બગાડી રે;
 ત્યારે અકબર આવ્યો અગાડી. પ્રભુ તારાં
 જેની રાજનીતિ બહુ સારી રે,
 વાઘ બકરીને નવ શકે મારી રે.
 આર્ય ભૂમિને અકબરે ઠારી, પ્રભુ તારાં
 ગણ્યા હિંદુ મુસલમાન હારે રે,
 તેથી ભેદ પડ્યો નહિ બારે રે;
 કેવું રાજ્યતર્ણુ બળ ત્યારે. પ્રભુ તારાં
 હતા રજપૂત રાય પ્રતાપી રે;
 તેને સરદાર પદ્મી એ સ્થાપી રે;
 નાંખ્યો કલ્પેશ કુસંપને કાપી. પ્રભુ તારાં
 ત્યારે આશાપ કીર્તિ એ પામ્યો રે,
 આખા હિંદ વિષે જશ જામ્યો રે,
 સુખ પામીને સ્વર્ગે વિરામ્યો. પ્રભુ તારાં
 તેના વંશજ એ થયા સારા રે,
 આવ્યા જહાંગીર શાહજહાંના વારા રે;

તેમાં અકબરના રહ્યા ધારા.	પ્રભુ તારાં
પછી ઔરંગઝેબના દહાડા રે;	
જુદા હીંદુ મુસલમાન પાડયા રે;	
એણે સુતેલા સિંહ જગાડયા.	પ્રભુ તારાં
પાકો અકબરે નાંખ્યો જે પાયો રે,	
તેને ખોદવાને ધીર ધાયો રે;	
તેણે અવળાજ લીધા ઉપાયો.	પ્રભુ તારાં
જોકે જાતે હતો બહુ શરો રે,	
બધી વાતમાં પાકો ને પૂરો રે;	
તોય રાજનીતિમાં અધુરો.	પ્રભુ તારાં
ત્યારે ઉત્તરમાં શીખ જગ્યા રે,	
મધ્યે રજપૂત ઉઠવા લાગ્યા રે;	
છેડે ડંકા શીવાજીના વાગ્યા.	પ્રભુ તારાં
તેણે મોગલ સત્તા ઉથાપી રે,	
દીશ દક્ષીણને હામ આપી રે;	
મોટી ગાદી મરઠાની સ્થાપી.	પ્રભુ તારાં
પેશવાએ પછી નામ કાઢ્યાં રે,	
મૂળ મોગલ કરા ઉખાડ્યાં રે;	
નવ રૈયતનાં લાડ પાળ્યાં.	પ્રભુ તારાં
ત્યારે ઇંગ્લીશ આખરે આવ્યા રે,	
બધી ટોપીમાં એ લોક ફાવ્યા રે;	
દુઃખી દેશીએ પુખ્તે વધાવ્યા.	પ્રભુ તારાં
જનમાલનું રક્ષણ કીધું રે,	
ન્યાય આપી અને માન લીધું રે;	
પછી વિદ્યાતણું દાન દીધું.	પ્રભુ તારાં
એની રાજનીતિ બહુ સીધી રે,	
તથા ભર્તૃભૂમિ વશ કીધી રે;	
આર્થ લોકની આશીષ લીધી.	પ્રભુ તારાં

પ્રાર્થના.

૫૬૧

પ્રભુજી ભવસાગરથી તારો,
 ભવસાગરથી તારો, પ્રભુજી ભવસાગરથી તારો.
 પળ પળ પાપ કરી પસ્તાઈએ, એજ સ્વભાવ અમારો. પ્રભુજી
 અદ્ય અમોને કંઈએ ન સૂઝે, ઉગરવાનો આરો. પ્રભુજી
 અધમ આધારણુ છો અવિનાશી, ભારે ભગેસો તમારો. પ્રભુજી
 અખળાજનની અરજ સુણીને, પ્રભુજી પાર ઉતારો. પ્રભુજી

૫૬

પ્રભુ હો જીવનામૃત, હો; તુજ વિણ ત્રાતા કયો ?
 તુજ વિણ ત્રાતા કયો, પ્રભુહો તુજ વિણ ત્રાતા કયો ?
 ધ્યાન, દાન વ્રત હો મેં કદી કંઈમાં, તોપણ મેલ રહ્યો;
 ઇન્દ્રિય, મન અધ સાથ અશ્વજો, કલેશ ન જાય સહ્યો. પ્રભુ હો
 ભક્તિતણો રસ મુજ ઉર પ્રેરો, હૃદયે પ્રભુજી રહો;
 કહણુ હૃદય કોમળ થઈ જશે, ભક્તિમાં ભાવ રહ્યો. પ્રભુ હો
 જગ સુખ સર્વ અનુભવી જોયાં, જીવ ન તૃપ્ત થયો;
 શાંતિ સહુ તુજ ભક્તિમાં ભાસી, સુખસમુદ્ર વહ્યો. પ્રભુ હો
 ભક્તિ વિના પ્રભુ કંઈએ ન જાયું, ભક્તિમાં સ્વાદ લહ્યો;
 દુઃખ બધાં દુનિયાથકી આત્મા, આનંદ ઉર થયો. પ્રભુ હો

---

૧ આ પદમાં પડેલું ચરણ જે વાર બોલવાનું છે. તે મહાલક્ષ્મી કીમેલ ટ્રેનીંગ કોલેજમાં ગવાય છે.

ભાગ બીજો.

(સ્ત્રીઓ માટે.)

સ્ત્રીઓને શીખામણ,

ગરબી.

“ મુણ્ણને જ્ઞાનનોરે ઐ રાગ.

સાસરીઆમાં સૌની સાથે નમ્ર વચન ઓચરીએજ;
સાસુ ને સસરાની સેવા, માત પિતા ગણી કરીએ.

શાણાં થઇએજ. ૧

કહેતા પહેલાં કામ કરીને, સૌને વહાલાં થઇએજ;
અણુ બોલાવ્યાં કે વણુકામે, પરધર કોદી ન જઇએ. શાણાં ૨
સાદાં તો પણ ઘોષ ધાધને ઉજવળ વસ્ત્રો ધરીએજ;
કાયાને જન માંએ એવાં જીણાં, પટ પરહરીએ. શાણાં ૩
પગની પાનીથી બહુ ઉચી; સાડી અંગ ન ધરીએજ;
અન્ય જુએનિજ અંગ ધરેણાં, એવો ચલ ન કરીએ. શાણાં ૪
વય સંપત્તિ પ્રસંગ પ્રમાણે, સાદાં થઇને ફરીએજ;
વિદ્યા, વય, વપુ ધનકે ફળનો, મદ, મત્સર પરહરીએ. શાણાં ૫
કુચ્છિત વેણુ કદી નવ વદીએ, ખડખડ કો દી ન હસીએજ;
મંદ હાસ્ય મીઠી વાણીથી, સૌના મનમાં વસીએ. શાણાં ૬
મોટાં આગળ માઝા મેલી, બહુ બકબક નવ કરીએજ;
જેની સાથે નિશ્ચિન રહેવું, તેણું રોષ ન ધરીએ. શાણાં ૭
નિર્ભજ નીચતણી સોબતમાં, એક ધડી નવ રહીએજ;
ધર્માચરણ કરતાં કદીએ, કષ્ટ પડે તો સહીએ. શાણાં ૮

પ્રવડ વિષે.

ગરબી.

વાંસલડી વાગીને હું તો ભગી—એ રાગ.
સાહેલી પ્રઅડતણા ગુણ ગાઇએ,

સખી ચેતી ચાત્રો તો સુધડ ગણાઇએ;

સાહેલી પ્રઅડતણા ગુણ ગાઇએ;

પ્રઅડ દિન પહોર ચઢ્યે પોઠી ઉઠે,

ઉઠે તેવી બાળકપર બહુ રહે;

ધસે કાળી કત્યાસમી કેથ છટે.

સાહેલી૦ ૧

કુઅડબાનાં મંદિર કેવાં રૂપાળાં,

નીચે બહુ પૂજેને ઉપર બળાં,

કસેડે તો વીસ અહણુ વહી ચાડ્યાં.

સાહેલી૦ ૨

કુઅડબાના વાસણપર કાટ કાળા,

કુઅડબાના ગોળે વળ્યા ઓઘસળા;

પ્રઅડબાએ પાણીમાં પોરાને પાળ્યા.

સાહેલી૦ ૩

કુઅડબાનાં વઝ જુઓ બહુ મેલાં,

કુઅડબાનાં બાળક તે પણ ઘેલાં;

પ્રઅડબાની કોઠીમાં ધાન્ય સડેલાં.

સાહેલી૦ ૪

કુઅડબાના રાંધ્યામાં આવે છે રેતી,

કુઅડબાની લોકેમાં થાય રજેતી;

તથાપિ તે મનમાં જરા નથી લેતી.

સાહેલી૦ ૫

કુઅડબા તો ઘરમાંથી બહાર પધાર્યા,

ઘરેણાંથી અંગ બધાં શણગાર્યા;

કુઅડબાએ આંખોમાં કાજળ સાર્યા.

સાહેલી૦ ૬

પ્રઅડબાને મેથ વિના ક્યમ ચાલે,

જુઓ કાજર કાઢ પડ્યા છે એ ગાલે;

વળી શેર કંકુ લપયડયું છે બાલે,

સાહેલી૦ ૭

કુઅડખાનાં રસ્તે જતા ચીર ફાટે,
 શાનો આવી ધંટી ને ગોરસ ચાટે;
 કુઅડખાનું મુખ ભર્યું છે ઉચાટે.

સાહેલી. ૮

સુધડ સતી વિષે.

ગરબી.

“ શ્યામરંગ સમિપે ન જાણું, મારે આજ પછી શ્યામ
 રંગ સમિપે ન જાણું.—એ રાગ.

ધન્ય જેને ઘેર સુધડ છે સતિ,
 સંસાર વિષે ધન્ય, જેને ઘેર સુધડ છે સતિ;
 સર્વથા સુખી છે સતિનો પતિ,
 સંસાર વિષે ધન્ય જેને ઘેર સુધડ છે સતિ, (૨૬)
 બળ્યો બળ્યો આવે કદી બહાર કે બળ્લરથી.

ત્રેમથી મળીને પીડા ટાળતી. સંસાર વિષે ૧

ક્રોધને કંકાસ હરે સ્વામીના ઉદ્ધાસથી,

મધુરી વાણી ને મંદ હાસ્યથી. સંસાર વિષે ૨

સ્વામીને દે સુખ આપે સંતતિને સુમતિ,

મંદિર સુધારે ખરી ખંતથી. સંસાર વિષે ૩

મહેલ તે મશાણુ જેવા શન્ય જેમાં સ્ત્રી નથી,

ધન્ય રૂડી ઝુપડી જ્યાં છે સતિ. સંસાર વિષે ૪

લીંપીગુંપી વાળી ઝાડી સ્વચ્છ રાખે અંગણું.

માંહેથી છે મંદિર સોહામણું. સંસાર વિષે ૫

કસર કરીને ધર સ્વામીનું નીભાવતી,

રાંધીને જમાડે બહા બાવથી. સંસાર વિષે ૬

અતિથી આવે તો કદી વિમુખ જતો નથી,

૧ અતિથી એટલે પરાણો. ૨ વિમુખ=ભૂખ્યો, જમ્યાવિના,

જામાડી જમે છે સહુને સતિ.	સંસાર વિષે ૭
સાચવે વિવેક ઘેર વામ ન્યુનતા નથી,	સંસાર વિષે ૮
સર્વદા સુકાળ છે સંતોષથી.	સંસાર વિષે ૯
સહગુણ ધરેણે રૂડી સાધ્વી છે શોભતી,	સંસાર વિષે ૧૦
પૂર્ણ પતિવ્રત થકી ઓપતી.	સંસાર વિષે ૧૧
નમ્રતા વિવેક સુલાવણ્યતા થકી ભરી,	સંસાર વિષે ૧૨
પ્રભુએ બનાવી પ્રેમી પૂતળી.	સંસાર વિષે ૧૩
પતિને તો પ્રભુના સમાન ગણી પૂજતી,	સંસાર વિષે ૧૪
કંથનો કભાવ જોઈ કુજતી.	સંસાર વિષે ૧૫
સાસરામાં સર્વને સુસ્નેહથી બોલાવતી	સંસાર વિષે ૧૬
પારકાં પોતીકાં કરી સ્થાપતી.	સંસાર વિષે ૧૭

હલિકું મન.

ગરબી.

મારી ભરત ભૂમિ રૂપાળી રઢીયાળી ચશાળી
સુશીલ પુનિત.—એ રામ.

આ જગત વિષે મન જેનાં મોટાં તે મોટા જાણુવા;	
મન પેખીને ઉંચ નીચ માણસને તુર્ત પિછાણુવા.	
ઉંચાં ફૂળમાં અવતાર ધર્યો, બહુ વૈભવનો વિસ્તાર કર્યો;	આ જગત વિષે. ૧
પરમાર્થ નથી ઉરમાં ઉતર્યો.	
ધન ધાન્યતણો બાંડાર ભર્યો, નથી તોપણ પર ઉપકાર કર્યો;	આ જગત વિષે. ૨
જનને ધિક્ જન્મ ધર્યો ન ધર્યો,	
અભિમાન તણા ઉરમાં ઉભરા, બહુ સ્વાર્થ પરાયણુયત્ન કર્યા;	આ જગત વિષે ૩
પણ દેશદાઝ ઉરમાં ન જરા.	
ધનવાન વિષે નિજ મિત્ર ધણા, નથી લેશ ગરીબતણી ગણના;	આ જગત વિષે ૪
મધતા સહુથી બહુ શ્રેષ્ઠ થવા.	

નમતા મુજને જન સર્વ રહે, મુજ તૂલ્ય થવા નવ કામ યહે;
 અભિલાષ સદા ઉર એજ વહે, આ જગત વિષે ૫
 નિજનો કદિ કો અપરાધ કરે, મનમાં બહુ તેપર વેર ધરે;
 બનતી તકમાં દુઃખ દેષ ઠરે, આ જગત વિષે ૬
 મન અલ્પ વિષે નવ માય મયા, નથી નિર્મળ સદ્ગુણનામ લલ્યા;
 શુભ ધીરજ, શાંતિ, વિવેક દયા, આ જગત વિષે ૭
 બહુ લોક રહે ડરીને નમતા, પણ પાછળ શાપ વદી સમતા;
 ધિક જે જન છે દીનને દમતા, આ જગત વિષે ૮

ગરબી.

“ હરીભજન વિના દુખદરિયા સંસારનો પાર ન
 આવે. ”—રાગ.

મુણુ સાહેલી મન જેનાં મોટાં તે મોટા જાણવા
 આ ગુણવડે ઉંચજનોને પરખી તુર્ત પિછાણવા.
 કૂળ કે ધનનું અભિમાન નથી, મનમાં કદિ કૂડ વસે ન રતી;
 દુખીઆ જનની દિલ દાઝ અતિ, મુણુ સાહેલી—૧
 ધનવાન વડો ધન વાપરશે, જન રાંક દયા દિલમાં ધરશે;
 પરકાજ કસી તન તે ઠરશે, મુણુ સાહેલી—૨
 ખુશ રહે દીનનાં દુખડાં ઢળીને, સહુ સજ્જન સાથે હળી મળીને;
 વદશે શુભ વેણુ લળીલળીને, મુણુ સાહેલી—૩
 પરમાર્થ વિશે મથતોજ રહે, દિલ દુખનનું પણ હિત ચહે;
 મુખ શાંતિતણું શુભ તેજ વહે. મુણુ સાહેલી—૪
 કડુ વેણુ કદી જન કો'ઉચરે, કુળવાન વડો મનમાં ન ધરે;
 ધરી ધીરજને શુભ ખોધ કરે, મુણુ સાહેલી—૫
 બહુ માન મળ્યે નવ ગર્વ ધરે, અપમાન થકી નવ શોચ કરે;

નિજ ધર્મધરી સુખમાં વિચરે,   સુણુ સાહેલી—૬
કદી આપ વડાઇ ઉરે ન વસે, નવ લોભથકી લલચાય કરે;
નિજ ધર્મથકી કદીએ ન ખસે,   સુણુ સાહેલી—૭
જ્યમ^૧ માનવી માન પછાડી રેરે, લમર તે બહુ વેગથકી વિચરે;
મન મોટું કથે સહુ અર્થ સરે.   સુણુ સાહેલી—૮

મરહુમ રાવબહાદુર રણછોડલાલ છોટાલાલ વિષે.

ગરબી.

સાઈ' સાઈ' રે સુરત શહેર અંખઈ અલબેલી—એ રાગ.
ધન ધનરે રણછોડલાલ કામ રૂડાં કીધાં,
અમદાવાદ વિષે નર એવા, ફરી ફરી નહિ થાય રે;
દીર્ઘ દષ્ટિ, બુદ્ધિ ને ડહાપણુ ધીરજ રાખી સદાય.

કામ રૂડાં કીધાં. ૧

પહેલ કરી કાપડનો સંચો, આણ્યો ગુર્જર દેશરે;
રોટી લક્ષ્મી રાજનગરમાં, તેનો આજ ઉજેશ.   કામ૦ ૨
સ્વાર્થમાં પરમાર્થ સાધ્યો, રાખીને બહુ રહેમરે;
લાખો લોકતણી રોજનો, ઉદય કર્યો છે એમ.   કામ૦ ૩
શહેરસુધારો કરમાં લઇને, શોભાવ્યું બહુ શહેરરે;
ઘેર ઘેર ગંગાજળ આણ્યાં, લોક કરે છે લહેર.   કામ૦ ૪
નગણા જનની નિંદા સુણતાં, જરા ન કીધો ક્રોધરે;
હસતે મુખડે વાત કરીને, બહુને દીધા બોધ,   કામ૦ ૫
ઔપધશાળા સ્થાપી પોતે, માનો સહુ અહેસાનરે;
નર નારી ને બાળ ધણાને, આપ્યાં જીવતદાન.   કામ૦ ૬

આશ્રય દેધ અનાથજનોને, પોખ્યાં અંધ અપંગરે;
 ધર્મ સભા સ્થાપી વસ્તીમાં સદા કર્યો સત્સંગ. કામ૦ ૭
 માન અને અપમાન ગણ્યાં નહિ ધારતાં નિજ ધર્મરે;
 વાત કરી સામાનો વર્તે, પળમાં મનનો મર્મ. કામ૦ ૮
 રાજસભામાં સાદી રીતે, જય ગવરનર સાથરે;
 બાળકના મંડળમાં તેમજ બેસી કરતા વાત. કામ૦ ૯
 મોટા સાથે મોટા પોતે, બાળક સાથે બાળ રે;
 વાદી સાથે વદ કરીને, દાખે ખુદ્ધિ વિશાળ. કામ૦ ૧૦
 કરમાં લીધું કામ કદી તો, જરા ન આવે ખોડરે;
 વખત બરાબર સાચવનારા, રાજનગર રણુછોડ. કામ૦ ૧૧
 કામતણો બોલે શિર તોપણ, જનહિતમાં ચિત પ્રેયરે;
 નકલો કરવા કાજ નમુનો, પ્રભુએ પ્રેર્યો હોય. કામ૦ ૧૨
 જનમ્યા તે જાશે જગ છોડી, રહેવાનું નથી કોય રે;
 જે કર્તવ્ય કરીને જાશે, તેજ અવિચળ હોય, કામ૦ ૧૩
 લાખો લોક થયાને થાશે, બળ ખુદ્ધિ ધનવાનરે,
 મન મોટું તે મોટા જાણો ખીમ સર્વ સમાન, કામ૦ ૧૪
 મોટા મનનો માણસ એ તો, શહેરતણો શણુગારરે;
 રાજનગર રણુછોડ સમા નર, પાકો અપરંપાર. કામ૦ ૧૫
 આત્માએ અવિચળ સુખ પામે, માગો સૌ જન એમરે;
 સંતતિ એની થાઓ સવાઇ, ઉરથી ધમ્મો ક્ષેમ. કામ૦ ૧૬

દયા વિષે.

રાગ ઉપર પ્રમાણ.

કંઈ કરો દયાનાં કામ, એક દિન જાવું છે;
 કંઈ કરો જગતમાં નામ, એક દિન જાવું છે;

આજ કાલ કે માસ છ માસે, જાવું એ તો જરૂર રે,
 શું કીધું શું કરવાનું છે, તેહ વિચારો ઉર. એક દિન ૧
 પાણીના રેલાની પેઠે, વખત બધો વહી જાય રે;
 ઇશ્વરની પ્રીતિ મેળવવા, કરજો જે કંઈ થાય. એક દિન ૨
 પેટતણું પોષણ તો કરશે, કાગ શુકર ને શ્વાન રે;
 પરમારથ પોષીને રાખો, મનુષ્યપણાનું માન. એક દિન ૩
 સ્વાર્થપરાયણ રહીને જોણે, પોષ્યો પંડ હમેશ રે;
 આ દુનિયામાં આવી તેણે, લાવ ન લીધો લેશ. એક દિન ૪
 લક્ષ્મી તો ચંચળ છે પોતે, આવે ને વળી જાય રે;
 પરમારથમાં ખરચ્યાં નાણાં, તેજ આવચળ થાય. એક દિન ૫
 લાખપતી લાખ થયા ને થાશે, કોઈ ન જાણે કાજ રે,
 જોણે ધન ધર્માદે ખરચ્યાં, અમર રહાછે આજ. એક દિન ૬
 કુપણ ધણા ધન ભેગું કરીને, દાલે હાથે જાય રે;
 મધમાખીનો મિષ્ટ ખજાનો, અન્ય ખરેખર ખાય. એક દિન ૭
 માટે મિત્ર ધનીકો સર્વે, સુણો અમારા સાદ રે;
 ધર્માદાનાં ધામ રચાવી, દુખીઆંની લ્યો દાદ. એક દિન ૮

સાચું સુખ નીતિથી પમાય છે.

સાખી.

આર્ય સુખી કેમ થાય ? આ ભૂમિમાં આર્ય સુખી કેમ થાય ?
 કુળ બધાં ટળી જાય. આ ભૂમિમાં (ટેક)
 શું સોને રૂપે મઢી, કરશું મેડી માળ;
 હીરા જડશું હાટીએ, તેથી આર્યની એલાય જાળ ?
 આ ભૂમિમાં—૧

શું વાડી, ગાડી મળી, મેનાને સુખપાલ;
 હાથી જૂને બારણે, તેથી આર્ય સુખી થાય હાલ ?
 આ ભૂમિમાં—૨

શું સેનાઓ સજ થઇ, હાથ ધરે હથીઆર;
ગઢપર તોપો ગડગડે, તેથી આર્ય લહે સુખ સાર ?
આ ભૂમિમાં—૩

નહિ એ સૌ સાધનવડે, સાચાં સુખ પમાય;
એ સૌ સુખ છે નામનાં, તેથી અંતરે તૃપ્તિ ન થાય.
આ ભૂમિમાં—૪

એ સુખથી નિજ અંતરે, સહેજ નથી સંતોષ,
પણ તેમાં નીતિ બળે, ત્યારે માણસનો મટે શોષ.
આ ભૂમિમાં—૫

જો એ સુખ માટે કર્યો, ફૂડ કપટને કેર;
તોએ સાકર દૂધમાં, જાણે ઘોળીને મૂક્યાં છે ઝેર.
આ ભૂમિમાં—૬

પાપ થકી દુખ ઉપજે, પુણ્ય થકી સુખ થાય;
એ ઇશ્વરનો કાયદો, એનો નિર્મળ ન્યાય સદાય.
આ ભૂમિમાં—૭

પાપ ઘટે જો પૃથ્વીમાં, પુણ્યતણું બળ થાય;
સુખ ભોગવશે સ્વર્ગનું, તમે સર્વ સદા જગમાંલ.
આ ભૂમિમાં—૮

પાપ અનીતિથી થયું, પૂણ્ય નીતિદ્રળ હોય;
માટે જો મન સુખ ચહો, તમે નીતિ મડો સદુ કોય.
આ ભૂમિમાં—૯

જો ખેતર ઘડે વાવીઆ, ખંટી ક્યાંથી થાય ?
એમ સડજ નીતિ થકી, પણ માગેજ સુખ લણાય.
આ ભૂમિમાં—૧૦

ઇશ્વરી ન્યાય અદૃશ્ય રહી, કરે કારમાં કામ;
અદૃષ્ય મનુષ્યો શું કળે, ફળ પેખીને પામે વિરામ.
આ ભૂમિમાં—૧૧

પૂરું આ પૃથ્વી વિષે, ઋષિ મુનીએ રહી રાત;
એ સાચાં સુખ ભોગવ્યાં, તેનાં અંથે જડે છે નિશાન.

આ ભૂમિમાં-૧૨

સૃષ્ટિ માતા સર્વને, દેતી જળ, ફળ, સ્થાન;
“ માફે તાફે ” શિદ વસે, ત્યાં તો સર્વેને તૃપ્તિ સમાન,

આ ભૂમિમાં-૧૩

સાદા આર્ય સુલક્ષણા, ન્યાયી ને વળી નેક;
અનાહુત લેવા ચહે, એવો લાખે મળે નહિ એક,

આ ભૂમિમાં-૧૪

તન, મનમાં દઢ તે હતા, વિદ્યામાં વખણાય;
અંથ ઘણા ગરવા રૂચ્યા, આજ ગણતાંય તે ન ગણાય,

આ ભૂમિમાં-૧૫

ખત ને પત્ર લખાય નહિ, મુખથી થાય કરાર;
વિશ્વાસે સહુકો વસે, કોઈ તાળું ન દે નિજ ઢાર.

આ ભૂમિમાં-૧૬

ખોલીસ ત્યાં બહુ શું કરે, જ્યાં દુર્લભ છે ચોર;
ચોડાં કોરટ કાયદા, ફૂડ કપટનું જ્યાં નહિ જોર,

આ ભૂમિમાં-૧૭

એમ કદી જો આ સમે, નીતિનું બળ થાય;
આર્યભુમિ અત્યારથી ખરે સ્વર્ગ સમી બની જાય.

આ ભૂમિમાં-૧૮

સ્વદેશ પ્રીતિ.

ગરબી.

રાગ-પુનમ ચંદનીનો સાખી વગર ગાવાનો.
એવો જગજીવો આ જગત વિષે જોયો નથીરે;

૧. મુઝાલ જીવવાળો, સ્વદેશભિમાન રહીત.

જે જન બહુ મમતાથી હૃદયે મૂકી હાથ.

“ મારો દેશ અને મુજ દેશી ” ન કહે પ્રેમથીરે—૧

જેનું મન મુડદાત્ર થયેલું પામર તે હશેરે,

તેને દેશતાણી નહિ હોય હૃદયમાં દાઝ;

પોપી પિંડ અને પશ્વાદિ પેડે જીવશેરે. ૨

ફરતાં પરદેશે જે દેશી જે બેગા થશેરે,

દેડી પ્રેમે પકડે એક ખીજનો હાથ;

પૂછી નામ ઠામ નિસ્મૃતને ભાવે ભેટશેરે. ૩

જોયા જંગલવાસી સહાય થતા નિજ દેશીનેરે,

જળ કળ આપી કરતા દેશીનું સન્માન;

પૂછે પ્રેમ થકા ખજરો તે પાસે બેસીનેરે. ૪

દુર્બળ પહાડીને પણ દાઝ ધણી નિજ દેશનીરે,

ત્યારે આર્યજનોમાં એવા શાને હોય;

જેને લેશ નથી નિજ દેશી માટે લાગણીરે. ૫

પૂર્વે આર્યજનોમાં એવા બહુ જન થઈ ગયારે;

જેણે દેશતાણું હિત કરતાં ખોયા પ્રાણ;

પાછળ નામ અમર મૂકીને સ્વર્ગ સંચર્યારે. ૬

આજે જીવતણા જોખમની ગરજ રહી નથીરે,

કર્યા તન, મન, ધનથી દેશીની સંભળ;

દુર્બળ દેશ તણા હિત માટે સૌ મંડો મથીરે. ૭

છોડી સ્વાર્થ અને પરમાર્થ પોષો પ્રેમથીરે,

રૂડા યત્ન વિષે પરમેશ્વર કરશે સહાય;

રાજ થઈને સૌને સુખીઆં કરશે રહેમથીરે. ૮

સ્વદેશની ઉન્નતિ વિષે.

ગરબી.

“શ્યામરંગ સન્નિધે ન જાણું, માદે આજ પછી શ્યામ
રંગ સન્નિધે ન જાણું. એ રાગ.

આદરોને ઉન્નતિ સ્વદેશની એ દેશી હવે આદરોને

ઉન્નતિ સ્વદેશની.

એકવાર ભક્ષિત સર્વને શિરે ચઢી,

કીર્તિરૂપી પહાડથી ગયો પડી; એ દેશી હવે. (ટક) ૧

હિંદને સુખાગ્યે આજ એક નેક રાજ્ય છે;

ઉઠવાનો તાકડો તો આજ છે.

એ દેશી ૦ ૨

રાજનું રખોપું. રૂંડું ટાંકણું અમૃત્ય છે,

આદરો તો સર્વ અનુકૂળ છે

એ દેશી ૦ ૩

કલેશ ને કંકાસ નથી શાંતિ સર્વ દાગ છે,

વિદ્યાનો પ્રસાર ગામેગામ છે.

એ દેશી ૦ ૪

આર્ય અંધકારમાંથી આવ્યા છે ઉજ્જેશમાં,

જન્યા છે જીવાન આખા દેશમાં.

એ દેશી ૦ ૫

જુનર વધારો ખરી ખંતથકી આપણે,

દામ લાવો નીકળી દેશાટણે.

એ દેશી ૦ ૬

હિંદ છે જોડાયણું આ રેલવે ને તારથી,

વાળી લાવો લક્ષ્મિને વેપારથી.

એ દેશી ૦ ૭

આજને સુધારો તમે વપુને વિચારમાં,

✓ નાનપણે નાંખો ન સંસારમાં.

એ દેશી ૦ ૮

નાનપણે આજ રખે મોજશોખમાં પડે,

રખે તે ખરાખ ખારો ચડે.

એ દેશી ૦ ૯

✓ મોજશોખ માણવાના દીન હાથ દૂર છે,

લક્ષ્મી કેરી બીડ ભરપૂર છે.

ઓ દેશી૦ ૧૦

✓કાપાને કુસંપ, સંપ દેશમાં ખડો કરો,
દેશીઓની દાઝ દિલમાં ધરો.

ઓ દેશી૦ ૧૧

✓ઉઘમે મચીને મિત્ર હામ નવ હારશો,
દશની કૃપાથી સુખીઆ થશો.

ઓ દેશી૦ ૧૨

રજપૂતાણી વિષે.

હરીભજન થકી છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાય.
એ રાગ.

રજપૂતાણી આર્યતણું રત્નોમાં તું પણ એક છે.

જગ જાણીતો અચળ અનુપમ શાણી તારો ટેક છે,

રંગીલી રૂડી રૂપવતિ, અવનિમાં જેને એક પતિ;

સંસારવિષે સુખ રૂપ સતિ. રજપૂતાણી૦ ૧ (ટેક.)

તું જખરા જોદ્ધતણી માતા, પૃથ્વીપર જે બહુ પંકાતા;

રણ જંગ વિષે રમવા ચહાતા, રજપૂતાણી૦ ૨

તું ધીરજથી બહુ કષ્ટ ખમે, તું બય આવે રણક્ષેત્ર રમે;

પતિના સુખ સાર દેહ દમે. રજપૂતાણી૦ ૩

તું જન્મીને જીવી જાણે, તું સુખ દુઃખને સરખાં માને;

પતિવ્રતમાં પણ પહેલે પાને, રજપૂતાણી૦ ૪

અગતી ચહેમાં પતિ સાથ બળે, કદિ ધર્મથકી તે કેમ ચળે;

તુજ દર્શનથી તનતાપ ટળે. રજપૂતાણી૦ ૫

પતિ કે તન પ્રાણુ થકી પ્રિય જે, બહુ બાણુ બર્છીની વૃષ્ટિવિષે;

વડી હોંસ થકી તું વિદાય કરે, રજપૂતાણી૦ ૬

રજપૂત કદી રણથી નીસરે, બની કાયર પગ પાછોજ કરે;

તુજને મળવા નવ હામ ધરે, રજપૂતાણી૦ ૭

સતિ ધન્ય તને બહુ ધન્ય ખરે, અવગણના તારી જોહ કરે
તે રાજા કે રીખાઈ મરે, રજપૂતાણી, ૮

જીવતરનું સાહસ્ય.

૫૬.

કુલ્યો શું કરે છે રે લુલ્યો ભવકુપમાં પડ્યો—એ રાગ.

ધર્મ ઉર ધાર્યો રે એ સુખની તો બલિહારી,

જન્મ ધરી કીધું રે જીવતર જયકારી;

બાળક કો બહુ લાડકવાયો, સ્વજનને પ્રીયકાર,

સખળાં માતૃપતા શિર ગાજે, મનમાં ન ફિકર લગાર;

વિદ્યાનો વિદ્યાસીરે, એ સુખનીતો બલિહારી. જન્મ ૧

૧ પૂરણુ બ્રહ્મચર્ય પળી પ્રતાપી, વિદ્યા વપુમાં ભરપુર,

યોગ્યવયે વરને વધુ પરણ્યાં, પ્રેમથી પૂરણુ ઉર;

દિલ એક બેનારે, એ સુખનીતો બલિહારી. જન્મ ૨

મીઠું બોલીને મન હરનારી નિષ્કપટી દિલદાર,

સુખદુખનો સંસારમાં સાથી, ધરતણો શણગાર;

એની ઘેર નારીરે, એ સુખનીતો બલિહારી. જન્મ ૩

પૈસે ધરમાં બીડ ન ભારે, પુરૂષ પરમ ઉદાર,

દુખીઆજનની દાઝ ધરીને, કરીને પરઉપકાર;

ઉરમાં ઉદાસેરે, એ સુખની તો બલિહારી. જન્મ ૪

સંસારી પણ સંત છે સાચો, પ્રભુમાં પ્રેમ અપાર,

જગદીશ્વરપર ભારે બરોસો, કોઈથી ડરે ન લગાર;

મોટાનો માનીતોરે, એ સુખની તો બલિહારી. જન્મ ૫

શરો કો' સરદાર સવાયો, જુદે ચઢ્યો જશ કાજ,

દેશ કે રાજ્યનું રક્ષણ કીધું, જાણીને નિજજન દાઝ;

જંગ જીતી આવ્યોરે એ સુખની તો બલિહારી. જન્મ ૬
 વૃદ્ધ વયે સંસાર તરીને મૂકીને સુત પરિવાર,
 સંસારી સહુ વાત તજીને, પ્રભુમાં થયો એક તાર;
 નથી અર્થ ખીજોરે એ સુખની તો બલિહારી. જન્મ ૭
 માતપિતા સુત પાંધવ સ્નેહી રંક અને વળી રાય,
 પોત પોતાનો ધર્મ બળવે તો અંતરમાં સુખ થાય;
 શાંતિ શાંતિ શાંતિરે !! એ સુખની તો બલિહારી. જન્મ ૮

સ્ત્રીઓને માટે પ્રાર્થના.

ગરબી.

તાઝુ ગોકુળ જોવાને આવરે મથુરાંના વાસી—એ રાગ.

મને સંસાર સાગર તારરે પ્રભુ જડત નિવાસી;
 અવિનાશી અંતરજમી તુંરે, શક્તિતણો નહિ પાર,
 સંસારમાં સુખ આપીઆં, માનું કેટલો હું ઉપકારરે. પ્રભુ ૧
 ઉપકાર કેા દિ વળે નહિરે, અપ્પ હું પામર જાત;
 પ્રાર્થના બલા બાવની મારી, સ્વીકારજો જગતાતરે પ્રભુ ૨
 સંસારે સુમતિ આપજોરે, કુમતિ કાપી સદાય;
 ભક્તિમાં બાવ વધારજો, મારાં પાપ તો પ્રલય થાયરે. પ્રભુ ૩
 પાપના પંથથી વેગળીરે, રાખજો રામ હમેશ;
 ઉરમાં તું આનંદ આપજો, મારાં કાપજો ક્રોધને ક્રોધેશરે. પ્રભુ ૪
 કામ ક્રોધાદિ છ શત્રુઓરે, મનડાની પુંડળ ધાય;
 સહાય કરો તમે શ્રીહરી, ભવસાગર તોજ તરાયરે. પ્રભુ ૫
 સ્વામિનો સ્નેહ સદા હજોરે, રાખજો સ્વામીની સાથ;
 દુહુ હું સ્વામીને જો કદી, મને જોજો તું જડતના નાથરે. પ્રભુ ૬
 સંસારસાગર હું પડીરે, સંકટનો જહાં સાથ;

તેમાંથી શ્રી હરી તારીને, મારો અંતે મહો તમે હાથરે. પ્રભુ ૭
 અંત સમે બેલી અંતનારે, બાગજો માયાથી મન;
 ઉરમાં વસી જગતાત તું, લેજો જીવનું કરીને જતનરે. પ્રભુ ૮

પ્રાર્થના.

૫૬.

અંત સમાનો તું બેલી, હરી મારો અંતસમાનો તું બેલી;
 મારી સાચવજો પળ છેલી, પ્રભુ મારો અંતસમાનો તું બેલી,
 આસડ વેસડ આવી રહેશે ને દુનીઆતો મહેલશે ઠેલી;
 તે સમે આ પ્રભુ તારા વિના, હશે આથ ન એકે રહેલી,
 હરી મારો ૦ (૮૩) ૧

આંસુ વિલાપથી અળગાં રહીને, સધળાં સર્ગાં મારાં રડશે;
 કલેશ કરી મન કલેશ ઉપજવી, વહાલાં વેરી થઇ પડશે.
 હરી મારો ૦ ૨

તે સમે માયાથકી મન માંડે આ પ્રભુ વેગળુ ધરજો;
 આનંદ રૂપ પ્રભુ ઉર આવી વીષમે સમે વહાર કરજો.
 હરી મારો ૦ ૩

જીવની જેહ ગતી અતી સારી, તે ગતી મારી તું કરજો;
 આ દેવ દાસતણી દીન વાણી, મહેર કરી મન ધરજો.
 હરી મારો ૦ ૪

મહાડ.

પ્રભુ, બાળક તારાં, મનડાં અમારાં સીધે રસ્તે પ્રેર;
અમે બાળક તારાં, મનડાં અમારાં સીધે રસ્તે પ્રેર.

સંસાર છે બહુ દોષલો,

કેમ ખેડીને પાર જવાય;

આડાને અવળા પંથમાં,

કંઈ મહાજન ગોથાં ખાય રે.

પ્રભુ૦ ૧

લોભ અને બહુ લાલચો તે,

અમથી કેમ જીતાય;

હોય કૃપા પ્રભુ તાલ્યરી.

અમો બાળનાં કારજ થાય રે.

પ્રભુ૦ ૨

બાળને બુદ્ધિને આશરે,

જય છોડીને જો નિજ તાત;

નહિ કરવાનું તે કરે,

વળી પળમાં કરે નિજ ધાત રે.

પ્રભુ૦ ૩

મિથ્યા અભિમાન જીવને

તેની બુદ્ધિની કોણુ વિસાત;

ડાહ્યાનું ડહાપણુ કેટલું,

તુજ આગળ ઓ જગતાતરે.

પ્રભુ૦ ૪

પોતાના દોષ જોવા વીધે.

“ આસો માસે શરદ પુનમની રાતજો. ” એ રાગ.

સારી આ શીખામણુ સર્વે સાંભજો.

કહુંછું આણી ઉરમાં ઉડી દાઝ જો;

દુનિયાના લોકોમાં દોષ વધી પડ્યા,

તેનું શોધે કોઈ ન કારણુ આજજો. સારી આ૦ ૧

મોટાના અવગુણુ તો સહુ ઢાંક્યા રહે;
તેને કહેવા કાંઈ ન બીડે હામ ને;
વ્યાજ વધીને બમણા તમણા થાય છે,
તોય વખાણે મુખપર લોક તમામ ને. સારી આ૦ ૨

સામાના દોષો તો સહુ જોતા રહે,
રાઈ સમો કણુ કોળા સમ દેખાય ને;
નિજ અવગુણુ તો વિરદા જન જોવા મથે,
જાત જુએ તો તેનાં કારજ થાય ને. સારી આ૦ ૩

દોષ વધ્યા તે સાથે દુઃખ વધ્યાં ધણાં,
માટે તેનો કરવો કંઈ પણ ક્યાસ ને;
પોતાના દોષો સૌ પોતે પારખો,
હૃદયતણી સૌ રાખો રોજ તપાસ ને. સારી આ૦ ૪

સૂતા ઉઠી સ્મરણુ કરો જગદીશનું,
માગો મુખથી એવું પ્રભુની પાસને;
દિવસ બધામાં દુર્બુદ્ધિ આધી ખસે,
સત્કર્મોનો સદા રહે અભ્યાસ ને. સારી આ૦ ૫

એવો ઉદમ ઉરથી સહુ જન આદરો,
નિશ્ચય કરીને નિર્મળ રાખો ચિત્ત ને;
દુઃખ જશે ને સુખના દહાડા દેખશે,
પ્રભુજીકેરી પૂરણુ વધશે પ્રીત ને. સારી આ૦ ૬

સૂતાં પાછા સ્મરણુ કરો જગદીશનું,
સુખને માટે માનો પ્રભુનો પાડ ને;
વળતી પૂછો પ્રશ્ન ધણા મનને તમે,
દિવસ બધામાં કીધો કાંઈ અનાડને? સારી આ૦ ૭

પરમાર્થ કીધો કે પીડયા લોકને ?

કાળું હૃદય હતું કે ચોખું ચિત્ત ને ?
 નિંદા મેં કીધી કે રૂઢું બાખીયું ?
 દેષ કર્યો કે પૂરણ રાખી પ્રીત ને ? સારી આ૦ ૮

ભુંડું કરીને રાચ્યો છું હું કાષ્ટનું ?
 ભુંડું ધચ્છી બૂધ્યો છું નિજ ધર્મ ને ?
 ભુંડાના સંગે શું હું ભુડો થયો ?
 અવળો ચાલી કીધાં કૂડાં કર્મ ને ? સારી આ૦ ૯

નિજ મન બોધો મોટાં મનના માનવી,
 ખીજના અવગુણની વળતી વાત ને;
 સૌ સૌનું સંભાળે સૌ સુખ પામશે,
 નવ થાશે કો રાંક દમી રળીઆત ને. સારી આ૦ ૧૦

ટીલાં ને ટપકાં નવ રાખો એકલાં,
 તેની સાથે મનનો કાઢો મેલ ને;
 માળાના મણકા નવ મેલો એકલાં,
 રાખો નીતિ તે સાથે સામેલ ને. સારી આ૦ ૧૧

ભુંડું શું બાખો છો ભક્ત બની ઠણી,
 જ્ઞાની થઇને મનમાં રાખો દ્વેષ ને;
 મેલું મન રાખો છો શુદ્ધ શરીરમાં,
 મન માર્યા વિણ મિથ્યા વેશ વિશેષ ને. સારી આ૦ ૧૨

જગત બધું જાણે છે જુઠા વેપને,
 તોપણ મુખપર કરતા સર્વ વખાણ ને;
 તેથી નવ બૂલાતા બારે માનવી,
 ધ્રુવર તો છે બાહ્યાંતરનો જાણ ને. સારી આ૦ ૧૩

દુનિયાના ડાહ્યા નવ થાશે એકલા,
 ઇશ્વર રાએ એવાં કરજો કર્મ જો.
 ચાર ધડીનું ચાંદરણું ચાલી જશે,
 વળતી ઇશ્વર જોશે ધર્મ અધર્મ જો. સારી આ૦ ૧૪

મન ચોખું રાખો તો મહાપદ પામશો,
 ખીજા જણે મિથ્યા સર્વ ઉપાય જો;
 ટેક રહો દુનિયામાં તેથી શું થયું,
 જો ઇશ્વરનો અણુરાજીવો થાય જો. સારી આ૦ ૧૫

નિજ મનને શોધેથી દુર્ગુણ વામશો,
 વળતી વધશે પ્રભુમાં પૂરો પ્રેમ જો;
 તેથી સજ્જન શાંતિને સુખ પામશો,
 પ્રભુ પણ તમણર રાખે રૂડી રહેમજો. સારી આ૦ ૧૬

મરણના દુઃખ વિષે.

“ લીલો લીમડોરે લીલી કેવડીઆની છાંય. ”
 એ રાજતે મળતો.

મરવાં દેહદારે, કાયા કેમ કરી છોડારે,
 ચીંતા ચિત્તમારે શી ગતિ મરણ પછીથી થાશે.
 કંચન વરણી કાયમાં કંઈ રોગ ધણા ઉભરાશે,
 મરવાં દોહલદારે. ૧
 મરવાં સોહલદારે સંતો સુખે જગતથી જશે;
 નીતિ ભક્તિમારે, રહીને પરમાર્થમાં ધાશે,
 ચેતી ચાલ્યા ચિત્તમાં તે, જરા નહિ પસ્તાશે, મરવાં સો૦ ૨
 સુખ સંસારનારે, મરતાં માણસને સાંભરશે,
 ભોગ બલા બલારે મૂકી કાય મશાણે ઠરશે;

વહાલાંને કરી વગળાં આ જીવ જતાં અકળાશે. મરવાં દો ૩

વૈભવ વિશ્વનારે, મરતાં સંત નહિ સંભારે,
કાયા કયાં પડીરે, ધન, સુત, દારા સર્વ વિસારે;
શરણાગત જગદીશનો, અવિનાશી થઇને ચાલે. મરવાં સો ૪

સહુ જન કષ્ટમારે, એને દેખીને દિલ દાઝે,
આંખે આંસુડારે, સૌનાં મુખ ભર્યાં ઉચાટે;
દુખીયા આ દેખાવથી નિજ હૈકું કેમ ન ફાટે. મરવાં દો ૫

જીવતા જકતનેરે, જેણે પ્રથમ થકીજ પિછાણ્યું,
સુખ દુઃખ સામદુંરે, જેણે મનથી મિથ્યા માન્યું;
ધર્મરતે શરણે થયો તો સુધરે મરવા ટાણું. મરવાં સો ૬

સહુ વીંટાઇનેરે, વહાલાં બહુજ વિલાપે રડશે,
સ્વર નિશ્વાસનારે, મરતા જનને કાને પડશે;
વજ્ર તણી છાતી હશે પણ એક પલક ખીગળશે. મરવાં દો ૭

સૂતાં સાંભળેરે, સંતો શાંત મને સુખ ઝાઝે,
નાદ નવા નવારે, મીઠા થાય મધુર અવાજે;
જાણે દુંદુભી દેવનાં કંઈ ગગન વિષે રહી ગાજે. મરવાં સો ૮

કાયા કંપશેરે, મરતાં કંઈ બાંહુ રંધાશે.
ભૂખ્યા પેટમારે ફળ કે અન્નોદક નહિ જાશે;
હિરમાં છે ધન્ય ધણી પણ મુખથી નહિ બોલાશે. મરવાં દો ૯

આત્મા એકલોરે, જૂદો કાય થકી પડી જાશે,
કષ્ટો કાયનારે, તેથી તેને નહીંજ જાણાશે.

ધ્યાન ધરી જગદીશનું તે પૂર્ણ કામખની જાશે. મરવાં સો ૧૦

છોડી કાયનેરે, કયાં આ જીવ તણી ગતિ થાશે,

આપે એકલોરે આગળ અંધારે અથડાશે;

નિજજનથી નોખોપડ્યોછે કોણ હવે કર સહાશે. મરવાં દો ૧૧

સાચા સંતનેરે, પ્રભુજી સદા વસે સંગાતે,

એ નથી એકલોરે, પ્રભુ છે મુઆ પછી પણ માયે;

મુખીઓ જીવ સદા રહે જ્યાં સાચો બેલી સાથે. મરવાં સો ૧૨

પ્રભુને ભજવા વિધે.

“ પ્રભુને ભજતાંરે વારે ” એ રાગ.

પ્રીતે પ્રભુનેરે ભજીએ,

શાણું થઇ આગળથી સજીએ,

પ્રીતે ૦ ૧

ગરખી ગરખારે ગાઇએ,

મુખીઓ હળી મળીને હરખાઇએ.

પ્રીતે ૦ ૨

રમવા જમવારે જઇએ;

વિનય થકી વહાલાંમાં રહીએ.

પ્રીતે ૦ ૩

મુખ લેવાનેરે ચાહીએ,

તોપણ વિશ્વ થકી ન વળાઇએ.

પ્રીતે ૦ ૪

આખરે મરવાંરે સાચાં,

મોહ માયાથી વગીએ પાછાં.

પ્રીતે ૦ ૫

જગને છોડીરે જાવું,

તો એમાં નહિ બહુ લપટાવું.

પ્રીતે ૦ ૬

જો લપટાશોરે જાજે,

મરણ સમે માયા બહુ સાલે.

પ્રીતે ૦ ૭

સાચી વસ્તુરે શોધો,	
મમતા છોડી મનને બોધો.	પ્રીતે૦ ૮
જુઠી જગનીરે માયા,	
ડાહ્યા જે હરી ભજવા ધામા.	પ્રીતે૦ ૯
જખરા જોદ્ધારે ઝાઝા,	
માટીમાં મળીઆ મહારાજા.	પ્રીતે૦ ૧૦
સૌને પડતારે પેખ્યાં,	
રાજા રાંક તણાં નથિ લેખ્યાં,	પ્રીતે૦ ૧૧
કાચી કાચારે પડશે,	
જીવ અમર જોશે તો જડશે.	પ્રીતે૦ ૧૨
સુખ દુઃખ જગમાંરે સાથે,	
ચોખું સૂખ ચઢે નહિ હાથે.	પ્રીતે૦ ૧૩
ખીજી દુનિયાંરે લેખે,	
સાંચા અંત મરીને પેખે.	પ્રીતે૦ ૧૪
સાચાં સુખ છેરે તેમાં,	
દુખતું નામ મળે નહિ જેમાં.	પ્રીતે૦ ૧૫
એ સુખ કેરાં રે ઠામો,	
નીતિ ભક્તિથી નિશ્ચય પામો.	પ્રીતે૦ ૧૬

સાચાં સુખ.

“ હવે નહિ જાઉં મહી વેચવારે લોલ. ” એ રાજ.

સાચાં તે સુખ પરલોકનાંરે લોલ,

દેખવો વિનાશકારી વિશ્વનારે, લોલ;

ભોગ ભર્યા રોગના તમામ, સુખ ક્યાં મળેરે લોલ,

સાચાં તે સુખ પરલોકનાંરે લોલ. ૧

સુખ મળે છે જે સમાગમેરે લોલ,

આખરે વિયોગ કેરુ કષ્ટ તેની સાથ છે રે લોલ.	સાં ૨
સુખ માટે સર્વ જો લઢી મરે રે લોલ,	
મેળવીને શાંતિ નવ થાય, અધિકું ચહેરે લોલ.	સાં ૩
સુખડાં ને દુખડાંનો ખીચડોરે લોલ,	
પામરોજ પ્રીત ધરી ખાય પછી ખરખડેરે લોલ.	સાં ૪
નિર્મળાં છે સુખ પરલોકનાંરે લોલ,	
દુઃખનું ન નામ કે નિશાન સંત લોકનેરે લોલ.	સાં ૫
દુખડાં ન હોય ત્યાં દુકાળનાં રે લોલ,	
ચોરકે ચકોરની ન ખીક લેશ લોકનેરે લોલ.	સાં ૫
દેહ નથી વ્યાધિથી વીંટાયલારે લોલ,	
આધિ કે ઉપાધિ રહે દૂર સંત લોકથીરે લોલ.	સાં ૭
કષ્ટ નથી કારમાં વિયોગનાંરે લોલ,	
મેત નથી મારતાં ત્યાં ઝડપ ઝટ જીવનેરે લોલ.	સાં ૮
જીભમાં મીઠાશ ઝેર ઉરમાંરે લોલ,	
એવા નથી સંતના સ્વભાવ શુદ્ધ લોકમાંરે લોલ.	સાં ૧૦
ઉરમાં છે ઉભરા આનંદનારે લોલ,	
સત્યનેજ સર્વ લોક ચાહી શાંતિમાં વસેરે લોલ.	સાં ૧૦
ધૃષ્ટ ત્યાં સમીપ અહોનીશછેરે લોલ,	
ભૂપનોય ભૂપ બલા ભક્ત શિર ગાજતોરે લોલ.	સાં ૧૧
પ્રેમમાં પ્રમત્ત સંત ડોલતારે લોલ,	
સત્યમાં છે સર્વદા નિવાસ ધૃષ્ટ આશરેરે લોલ.	સાં ૧૨
જ્ઞાનીને વિવેકી નર નારીઓરે લોલ,	
ભોગવો એ સુખ બલી ભાત, મેલ પરહરીરે લોલ.	સાં ૧૩
વહાલાં વીસારો જુઠા જક્તનેરે લોલ,	
પ્રેમે પ્રભુના ગુણ ગાઓ શુદ્ધ ચિત્તથીરે લોલ.	સાં ૧૪
આંટીઓ ને ઘુંટીઓ આ વિશ્વનીરે લોલ,	
ફૂડને કાપટય કરો દૂર, પછી ભોગવોરે લોલ.	સાં ૧૫

સંત હશે કે સતિ સાધ્વીરે લોલ,
રાજા હશે કે કદી રાંક તેય પામશે રે લોલ, સા. ૧૬

કૈસરેહિંદ જ્યોર્જને આશીષ.

“ ધાબેરે વનમાં ગાળે એહુલો ” એ રાગ.

બહુ જીવેરે જ્યોર્જ કૈસર હિંદનો,
કીર્તિ એની જગ સધળામાં જામે જો. બહુ જીવો (ટક) ૧
રૈયતને પાળી જય વર્તાવજો,
શાંતિનાં સુખ સર્વ પ્રજાજન પામે જો. બહુ જીવો. ૨
ચાંદો ને સૂરજ આથમતા નથી,
એવો એના રાજ્યતણો વિસ્તાર જો. બહુ જીવો. ૩
ધરતી ને દરીએ દળ એનાં વડાં;
બહુ ખેટામાં એની ફરતી આણુ જો. બહુ જીવો. ૪
રાજા ને રાણાનો રક્ષક વડો,
રાંક પ્રજાનો રડો એ રખવાળ જો. બહુ જીવો. ૫
અંતરનો ઉમળકો સૌને ધણો,
માટે મહારાજાને દો આશીષ જો. બહુ જીવો. ૬
અહીં સૌનો ઉદય થજો એના વડે,
વૈભવ એને અધિકો આપો ઇશ જો. બહુ જીવો. ૭
કુશળ હજો પુત્ર અને પરિવારમાં,
પ્રસરો એનો જગમાં પ્રૌઢ પ્રાતાપ જો. બહુ જીવો. ૮

ભાગ ત્રીજો.

આખ્યાન અને કહાણીઓ.

કંજુસની કહાણી.*

સુમત્યંદ શેઠની ઉજાણી.

ગરબી.

“ જીમનાં જવાદો પાણી. ” એ રાગ.

સુણ સખી કંજુસની કહાણી, બહુ બહુ ઉપયોગી જાણી;
કવિએ ગરબામાં આણી, સુણ સખી૦ ૧

સુમત્યંદ શેઠ ઘણા ડાહ્યા, પૈસે પૂર્યા છે પાયા;
કો'થી જાય નહીં વાહ્યા. સુણ સખી૦ ૨

નાણાં ધરમાં બહુ દાટ્યાં, છોડે અન્ન લુપ્ત ખાતાં;
કપડાં પહેરે છે ફાટ્યાં. સુણ સખી૦ ૩

લખપતિ લોક કહે એને, વ્યાજે ધન શરતું જેને;
ન ગમે ખરચ કશું તેને. સુણ સખી૦ ૪

એક દિન શેઠાણી ભોળાં, વિજ્યા વસ્તારી બહોળાં;
વરને ખીજીને બોલ્યાં, સુણ સખી૦ ૫

ખીજા લોક બહુ બહાને, લઈને મિત્ર સગાં ટાણે;
જઈને બાગે સુખ માણે. સુણ સખી૦ ૬

હું તો લખપતિને પરણી, કેવી મારી છે કરણી;

* જેન ગિલપિનતું અનુકરણ.

- ગઘ નહીં બહાર કદી ધરની. સુણ સખી૦ ૭
- મરજી વરની મેં રાખી, ઉમ્મર એજે ગઘ આખી;
કડવું વેણુ નથી બાખી. સુણ સખી૦ ૮
- છોર પ્રાણુ થકી પ્યારાં, ન મળે અંગરખાં સારાં;
લૂપું અન્ન જમે બાળાં. સુણ સખી૦ ૯
- સાડી પહેરો નથી સાજી, જમવા બાખર ને બાજી;
હું તો દેખો મરં દાઝી. સુણ સખી૦ ૧૦
- સુણતાં શેઠ વઘા વાણી, શાને કકળે છે શાણી;
કાલે જમથું ઉગણી. સુણ સખી૦ ૧૧
- નાતર મિત્ર સહોદર જે, સધળી તૈયારી કરજે;
સીધાં કોથળીએ ભરજે. સુણ સખી૦ ૧૨
- વદતાં શેઠાણી લાડે, ગાડી ચાર કરો ભાડે;
ચાલો બાગ વિષે કામે. સુણ સખી૦ ૧૩
- “નક્કી” શેઠ કહે “બાવું” “ગાડી ગોવિંદની લાવું;”
“હયનું હરજીને કહાવું.” સુણ સખી૦ ૧૪
- ગોવિંદ ગામડીએ ઠરતો, કાંધાં શેઠ ધરે ભરતો;
ગાડું ગરજ પડે ધરતો. સુણ સખી૦ ૧૫
- તેની ગાડી મંગાવી, વેગે વણુ પૈસે આવી;
તેથી સુમચંદને ભાવી, સુખ સખી૦ ૧૬
- હરજી હીરાપર રહેતા, નાણાં શેઠ કને લેતા;
ઘોડો ગરજ પડે દેતા. સુણ સખી૦ ૧૭
- ઘોડો હરજીનો આવ્યો, ચાકર દોરીને લાવ્યો;
શેઠ ખીલે બંધાવ્યો. સુણ સખી૦ ૧૮
- વિન્યા વરજીને કહાવે, પરવર છોડને ભાવે;
સારાં શાક કહો લાવે. સુણ સખી૦ ૧૯
- ધર કહે શાક વિના રહીશું ? વેંગણુ વાડીનાં લમથું;
ખાસું ભરત કરી ખામથું. સુણ સખી૦ ૨૦

“વાર” વિજ્યા કહે બહાલે, “ત્યાં નહીં ચાકર વિણ ચાલે;
ધડવાં ગોળ ધીનાં જાલે” સુણ સખી૦ ૨૧

કહેછે શેઠ “બલી બાતે,” હું તે સંભાળું જાતે;”

“ સીધાં સૌ લ્યો તમ સાથે”. સુણ સખી૦ ૨૨

“ ચાકર સાથે જો થાશે,” “સૌથી ખમણું તે ખાશે;”

“ તેથી ખરચ વધી જાશે. ” સુણ સખી૦ ૨૩

સમજ્યાં શેઠાણી મનમાં, કંઈ ખોલ્યાં નહીં ડહાપણમાં;

અટકે ઉજણી કાણમાં. સુણ સખી૦ ૨૪

સીધાં સામગ્રી લઈને, ખેડાં ગાડીમાં જઈને;

સ્નેહી સૌ બેગાં થઈને. સુણ સખી૦ ૨૫

હયપર ખે બાળુ હળવાં, ધીને ગોળતણાં ધડવાં;

શેઠે ઠીક કરી બરવ્યાં. સુણ સખી૦ ૨૬

સઘળી તૈયારી તાગ્યા. આવી વહીઆતો લાગ્યા;

મુખથી માલ ધણા માગ્યા. સુણ સખી૦ ૨૭

મુમયંદ ત્યારે ગુન્વાયા, છે સૌ પૈસાની માયા;

આપણુ ડાહી માના જ્યા. સુણ સખી૦ ૨૮

નાણું આવ્યું કેમ છોડું જતાં જો થાશે મોડું;

જલદી દોડાવું ઘોડું. સુણ સખી૦ ૨૯

કરથી સાન કરી સીધી. ગાડીને જવા દીધી;

કુંચી કેડ થકી લીધી. સુણ સખી૦ ૩૦

ઘરમાં ઉઘાડી પેઠા, સાથે વહીઆતો ખેઠા;

કીમત માલતણી કહેતા. સુણ સખી૦ ૩૧

રગઝગ કીમતમાં કરતાં, વિક્રય માલતણો કરતાં,

લાગી વાર ધણી વળતાં. સુણ સખી૦ ૩૨

વિજ્યા પહેંચ્યાં છે પહેલાં, જાણે હર્ષ થકી ઘેલાં;

ચૂલે આધણુ તો મેલ્યાં. સુણ સખી૦ ૩૩

કાઠ્યાં કાથળાંથી સીધાં, રાંધણુ ચાલુ તો કીધાં;

- ધી ને ગોળ નહીં દીઠાં. સુણુ સખી૦ ૩૪
- હમણાં શેઠ ખરે આવે, ધડવાં ગોળ ધીનાં લાવે;
મોઢક કરવા છે ભાવે. સુણુ સખી૦ ૩૫
- હતરે માળ ચઢી હેઠાં, દારે રાહ જોતાં બેઠાં;
રસ્તે જાય જુએ છોટાં. સુણુ સખી૦ ૩૬
- તોપણુ શેઠ નથી જડતા, નજરે નામ નથી પડતા;
ખાળક ખાઉ કાળે રડતા. સુણુ સખી૦ ૩૭
- ત્રીજો પહોર થયો જ્યારે, તાઝ્યા શેઠ ધરે ત્યારે;
બેસી હય ચાખક મારે. સુણુ સખી૦ ૩૮
- મોડો ચાખકથી ચમક્યો, ઝાલ્યો કેમ રહે ઝમક્યો ?
નહીં તે અટકાવ્યો અટક્યો. સુણુ સખી૦ ૩૯
- ખેંચે હય જમણે હાથે, ડાબે પાધ ઝહી માયે;
ચાકર કોઇ નથી સાયે. સુણુ સખી૦ ૪૦
- કરથી બહુ બળમાં તાણે, પડશે ગભરાયા જાણે;
મોડો મનમાં નવ આણે. સુણુ સખી૦ ૪૧
- ધડવાં ઉછળાને આધે, હયના પેટ વિષે વાગે;
ભયભિત થઇને તે ભાગે. સુણુ સખી૦ ૪૨
- ત્યારે શેઠ ધણા ભડક્યા, હયને હારી ગળે વળગ્યા;
પંથી પેખી રહે અળગા. સુણુ સખી૦ ૪૩
- શિરથી પાધ ગઇ ઉડી, કરથી ચાખક પણ કુડી;
બળજો ઉજણી ભુંડી. સુણુ સખી૦ ૪૪
- પગથી જોડા પણ સરીઆ, સુમચંદ બહુ શ્વાસે ભરીઆ;
કહે “ હય પકડો ખાપલીઆ ” સુણુ સખી૦ ૪૫
- ધડવાં ગોળ ધીનાં ભાગ્યાં, કેવાં સુમચંદને લાગ્યાં;
જાણે બાણુ હૃદય વાગ્યાં. સુણુ સખી૦ ૪૬
- હયને મન કૌતક ભાસ્યું, જાણે વેંગ ગળે ખાઝ્યું;
તળવા જોર કરે ઝાઝું. સુણુ સખી૦ ૪૭

- દષ્ટિ ખાગ વિષે ફેંકો, રાંધણુ અર્ધ થયાં ખેખો;
વ્યાકુળ વિજ્યાને દેખો. સુણુ સખી૦ ૪૮
- સૌને ભૂખ ધણી લાગી, તેથી કામ બધું ત્યાગી;
રસ્તે નજર કરે આધી. સુણુ સખી૦ ૪૯
- દીઠું હય જેવું જ્યારે, આવે ધસમસતું ત્યારે;
સૌને હર્ષ થયો ભારે. સુણુ સખી૦ ૫૦
- રસ્તે શેઠાણી દાનાં, ઉભાં મોટાં ને નાનાં;
રોતાં ખાળ રહ્યાં છાનાં. સુણુ સખી૦ ૫૧
- દોડયો હય આવ્યો પાસે, “ પકડો ” શેઠ વહે ત્રાસે;
“ મારા પ્રાણુ નકી જશે ” સુણુ સખી૦ ૫૨
- સઘળાં સ્ત્રી ખાળક ભોગે, ચાકર કોઈ ન સંજોગે;
હયને કોણુ કહો રોકે. સુણુ સખી૦ ૫૩
- વ્યાકુળ સર્વ વહે “ ઝાલો, ” ખૈરાં યતન કરે ઠાલો,
હય તો વા વેગે ચાલ્યો. સુણુ સખી૦ ૫૪
- ફાંફાં શેઠાણી મારે, રડતાં ખૂમ ધણી પાડે;
“ ચઢજો પરભુજ વહારે. ” સુણુ સખી૦ ૫૫
- ગાડિત આવ્યો ત્યાં પાસે, હયની પાછળ તે નાસે;
“ પકડો ” “ પકડો ” કહે “ જશે. ” સુણુ સખી૦ ૫૬
- સુંણુતા પંથી કહે “ મારો ” નાસે છે આ હુંટારો;
“ હયને કોઈ, અરે ખાજો. ” સુણુ સખી૦ ૫૭
- રસ્તે ખુમ પડી ખોટી, સૌ કહે હુંટ થઈ મોટી;
નાસે પાળા ને પોઠી. સુણુ સખી૦ ૫૮
- પાસે પોલિસનું થાણું. રસ્તે હુંટ થઈ જાણું;
છૂટયા સ્વાર તજ ખાણું. સુણુ સખી૦ ૫૯
- આગળ શેઠાણી સ્વારી, પાછળ પોલિસ થઈ જારી;
રસ્તે ભીડ થઈ ભારી. સુણુ સખી૦ ૬૦
- ખેડુ સૌ ભેગા થઈને, આવ્યા લાકડીઓ લઈને;

- નાસે હય પાછળ રહીને. મુણ સખી૦ ૬૧
- હયનો વેગ હતો ભારે, પોલિસ પહોચી નહિ બ્યારે;
ખાલી ખહાર કર્યો ત્યારે. મુણ સખી૦ ૬૨
- મુણતાં શેઠ પડ્યા વહીલા, પગ ને હાથ થયા ઢીલા;
રસ્તે લોક જુએ લીલા. મુણ સખી૦ ૬૩
- હયથી હારીને પડીઆ, ખોટા રસ્તામાં ખડીઆ;
“ મારા બાપ ” કહી રડીઆ. મુણ સખી૦ ૬૪
- પોલિસ ત્યાં આવી પહોંચી, સ્વારે ઝાલી છે ખોચી;
સાણા શેઠ રડે શોચી. મુણ સખી૦ ૬૫
- ખોલ્યો સ્વાર “ ચલો થાણે, ખાલી ઢોંગ કરે શાણે; ”
ખાંધી હાથ અને તાણે. મુણ સખી૦ ૬૬
- ખીન્ને ખોલ્યો “ મેં જોડા, મુદે માલ મિલે થોડા;
ઉન્ને છોડવિયા થોડા. ” મુણ સખી૦ ૬૭
- ત્રીન્ને ખેલે છે ધારી, કેસી ભૂલ ભયી ભારી;
જો હે બનીઆ વેપારી ” મુણ સખી૦ ૬૮
- ત્યારે શેઠ વધા વાણી ” મુજને હુંટારો જાણી;
જાને ખાંધ્યો છે તાણી. મુણ સખી૦ ૬૯
- હુંતો રાજનગર રહું છું, બાગે ઉજાણી જાઉં છું;
સાચે સાચું હું કહું છું. મુણ સખી૦ ૭૦
- થોડો મસ્તાનો થઇને, આવ્યો બાગ વટાવીને;
અહીંથી નાહો નાંખીને. મુણ સખી૦ ૭૧
- પડતાં ડબકાયો ઝાઝો, પગમાં ધા પડીઓ તાન્ને;
મુજને બાગે લઇ જાન્ને. ” મુણ સખી૦ ૭૨
- સ્વારે શેઠ ગ્રહી લીધા, થોડે ખેસાડી દીધા;
બાગે સૌ ભેગા ફીધા. મુણ સખી૦ ૭૩
- હય તો હીરાપર આવ્યો, ધીને ગાળે છંટાયો;
હરજી બાગ ભણી ધાયો. મુણ સખી૦ ૭૪

ખાજે આવ્યા સૌ થાકી, સ્વારે શોધ કરી પાકી;
 ત્યારે ભૂલ બધી ભાગી. સુષુ સપ્તી ૦ ૭૫
 અન તો ટાઢાં ને લૂખાં, સૌનાં પેટ ભર્યાં ભૂખ્યાં;
 સ્વારે ઘેર જઈ મૂક્યાં. સુષુ સપ્તી ૦ ૭૬

વાભાધનો ખેલ.

“ જોકુળીએ લઈ ચાલોરે ” એ રાગ.

એક દિન વા બહુ ગવેં ભરાયો,
 ધાંધળ કરવાને ધાયોરે, વાએ ખેલ મચાવ્યો. (ટેક.)
 પહેલાં તો તે દરીઆ બણી દોડયો,
 વહાણ તણા શઢ તોડયોરે. વાએ ખેલ.
 બોળા ઉતારને બચબીત કીધા,
 કંધક તણા ભોગ લીધારે. વાએ ખેલ.
 ત્યાંથી પછી ગામડા બણી ધાયો,
 ચોરા ઉપર ચઢી આવ્યોરે. વાએ ખેલ.
 ચોરેથી ચલમ પટેલની પાડી,
 માયેથી પાધ ઉરાડીરે. વાએ ખેલ.
 હાથ ખેડું ધરી ધુંધટ તાણી,
 પટલાણી જમ છે પાણીરે. વાએ ખેલ.
 ધુંધટ પેસતાં વા નવ લાજ્યો,
 કાનમાં પેસીને ગાજ્યોરે. વાએ ખેલ.
 રેંટીઓ કાંતતી ડોશીને દેખી,
 વાયુએ તણવત લેખીરે. વાએ ખેલ.
 સ્તર તોડયું ને પૂણી ઉરાડી,
 ડોશી ઉઠી રાઢ પાડીરે. વાએ ખેલ.
 સૂર્ય કહે ભાધ બળીઆથી લઢીએ,

નિર્જળને નવ નડીએરે.	વાએ ખેલ.
વાયુ પછી વડા શહેરમાં આવ્યો, રાજનો મહેલ હલાવ્યોરે.	વાએ ખેલ.
તોડયું નિશાન અને ભુર બાખે, “ ધરતી ધ્રુજે મુજ ધાકેરે.	વાએ ખેલ.
પહાડ ને પર્વત નાખું હલાવી, આકાશ મુકું ગળવીરે. ”	વાએ ખેલ.
સૂર્ય કહે એવું વદીએ ન બાધ, મિથ્યા ન કરીએ બડાઈ રે.	વાએ ખેલ.
મુણત્રાંજ સૂર્યને ધૂળથી ઢાંક્યો, પાણીછલો કરી નાંખ્યો રે.	વાએ ખેલ.
ગર્વ ધરી પહાડ તોડવા દોડ્યો, પર્વતે વાયુને ઝોડ્યોરે,	વાએ ખેલ.
મારે ઝપાટા ને પાડે બરાડા, સ્થિર થઇ ઉભા કરાડારે.	વાએ ખેલ.
જેર કર્યું પણુ કંઈ નવ ચાલ્યું, શિખર હલાવ્યું ન હાલ્યુરે.	વાએ ખેલ.
થાકીને વા પછી ગલીઓમાં ધાયો, ખાડા ને ખોમાં ભરાયો રે.	વાએ ખેલ.
આગળ જવાનો રસ્તો ન સૂઝે, વાયુ તો થરથર ધ્રુજેરે.	વાએ ખેલ.
ઉંચે ચઢે વળી ઉતરે હેઠો, થાકી ગુફામાંહી પેઠોરે.	વાએ ખેલ.
શોધતો આવી ચઢ્યો રવિ શાણો, વાને ગુફામાંથી આપ્યોરે.	વાએ ખેલ.
વંઠેલા વાયુને ઉધડો લીધો, પાણીથી પાતળો કીધોરે.	વાએ ખેલ.

મેવાડનો રાણો રાયમલ.

“વૈદરલી વનમાં વલધલે” — એ રાગ.

રાયમલ રાણો મેવાડનો, જેનો નિર્મળ ન્યાય;

રજપૂત મધ્યે શીરોમણી, જશ જગમાં ગવાય,

રાયમલ રાણો મેવાડનો. (ટેક.)

દુક ટોડે કરે તે સમે, રાય સુરતન રાજ;

લિલા પઢાણે હરાવીને, તેનું લીધું છે તાજ. રાયમલ રાણો.

સુરતન નાસીને આવીઓ, રહ્યા બેદનુર ગામ;

મેવાડમાં મશહુર છે, રજપૂતનું ઠામ. રાયમલ રાણો.

સુરતન ઘેર કુમારિકા, રૂઢી રૂપ નિધાન;

તારા છે નામ તથાપિ તે, શશી પૂર્ણ સમાન. રાયમલ રાણો.

સુરતને પણ એક આચર્યું, “જીતે ટોડાનું રાજ્ય;

તારા કુમારી તેને વરે, નહીં ખીજનું કાજ” રાયમલ રાણો.

રાયમલ સુત જયમલ કહે, “એતો માંડેજ કામ;

લિલા પઢાણને મારીને, કરે ટોડે મુકામ” રાયમલ રાણો.

રજપૂત સેન લઈ ચઢ્યો, કર્યું ટોડે પ્રયાણ;

પાછો પઢાણે નસાડીઓ, ખાલી ખોયું છે માન. રાયમલ રાણો.

રજપૂત સાચો તો શરમથી, નવ દેખાડે મૂખ;

કન્યાની આશ ખરે તજી, આઘો બેસે અચુક. રાયમલ રાણો.

પણ જયમલ નવ જાંપીઓ, લીધી તારાની પૂઠ;

ન્યાયે મળ્યું નહિ તે હવે, લેવા મારીને ઝુટ. રાયમલ રાણો.

સુરતને સામે ખરેખરે, સાચો તે રજપૂત;

પણ તેનું કેમ પાછું કરે, શીર આપે સપૂત. રાયમલ રાણો.

જયમલને સમજાવીઓ, નવ સમજ્યો નપાટ;

સુરતને શીર તેનું છેદીયું, પણ પાળવા માટ. રાયમલ રાણો.

મર્વ કહે હવે શું થશે, બહુ કાપશે રાય;

રાયમલ રાણોને મારશે, સુરતનનેજ હાય !! રાયમલ રાણો.

રાયમલને ન કહી શકે, રૂડો રજપૂત કોઈ;
 બાયાત સહુ ભયમાં રહે, ભવ્ય ભૂપને જોઈ. રાયમલ રાણો.
 બાપ કને બાળ મોકલી, અંતે કીધું છે જાણ;
 રાયમલે શોચ કર્યા છતાં, કીધો ન્યાય પ્રમાણ. રાયમલ રાણો.
 રાયમલ કહે ઘટતું થયું, એમાં પુત્રનો વાંક.
 રજપૂતની રીત પરહરી, વાળ્યો આડોજ આંક. રાયમલ રાણો.
 સુરતને નીજ પણ રાખીયું, ખરો રજપૂત તેહ;
 એદ્દતુર આપ્યું બક્ષીસમાં, સાચો જાણવ્યો છે રતેહ. રાયમલ રાણો.
 વળતી કુંવર બીજો રાયનો, પૃથ્વીરાજ પ્રમાણ;
 ધાયો તે ટોડાને જીતવા, થયું તારાને જાણ. રાયમલ રાણો.
 તારા પછીથી જુદે ચઢી, પૃથ્વીરાજની સાથ;
 સેન સજી ટોડા જીતીયું, કરી લિલાની ધાત. રાયમલ રાણો.
 લગ્ન થયાં પૃથ્વીરાજનાં, પછી તારાની સાથ;
 રીત કરી રજપૂતની, રીઝ્યો તારાનો તાત. રાયમલ રાણો.
 રાયમલ પણ સુખીઓ થયો, સણી વાત સુજાણ;
 જયમલે નવ થયું તે કર્યું, પૃથ્વીરાજે પ્રમાણ. રાયમલ રાણો.

રાણી રૂપસુંદરી.

ગરબી.

“ મોરહી વાગીરે શ્રીકૃષ્ણની ” એ રાગ.

વનમાં વસે એક સુંદરી,
 હારે એનું રંભાસમું છે રૂપ રાજતું;
 હારે એને રાનતું રહેદાણ નથી છાજતું. હોજીરે વનમાં વસે
 એક સુંદરી. (ટેક.)
 હારે વિધુ વેશે શ્રેષ્ઠે રંગ રાતડી,
 હારે દોણ કળી શકે છે એની જાતડી ? હોજીરે વનમાં.

હારે એનું મુખકમળ કરમાયલું,
 હારે એનું વપુ વિષાદથી વિંટાયલું,   હોજરે વનમાં.
 હારે એની સેવા કરે છે સહુ બીલડી,
 હારે નથી વહીલી તે મુક્તી એકે ધડી.   હોજરે વનમાં.
 હારે રૂડી જાડની ગુફામાં રચી ઝુંપડી,
 હારે ભીંત દીપાવી સીપ શંખસે જડી.   હોજરે વનમાં.
 હારે જુઓ ઝાડે બાંધ્યું છે પેલું પારણું;
 હારે માંહે બાળ રમે છે રળીઆમણું.   હોજરે વનમાં.
 હારે એને બાંસે રવિનું તેજ અગમગે,
 હારે એનો ચહેરો તો પારણામાં ચગચગે.   હોજરે વનમાં.
 હારે બીલ છોડે છે બાળને ઝુલાવતાં,
 હારે એનું મુખકું જોવાને સહુ આવતાં.   હોજરે વનમાં.
 હારે છોડે વનમાંથી કુલ વીણી લાવતાં,
 હારે કરી હારડા ને બાળને પડેરાવતાં.   હોજરે વનમાં.
 હારે કાઠ બાળા ચતોડી એકઠી કરે,
 હારે તેની માળા કરીને કઠમાં ધરે.   હોજરે વનમાં.
 હારે નારી બાળને રમાડી કરે બોકીઓ.
 હારે બીલ ચારે બાજુએ કરે ચોકીઓ.   હોજરે વનમાં.
 હારે એતો કોનો કુંવર છે કોડામણો ?
 હારે એતો દૈવની ગતિથી દીસે દામણો.   હોજરે વનમાં.
 હારે ત્યાંતો શીલગુણસુરીજી સાધુ આવીઆ,
 હારે જોઇ કુંવરનું રૂપ ને ખુશી થયા.   હોજરે વનમાં.
 હારે તેણે ચિન્હ જોયાં તે ચતુરાતણાં,
 હારે રૂપ રેખાને બાલ પેખ્યાં બાળનાં.   હોજરે વનમાં.
 હારે એ તો ન હોય કોળી, છે બાળ કેસરી,
 હારે એતો વનરાજ વીર છે વાલેસરી.   હોજરે વનમાં.
 હારે પછી બોલ્યા જતીજી સુણ હે સતી,

હારે યાશે બાળ પ્રતાપી પૃથ્વીપતિ.	હોજીરે વનમાં.
હારે એવાં સારાં વચન સુણી માવડી,	
હારે પેલા સાધુને વંદિને પગે પડી.	હોજીરે વનમાં.
હારે પછી સાધુ દિક્ષાસો દેધ નિસર્યા;	
હારે જઇ વનનાં વાસીને નથી વીસર્યા.	હોજીરે વનમાં.
હારે હવે માતા ઝુલાવે પુત્ર પારણે;	
હારે મુખ પેખીને જાય છે આવારણે.	હોજીરે વનમાં.
હારે મારા ગોકુળની ગાયનો ગોવાળીઓ;	
હારે મારી ગુર્જર વાડીનો એતો માળાડો,	હોજીરે વનમાં.
હારે મારી ગુર્જરનો ગર્થ છે આ બાળમાં;	
હારે મારી સઘળી આશા છે એના ભાલમાં.	હોજીરે વનમાં.
હારે મારો કુંવર યશે જો પૃથ્વીપતિ;	
હારે એવા શોધી જમાડું સેંકડો જતી.	હોજીરે વનમાં.
હારે એમ કરતાં વરસ કંઇ વહી ગયાં;	
હારે પેલા બાળકનાં બાણુ વધતાં ગયાં.	હોજીરે વનમાં.
હારે લેખ કામઠી ને તીર કુંવર નીસરે;	
હારે પેલા ભુવડના લોકને કાયર કરે.	હોજીરે વનમાં.
હારે ધન લાવી દુખીનાં દુઃખ ટાળતો;	
હારે વનવાસી અપંગને તે પાળતો.	હોજીરે વનમાં.
હારે આખા વનના તે બીલને ભેગા કરે;	
હારે પછી માંડી નિશાન ખેલ આદરે.	હોજીરે વનમાં.
હારે જોતો ચાંદો વીંધીને તીર નીસરે;	
હારે તેને આપી ધનામ તે ખુશી કરે.	હોજીરે વનમાં.
હારે એવાં વગડાનાં રાજ વીરે માંડીઆં;	
હારે પછી કુડ કપટ છળ છાંડીઆં.	હોજીરે વનમાં.
હારે હવે નીતિ ને ન્યાય કુંવર આચરે;	
હારે માની શિક્ષા પ્રમાણે ડગલાં બરે.	હોજીરે વનમાં.

હારે માને એક દિવસ સુખ સાંભર્યા;
 હારે માની આંખડીમાં આવીને આંસુ ઠર્યા. હોજરે વનમાં.
 હારે ત્યારે પુછે કુંવર કરી વિનતી;
 હારે માતા શાને રડો છો, મને કહો કથી. હોજરે વનમાં.
 હારે ત્યારે માએ માંડીને કહી વાતડી;
 હારે કુંવર સુખડાં સંભારી બળે છાતડી. હોજરે વનમાં.
 હારે તારા પ્રિતાનું રાજ તો પંચાસરે;
 હારે હતી ગુર્જર ભુમિતો એને આશરે. હોજરે વનમાં.
 હારે પછી શત્રુ સોલંકીએ હણા કર્યા;
 હારે ત્યારે પોતે લઢીને સ્વર્ગે સંચર્યા. હોજરે વનમાં.
 હારે અમે રાજ મુકીને વન આવીઆં;
 હારે અમને વેરીએ બહુજ સતાવીઆં. હોજરે વનમાં.
 હારે મારો સુરપાળ વીર વખુટો પડયો,
 હારે તેનો પતો હાથુએ કંઈ ના જડયો. હોજરે વનમાં.
 હારે વીરા સ્નેહી સગાં તો બહુ સાંભરે;
 હારે મારાં વહાલાં મળે તો હાડાં ઠરે. હોજરે વનમાં.
 હારે એક વહાલાં વિયોગ દેહને દમે;
 હારે પેલા વેરી વિકાળ શીરપર ભમે. હોજરે વનમાં.
 હારે એમ બહીતા રહે કાળ ક્યમ જશે ?
 હારે મને મુઝે નહીં કે હવે શું થશે ? હોજરે વનમાં.
 હારે એમ કહેતાંજ રાંકડી રડી પડી,
 હારે વદે વનરાજ શાંત થાઓ માવડી. હોજરે વનમાં.
 હારે કાલે શત્રુને શોધીને પુરા કરું;
 હારે મારા તાતની ભુમિનું અમરે ભરું. હોજરે વનમાં.
 હારે હવે ગુર્જર ગુણીની સેવા આદરું;
 હારે મળી સ્નેહીને કોડ હું પુરા કરું. હોજરે વનમાં.
 હારે માતા બીલભાઇએને કરું સોંપણી.

હાંરે રાખે માની સેવામાં કાળજી ધણી.	હોજરે વનમાં.
હાંરે મારા સ્નેહી ને મિત્રને ભેગા કરે,	
હાંરે પછી આગા લઇને વન સંચરે.	હોજરે વનમાં.
હાંરે મારા તાત કેરું રાજ મેળવું સહી;	
હાંરે અહીં બેસી રહે બનશે નહીં.	હોજરે વનમાં.
હાંરે પછી વનરાજે બીલને ભેગા કર્યા,	
હાંરે લેઈ કામઠીને તીર સહુ ઉતર્યા.	હોજરે વનમાં.
હાંરે પછી વનરાજ વીર કહે “વાલેસરી;	
હાંરે તમે ભલી કરી છે મારી ચાકરી,	હોજરે વનમાં.
હાંરે મને પ્રભુ પિતાનું રાજ આપશે,	
હાંરે મને ગુજરનો ભુપ કરી સ્થાપશે.	હોજરે વનમાં.
હાંરે ત્યારે તમને સંબંધી સખળા ગણી,	
હાંરે સહુ પહેલા કરીશ ગામના ધણી.	હોજરે વનમાં.
હાંરે હવે અમે વિજય માટે વાઘીશું;	
હાંરે મળી સ્નેહીને શુભ કામ સાધીશું.	હોજરે વનમાં.
હાંરે સેન ભેગું કરીને ફરી આવીશું,	
હાંરે તમને લઢવાને જંગમાં બોલાવીશું.”	હોજરે વનમાં.
હાંરે સુણી એવાં વચન બીલ ગાજ્યા,	
હાંરે વીરહાક પડીને ઢાલ વાગીઆ.	હોજરે વનમાં.
હાંરે પછી વનરાજે શાંત સહુને કર્યા,	
હાંરે વીર માને બતાવી એમ ક્યાર્યા.	હોજરે વનમાં.
“ હાંરે આ છે માતા તમારાં, તમે છોકરાં,	
હાંરે આજ સગાં સંબંધી સહુ છે પરાં.	હોજરે વનમાં.
હાંરે કરી સારી સેવને સુખીઆ થજો,	
હાંરે ભય આવી પડે તો દૂર રાખજો.	હોજરે વનમાં.
હાંરે કદી આવે લેવાને જૈન આશરે,	
હાંરે માને મૂકો સુરીને અપાશરે.”	હોજરે વનમાં.

હારિ ત્યારે બીલે બલાધ બહુ વાપરી,	
હારે કહે રૂડી કરીશું માની ચાકરી.	હોજરે વનમાં.
હારે માની ચીંતા કરોને વીર વેગળા,	
હારે અમે છોડને રૂપ માવડી મળા;	હોજરે વનમાં.
હારે ત્યારે માતા ગભરાધ ગળગળાં થયાં,	
હારે માની પ્રેમી આંખેથી આંસુડાં વહ્યાં.	હોજરે વનમાં.
હારે બોલે માતાજી છેક અધીરાં થઇ,	
“હારે મારી શુદ્ધિને સ્નાન આતે ક્યાં ગઇ ?”	હોજરે વનમાં.
હારે મારા પ્રાણુથી હું દેહ કરું વેગળા,	
હારે મારી બુદ્ધિએ આજ મુજને છળા;	હોજરે વનમાં.
હારે કુંવર અંધ અપંગ ફેરી લાકડી,	
હારે તમને પેખી ઠરે છે મારી આંખડી;	હોજરે વનમાં.
હારે સાંજે વાટ જોઉં કે વીર આવશે.	
હારે મુજ દુખીયણુના તાપને સમાવશે;	હોજરે વનમાં.
હારે હવે સાંજે તમારે આવવાં નથી,	
હારે જાળ લાગે છે એટલા વિચારથી;	હોજરે વનમાં.
હારે કુંવર દિન અમારા કેમ નીકશે,	
હારે મારા ટંગવળાને પ્રાણુ નીકળી જશે.	હોજરે વનમાં.
હારે કુંવર શત્રુ તમોને શોધતા ફરે,	
હારે તમને રખે અભાગીઆ આવી મળે.”	હોજરે વનમાં.
હારે ત્યારે વનરાજ વીર એમ ઉચર્યા,	
“હારે માતા બલે અમેને જગતા કર્યા.	હોજરે વનમાં.
હારે તમે સારા રજપુતનાં છો માવડી,	
હારે કળા સિંહને જગાડવાની આવડી.	હોજરે વનમાં.
હારે માતા દુખડાંને અંત હવે આવીઓ;	
હારે હવે જાણો કે જંગ જગાવીઓ.	હોજરે વનમાં.
હારે જ્યારે શત્રુનાં ગુથ શીર ગાજતાં,	

હારે ત્યારે છુપાં રહેવાં તે નથી જાણતાં.	હોજીરે વનમાં.
હારે અમે રજપૂત સુત, બાળ કેસરી,	
હારે અમે જૂઠ્ઠી જરા ન જમ્યો ડરી.	હોજીરે વનમાં.
હારે અમે ખડ્ડાં ધર્યું કે ખરા રાજવી,	
હારે ભૂમિ કામઠીને તીરની છે આગવી. ”	હોજીરે વનમાં.
હારે ત્યારે માતા વહે છે;—“ ધન્ય દોહરા,	
હારે આજ જાણુંકે કાડ તે પુરા કર્યાં.	હોજીરે વનમાં.
હારે તારા તાલ કેરા ફૂળને તે તારીઆ,	
હારે મારાં દુખડાંને આજ મેં વિસારીઆ. ”	હોજીરે વનમાં.
હારે પછી ભાવે સુભોજન કરાવીઆ,	
હારે શુભ કંકુ ને પુષ્પ ત્યાં અણાવીઆ.	હોજીરે વનમાં.
હારે પછી કંકુ અક્ષત બાલમાં ધરી,	
હારે પુલ નાંખી કહે “આવળે ફરો કરી.	હોજીરે વનમાં.
હારે વીરા પ્રભુ પ્રતાપ તેજ આપશે,	
હારે તને ગર્જરનો ભૂપ કરી સ્થાપશે.”	હોજીરે વનમાં.
હારે માને વનરાજ વીર ત્યાં પાયે પડ્યા,	
હારે માએ આપી આશીષ ને ઉઠાડીઆ.	હોજીરે વનમાં.
હારે પછી સખળા સપૂત ત્યાંથી સંચર્યા,	
હારે દશ બળીઆ બાણાવળી સાથે થયા.	હોજીરે વનમાં.
હારે માતા વનમાં વસીને દિન નિર્ગમે,	
હારે ઇશ્વરભક્તિ કરીને ઉરમાં શમે.	હોજીરે વનમાં.

સોના અને લોઢાનો સંવાદ.

સોનું : “ હરી જેવો તેવો હું દાસ તમારો ”—એ રાગ.

લોઢા તને ગણતીમાં કાણુ ગણે છે;

તારં રાંકજ રૂકું બણે છે, લોઢા તને. (ટેક.)

એક દિવસ અભિમાન ધરી ઉર સોનું સખળ થઇ ટાલ્યું,

લોઢાને હલકું ગણી તુચ્છકારી, બમર ચઢાવીને ખોલ્યું,

લોઢા તને ગણતીમાં કાણુ ગણે છે.

મુગટ બની હું તો નૃપશીર ખેસું તું કાદાજે ભોંય ખણે છે,

નાણા ધરેણાનું હું અધિકારી, ને ઓળર તારાં બને છે.

લોઢા તને.

સોનું સવા વાલ હાજર હોયતો, દશશેર લોઢું મજે છે;

રાંકના ધરમાંએ લોઢું હશે, પણ મુજને તો વિરલા રજે છે.

લોઢા તને.

રંગ રૂપાળો ને તેજ ધણું મારું, તારું તો મોઢું છે કાળું;

ગોભે ન તું મુજ સાથે તથાપિ હું પામર જાણીને પાળું.

લોઢા તને.

લોઢું—સોના તને શાણે અભિમાન વાપ્યું,

તને મેંજ અભય પદ આપ્યું—સોના તને.

ફટ ભુંડ તારો તોર ન તૂટ્યો, મેં છીણી મૂકી મૂકી કાપ્યું,

ઐરણુ હયોડાથી ટીપી ટીપી તને રાંક ગણી રૂપ આપ્યું.

સોના તને.

ભોંયમાં ઉંડુ બરાયું હતું, તે તું ભુલી ગયું કે. ધ કાજે;

માટીને ધૂળથી મોઢું બરાધું તે ખોદીને કાઢ્યું કાઢાળે.
સોના તને.

શેર બશેરની તરવાર, સોમણ સોનાને કબજામાં લેશે;
પાશેર લોહાનું તાણું તને, પેલી પેટી વિષે પૂરી દેશે.
સોના તને.

બાંદુક તોપને બરછી થકી બધે લોહુંજ રાજ કરે છે;
લોહાની ખ્યાતિથી લાજ ધરીને તું ખુણે છુપાતું રહે છે,
સોના તને.

મીરાંબાઈ અને પંથીનો સંવાદ.

રાગ—પુનમ સંદની.

મીરાંબાઈ મધ્યાને મંદીરીઆમાંથી નીકળ્યાં રે,
ઉભાં આસો પાલવ હેઠે જોતાં પંથ,
વાટે વટેસરી પૂછે છે પુરા પ્રેમથીરે. ૧

પંથી—મીરાંબાઈ આતૂર થઈ ઉભાં છો શાને બારણેરે,
મીરાં શું મહીએરીઆંને માટે ન્યાણો પંથ;
જહાલા વીરાને મળવાને માટે ટમટમોરે. ૨

મીરાં—મારે મહીએરીઆંને સાસરીઆં મોઘાં બંધુરે,
મુજને મળતા નિત્યે સોંધા સાધુ સંત;
આજે મોઘામાં મોઘા તે મારે થઈ પડ્યા રે. ૩

હુંતો સંત સાધુને નિત્ય જમાડીને જમું રે,
મારો ટેક નીભાવે જુકતે જગદાધાર;
આજે અબ્યાગત વિષુ ભોજનીયાં અટકી પડ્યારે. ૪

પંથી-મીરાં બાધ મહારાણાના થાળ જમો જુકતે કરીરે,
માળા, છાપ, તિલકના ઉતારો શણગાર;
હીરા, માણેક, મોતી જળ હળ જોત વિષે રમોરે. ૫

મીરાં-બાધ્યો અવિનાશીમાં ચિત્ત અમારાં ચોટીઆંરે,
વરતુ ક્ષણ બંગુરથી બાગ્યાં મારાં મન;
લાગે વૈભવ એવા લુખાને અગખામણારે. ૬

પંથી-મીરાંબાધ સ્વામીની સેવામાં પુણ્ય અતિ ધણું રે,
માટે સંસારે રહી સેવો સખજો કંથ;
એની આજ્ઞામાં વરતીને મહાપદ પામશોરે. ૭

પતિની આજ્ઞા લોપી ભક્તિ કરવી બર્થ છે રે,
પહેલાં પતિને પૂજી પૂજે પૂરણુ પ્રદા;
પતિવ્રત સાથે ભક્તિ ભાવે છે ભગવાનને રે. ૮

મીરાં-હું નવ લોપું આજ્ઞા સ્વામીની સુખ પાવની રે,
પતિની આજ્ઞાથી મેં પાદર પૂર્યો વાસ;
પતિની આજ્ઞાથી મેં વિષ પીધાં અમૃત મણીરે. ૯

આજ્ઞા અવિનાશી છોડ્યાની મુજને નવ ગમેરે,
હુંતો સાધુને છોડીને સેવું કંથ;
તોપણુ અવિનાશી અંતરમાં રોજ રમી રહેરે, ૧૦

પંથી-મીરાંબાઈ જગદીશે આપેલા વૈભવ ભોગવોરે,
રાચો રાણાને રીઝવીને રૂડીપેર;
શાને ધાવું બહેની અણુદીઠાને આશરે રે. ૧૧

મીરાં-ભાઈઓ માટીની કાયાનાં સર્વે માનવીરે,
તેને પ્રાણુ જતાં પડતાં નવ લાગે વાર;
આખર જાવું છે અવિનાશી પ્રભુની ઓથમરિ. ૧૨

પંથી-મીરાંબાઈ સંસારી સૌ વસ્તુ યત્ને સાંપડે રે,
રૂડા વિશ્વતણા વૈભવથી માણો ભોજ;
પેલો અવિનાશી તો જગમાં શોધ્યો નવ જડેરે. ૧૩

મીરાં-પૂરા પ્રેમવિના અવિનાશી જગમાં નવ જડેરે,
એતો સર્વ સ્થળે છે વસી રહ્યો ભરપૂર;
સાચા ભક્તિના ભોગી તો એને અતુભવે રે. ૧૪

પંથી-મીરાંબાઈ પ્રેમ તમારો પ્રભુજીમાં ઓછો નથી રે,
તે ક્યમ અભ્યાગત થઈ આવે નહિ તમ ઘેર;
ભૂખ્યાં ભક્તતણી પીડા તે ક્યમ નવ મન ધરેરે. ૧૫

એવે અભ્યાગત છેટેથી દીઠા આવતા રે,
મીરાંબાઈ મલકતે મુખડે ત્યાં સામાં ધાય;
ઉત્તર પંથીને દેવાને પણ થોભ્યાં નહિરે. ૧૬

રાખેંગાર અને રાણકદેવી.

ગરબી.

બડો ચતુર પેલો ટોપીવાળો, એ રાગ.

જુનાગઢનો જાદવરાજ, રાખેંગાર સવાયોરે;
 મૃગયા કરતાં મૃગની પાછળ, ધનુષ ચઢાવી ધાયોરે. જુનાગઢ. ૧
 મહેવડીની સીમા પાસે, મૃગ દોડીને આવ્યો રે;
 પનઘટપર જળ ભરતાં રૂડી, રાણકને મન ભાવ્યોરે. જુનાગઢ. ૨
 કોમળ ખાળા કર પ્રસારી, કહે મૃગને નવ મારોરે;
 કહોજી હરણ બિચારે કીધો, શો અપરાધ તમારોરે? જુનાગઢ. ૩
 તિવ્ર તમારું ભાણેડું, બહુ નાજુક મૃગની કાચારે;
 કડણ કરીને કાળજીડું, રણધીર તમે શું ધાયારે. જુનાગઢ. ૪
 વચન સુણી અખજાનાં બળીઓ, રાજ પડીઓ ઝખોરે;
 ચકીત થઈ ચતુરાને જોતાં, તીર ઉતારી નાંખ્યોરે. જુનાગઢ. ૫
 સાદો વેપ ધર્યો છે અંગે, પ્રભુતા કાઢ ન પ્રીછોરે;
 ચતુર ફરે છે ચરચા જોતો, અ.જીત રહેવા ઇચ્છોરે. જુનાગઢ. ૬
 ધનુષ ઉતારી ધીરજ ધારી, રાણક રૂપ નિહાળોરે;
 શાણી સાદાં વસ્ત્ર ધરીને, જોડું જ્યાં અજવાળોરે. જુનાગઢ. ૭
 જુનાંપુનાં વસ્ત્ર વિષે છે, કાંચનવરણી કાચારે;
 તાદગમમાંથી વીજ ઝમુકે મુખડું જાણે માચારે. જુનાગઢ. ૮
 રાજરૂપ અલૌકિક પેળી, મધુર વચન ત્યાં ભાષોરે;
 સુંદર બાળા શા કારણથી, મુજને વારી રાખોરે. જુનાગઢ. ૯
 રજપુતોની રમત ગમતમાં, મૃગયા પ્રભુએ મૂકીરે;
 ક્ષત્રી કર્મ કરતાં ખાંજે, ચતુર બની શું ચૂકીરે. જુનાગઢ. ૧૦
 રાણક વગતી એમ વડે હું, જાણું ધર્મ તમારોરે;
 તોપણ હીંસા ત્યાગ પ્રભુને, પરમ ધરમછે પ્યારોરે. જુનાગઢ. ૧૧
 બૂખ તરસ બધ સરખે સરખાં, મૃગને મનુષ્ય પ્રમાણરે;

સ્વાર્થ આગળ ન્યાય પ્રભુનો, કોઇ ન ઉરમાં આણેરે. જુનાગઢ. ૧૨
 તાત ગયા પરલોક હવે તો, વખત વિચારી ચાલોરે;
 મૃગયા મૂકીને મહારાજ, સેરકને સભાજોરે. જુનાગઢ. ૧૩
 રૈયતજનની દાદ સુણીને, ન્યાય બધાને આપોરે;
 ખૂની ચોર ચકાર હણીને, કષ્ટ પ્રજનાં કાપોરે. જુનાગઢ. ૧૪
 મરણ સમયનાં વચન પિતાનાં, પ્રીત ધરીને પાજોરે;
 ધનુષ બાણ ત્યાં છે ધરવાનાં, મૃગલાને શું મારોરે. જુનાગઢ. ૧૫
 મર્મ વચન રાણકનાં સુણીને, રાજ બહુ હરખાયોરે;
 ઉમળકો આવ્યો બહુ ઉરમાં, કર ગ્રહવાને ધાયોરે. જુનાગઢ. ૧૬
 પણ પાછળથી ધર્મ વિચારી, દૂર રહીને પૂછેરે;
 કહોજી બાળા કોનાં છોર ? નામ તમારું શું છેરે. જુનાગઢ. ૧૭
 મૃગયામાં મન રમતું મેલ્યું, આજ લગી મેં શાણીરે;
 ભવસાગરને કાંડે રહીને, અબળા પ્રીત ન જાણીરે. જુનાગઢ. ૧૮
 રજપૂતોમાં બોળ કરીને, ખાંતે ખગર કઢાવીરે;
 આજ લગીમાં એકે અબળા, નજર વિગે નથી આવીરે. જુ. ૧૯
 મન માંડ માન્યું છે તમથી, બે કાંઈ અરજ સ્વીકારોરે;
 કોમળ કર આપીને દેવી, સદ્ગ કરો જન્મારોરે. જુના. ૨૦

હરીભજન થકી છોટા હોય તે સૌથી

મોટા થાય છે.—એ રાગ.

ઓ રાજકુમાર શું બોલો, હું છું તનયા કુંભારની,
 હું શદ્ર તમે રાણીજયા, હું કીય તમે કાંચન કાયા;
 એ અવળી કેમ નિભે માયા ?   ઓ રાજકુમાર. ટેક.
 નવ મહેલ ખોલે મુજ રાંકથકી, વળી રાજવળે પત જાય નકી;
 પછી પ્રેમ રહે કેમ લેશ ટકી ?   ઓ રાજકુમાર.
 કાણ કાજ મને ન પતીત કરો, વ્રતભંગ થશે મુજ દૂર ઠરો;
 રજપૂત થત્ર નિજ ધર્મ ધરો.   ઓ રાજકુમાર.

રૂપગુણ રૂડા નર નારતણા, શણગાર જહાં સદ્ગુણતણા,
સમજો છો આપ ચતુર ધણા.   ઓ રાજકુમાર.

સદ્ગુણ વિષે મુજ સુખ રહ્યું, કદીએ ગયું તો મુજ સર્વ ગયું;
શિર આગ ચઢે નવ જાય સહ્યું.   ઓ રાજકુમાર.

હમણાં કદી રાખો પ્રીત ધણી, ફૂળહીણ ગણી તજશે પરણી;
પછી શી ગતિ રાંકહી રાણકની ?   ઓ રાજકુમાર.

ક્ષત્રીતનયા કુળવાન ધણી, વરશે તમને કાંચનવરણી;
નર કાચ ગ્રહો નૃપ છોડો મણી.   ઓ રાજકુમાર.

કદી રાંક કહો ક્યમ રતન રજે, કરી ઇચ્છા તોપણ કેમ ફળે ?
પડી દીપક માંલ્ય પતંગ બળે.   ઓ રાજકુમાર

શ્યામ રંગ સમિષે ન જાણું.—એ રાગ.

જાતમાં જરૂર તું ભૂતી પડી ઓ નારી તારી જાતમાં જરૂર
તું ભૂતી પડી.

ને કદી કુંભાર ઘેર ઉછરે તું આ ઘડી.

રાજમહેલ કાજ પ્રભુએ ઘડી.   ઓ નારી તારી (ટેક)

ગુણીયલ રૂપમાં રસીક રંગ રાતડી,

આકાશમાં ઉગી જણે ગુલછડી.   ઓ નારી તારી.

જ્યોતિ જણે જૂનાં પૂનાં વસ્ત્રમાં વીંટાયડી,

મેઘની ઘટામાં જણે વીજળી.   ઓ નારી તારી.

ટેક ને વિવેક રાંધ વાતચીતમાં વડી,

નહોય નીચ જાત, બાળ કેસરી.   ઓ નારી તારી.

દળદળામાં દાખવે તું લાગણી દયાતણી,

શાસ્ત્રના સિદ્ધાંત શાણી ક્યાં બણી.   ઓ નારી તારી.

ફૂળ તો જણાય છે આ વિશ્વમાં વિવેકથી.

નીચતું નિશાન તુજમાં નથી.   ઓ નારી તારી.

રંકમાં એ રાજખીજ છેક તો છુપે નહિ,

બાસશે રવી તો વાદળે રહી.   ઓ નારી તારી.

જો કદી કુંભાર તોય નાત જાત ના ગણી,
 કીચમાંથી લઈશ હું હીરાકણી.   ઓ નારી તારી.
 એક વાર પારખીને રત્ન રૂડું સંધર્યું.
 કેમ તે પછીથી હું પર કરું ?   ઓ નારી તારી.
 જાણુજો જરૂર હું કદાપિ દેવી ના ચળું,
 અન્ય નારી લાવવા ન આદરું.   ઓ નારી તારી.
 તાતજનાં ત્રણ કામ પાધરાં પૂરાં કર્યાં,
 આજથી મેં લગ્ન કામ આદર્યાં.   ઓ નારી તારી.
 ચોથું કામ પ્રીતથી હું ચોરીમાં પુરું કરું,
 હાજીઓ બાણે તો હાથડે ઠરું.   ઓ નારી તારી.

સાખી.

ધન્ય ગણું અવતાર હું માલ્યરો ધન્ય ગણું અવતાર,
 ધન્ય ધડી પળવાર, આજનાં ધન્ય ધડી પળવાર.
 ક્યાં તનયા કુંભારની, ક્યાં જાદવ કુળદીપ;
 જે ઇશ્વર ઇચ્છા થકી કેવાં, આવી મળ્યાં છે સમીપ.
 હું માલ્યરો (ટેક.)
 નક્કી આ સંજોગમાં ઇશ્વરનો છે હાથ;
 અરજ સુણી આ ઉરની તેજ મુજને કરેછે સનાથ. હું માલ્યરો.
 રાય રખે બાણો તમે, પળમાં થઈ મુજ પ્રીત;
 જગદીશ્વરની પ્રેરણા, ખરા મનથી હું માનું ખચીત. હું માલ્યરો.
 આવી હું જુનાગઢે, બાર વરસની બાળ;
 વાસણુ લઈને વેચવા, સાથે માત પિતા રખવાળ. હું માલ્યરો.
 તે દી' સ્વારી રાયની, નીકળતાં ગઢ બહાર;
 જોનારા જનમાં રહી, પહેલાં નિરખ્યા મેં રાજકુમાર. હું માલ્યરો.
 ત્યાં અગાની ઉરમાં, એવો થયો વિચાર;
 “વરવાલાયક વિશ્વમાં, ખરે ખેંગાર રાજકુમાર. ” હું માલ્યરો.

તે દી'વી છખી આપની, વસી રહી મુજ ઉર;
 સુણતી ખ્યાતી આપની, હુંતો ભાવધરી ભરપૂર, હું માલ્યરો.
 આપ અચાનક આવીઆ, એ ધન્યરનો ખેલ;
 મૃગયા કરતાં મન હર્યું, ભક્તો મહારાજે આપ્યોછે મેળ. હું માલ્યરો.
 ઉત્તર શું આપું હવે, સધળું કહ્યું સુખણ;
 ખોલ્યું પ્રીતે પાળશે, આજ સોંપું છું તમને હું પ્રાણ. હું માલ્યરો.
 આર્ય તણાં શુભ લક્ષ્મી, જીવે જીવ જડાય;
 પ્રેમરેણુ પાકું રહે, પછી તણવત વિદ્ય જણાય. હું માલ્યરો.
 આત્મા અમર જણાય છે, ક્ષણમંગુર આ કાય;
 અવિચળ સુખ આત્માલહે, પછીદેહનું ગમેતેમ થાય. હું માલ્યરો.
 માત પિતા મુજ વૃદ્ધ છે, હજી ન જાણે કાંય;
 સમજણ આપી તેમને વિધિસહિત ગ્રહો મુજખાંલ. હું માલ્યરો.

કહાં ગયોરે પેલો મોરનીવાળો, એ રાજ.

પ્રેમભરેલાં વચન સુણીને, ગઢ પતિ બહુ હરખાયોરે;
 “ ધન્ય ધન્ય રાણક ” કહે રાજ, “ તેં અમૃત રસ પાયોરે.

પ્રેમભરેલાં વચન સુણીને. (ટક.)

સુના આ સંસાર વિષે તું, સખજો સાથી મળીઓરે;
 ભમતો જીવહતો ભૂતળમાં, તે નિજ સ્થળમાં ઠરીઓરે. પ્રેમભરેલાં.
 રાજકાજમાં સમજણ તારી, બહુ ઉપયોગી થાશેરે;
 ડહાપણ તારું પેખી તુજને સર્વ પ્રજા ચિત ચહાશેરે. પ્રેમભરેલાં.
 કાલ દેહલને મોકલી તારાં, નાતપિતા સમજાવુંરે;
 ધડીયાં લગ્ન લઈ હું તુજને, મહેલ પ્રવેશ કરાવુંરે. પ્રેમભરેલાં.
 તારે મટે ગઢમાં જઈને, ચહેર બધું શણગારુંરે;
 કદલીવનની શોભા સાથે, મંડપ એક રચાવુંરે. પ્રેમભરેલાં.
 ચાર ચોરી તેમાં ખાંધી, ખાંલ ગ્રહું હું તારીરે;
 ક્ષોભ રખે પામે રાણકડી, તું મુજ સમ અધિકારીરે. પ્રેમભરેલાં.

હલકી જાત વિષે પણ શાણી, સતિઓ નજર પડેછેરે,
 ખાણોમાંથી રત્ન ખણી, નૃપ મુગટ વિષેજ મઢેછેરે. પ્રેમભરેલાં.
 એવાં વચન વદે જ્યાં રાજા, એક ઋષિ ત્યાં બાવ્યોરે;
 વચને તપમાં વૃદ્ધ જણાતો, રાજાને મન બાવ્યોરે પ્રેમભરેલાં.
 વૃક્ષ ધટામાં રહીને જોણે, સર્વ સુણી છે વાતોરે;
 અશીર્વાદ વદી તે બ્રાહ્મણ, બોલે બહુ હરખાતોરે. પ્રેમભરેલાં.
 ધન્ય ધન્ય રાજા ને રાણુક, ધર્માચરણ તમારંરે;
 પ્રેમી હૃદય તમારાં પેખી, મન માન્યું છે મહારંરે. પ્રેમભરેલાં.
 રાણુક શરમે નીચું ન્યાળે, વૃદ્ધ ગુરૂને પેખીરે;
 રાજા જઈને નમન કરે છે, તીવ્ર તપસ્વી લેખીરે. પ્રેમભરેલાં.
 વિપ્ર કહે હું યત્રાવાસી, શિક્ષક રાણુક કરોરે;
 ગુપ્તભેદ સમજવા મુજને, પ્રભુએ અહીંઆં પ્રેરેરે. પ્રેમભરેલાં.
 રાજા કહે છે “ભલે પધાર્યા, આ અન્નસર છે રડો રે;
 હેસ્વામી સમજવો મુજને, ભેદ હશે કંઈ ઉડોરે.” પ્રેમભરેલાં.
 વળતો વિપ્ર કહે “હે રાજા, રાણુક રાજકુમારીરે;
 પાળક માતપિતાને તેછે, પ્રાણથકી પણ પ્યારીરે. પ્રેમભરેલાં.
 શેર રાય પંવાર પ્રતાપી, પાવર ભૂમિ પ્રદેશે રે;
 તેની પુત્રી તમને વરતાં રાણીનું પદ લેશેરે. પ્રેમભરેલાં.
 જે પ્રભુ પય માને સ્તન પ્રેરે, શિશુનું પોષણ કરવારે;
 તે કયમ ભૂલે રાણુકમાટે, યોગ્ય પતિ મોકલવારે. પ્રેમભરેલાં.

“ જાકુળીએ લઈ ચાલોરે ” એ રાગ.

સત્ય રવી ઉગીયો વણ માગ્યો,
 વિરહ વનીતાને લાગ્યોરે, રૂપિએ ભેદ ભાગ્યો. (ટક.)
 રાણુક કહે ગુરૂ એવું ન ભાખો,
 વહાલાં વહોડી ન નાખોરે; રૂપિએ ભેદ.

જાત જશ્નર કુંભારની મારી, નહિ થાઉં રાજકુમારી રે.	શિષ્યે બેદ.
માતપિતા મને પ્રાણુથી ખ્યારાં, કેમ કરી શકું ન્યારાં રે.	શિષ્યે બેદ.
ખેંગારને ખપ હોય જો મારો, માતપિતાને ન ટાળો રે.	શિષ્યે બેદ.
ખેંગાર કહે ઋષિને શિશ્ય નામી, સત્ય વદ્યા તમે સ્વામી રે.	શિષ્યે બેદ.
તોપણ જાતિનો બેદ ન બારે, સર્વ સમાન છે મારે રે.	શિષ્યે બેદ.
રત્નને કો કદિ પથ્થર કહેશે, તેજ તો તેવુંજ રહેશે રે.	શિષ્યે બેદ.
રૂપ ગુણ રાણકના કસી જોયા, કોદી' જશે નહિ ધોયાંરે.	શિષ્યે બેદ.
ધણ કૃપાથી છે અવસર આવ્યો, રાણુક ગઢ લાઇ આવો રે.	શિષ્યે બેદ.
ત્યારે ઋષિ કહે મંગળ થાશે, લગ્ન સમે રહું પાસેરે.	શિષ્યે બેદ.
મંગળ લગ્ન પછી નિર્ધાર્યા, પ્રેમે મળી ઘેર ગાલ્યાં રે.	શિષ્યે બેદ.

સિદ્ધરાજ જયસિંહ અને જયમાનો સંવાદ.

ગરબી.

રામ પુનઃમથાંકનીનો સાખી સગર આવોનો.

માને પ્રાદ્યુપુરમાં ગરવી ગુર્જરો ધણીરે,
સામે સખો પેલો સોળાંકી સીધરાજ;
જેની કીર્તિ વ્યાપી રહી છે આ જગમાં ધણી રે. ૧

તેણે લોકો કાળે વાવ કુવા બંધાવીઆરે,
મોટાં માન સરોવર, દેવળ, ધામ વિશાળ;
ચોખી સર્વ પ્રજાને શત્રુ સર્વે નમાવીઆ રે. ૨

તેણે પાટણ પાસે એક સરોવર આદ્યું રે,
ખોદે ખાડા લાં તો માળવી ઓડ અનેક;
નાંખે ઓડણો માટોકું માથે વહી પડે રે. ૩

પાળે વડને ડાળે જૂલે બાળક પારણે રે,
માટી વહેતાં જયમા જૂલાવે નિજ બાળ;
વળતાં મુખડું પેખી જાય કુંવરને વારણે રે. ૪

સાદે વેસે ફરતાં રાજ્યએ પેખી પરી રે,
જાતે રૂપાળી રંગીલી પરમ ચતૂર;
પાસે જઈને રાજ કહેછે સુણું તું સુંદરીરે. ૫

સિદ્ધરાજ—માટી વહેવાને આ કામળ કામ કરી નથી રે,
પાળે ખેસીને તું રીઝવ તારું બાળ;
ખીજી ઓડણો છો કામ કરે તારી વતીરે. ૬

જ.—જયમા કહે છે, “રાજ કામ કસી ખાવું ગમે રે;
મુજને ખેસી રહેતાં વાધે અંગે રોગ;
માસ નવરા દહાડા ખેઠે નવ નીઠે કદી રે.” ૭

સિ.—જયમા જંગલમાં વસવાને તું સરજી નથી રે,

- મારા નગરતણા તું આવીને જો નાક;
પાટણપૂરની શોભા તુજને હું શું કહું કથી ર. ૮
- જ.—નગરે અંવારી શેરી ને ઉચી મેડીઓ ર;
તેમાં માણસ આડે ચાલ્યાનો નહિ માગ;
જાણે ઉનાળે ઉભરાતી દેખું કીડીઓ ર. ૯
- સિ.—જશમા માણસ બહુ પેખીને શું ઘેલી બને ર,
તારા હલકા મનમાં ઉઠે હલકા ધાટ;
ન કળે ખાખરની ખિસ્કાલી સાકર સ્વાદને ર. ૧૦
- જ.—રાજા મેલાં મન માણસનાં મેલા શહેરમાં ર,
મેલી ગલીઓમાં બહુ મારેછે દુર્ગંધ;
મેલા ઝેરતણા જીવે છો જીવે ઝેરમાં ર. ૧૧
- સિ.—જશમા રાજાના દરબારો તેં દીઠા નથી ર,
તેમાં બાગ બગીચે ખીલે ફૂલ ગુલાબ;
જળના હોજ, કુવારા ઉડે, આવી જો સતિ ર. ૧૨
- જ.—રાજા બાગ બગીચા જંગલ આગળ ધૂળ છે ર,
જેવો સૂરજ આગળ તારાનો ચળકાટ;
મારા જંગલની મોજો તો મોઘે મૂલ છે ર. ૧૩
- સિ.—જશમા જંગલની વાતો તું આજ વિસારજો,
મીઠા નરધાં ને સારંગી કરા સૂર;
ગાયન સુણવાને માટે તું શહેર પધારજો ર. ૧૪
- જ.—રાજા નવ રીઝું નરધાં સારંગી સૂરથી ર,
મેના, મોર બપૈયે ટેવ્યા છે મુજ કાન;
વાતો કાચલાના ટાંકાની તો કહેતી નથી ર. ૧૫
- સિ.—ઓડણ આવો તો ઉતાઈ મેડી માળાએ ર,
રહેજો મિત્ર સહોદર સર્વ સંબંધી સાથ;
તમને પ્રિયજનો માનીને નિશ્ચદિન પાળાએ ર. ૧૬

- જ.—મારે ઓડણુને ઉતરવા નોંધએ કૂંપડી રે,
મેડી માળે મુજને ચઢતાં આવે ફેર;
પડતાં પગ ભાગે કે કાયા થાશે કૂંપડી રે. ૧૭
- સિ.—ઓડણુ આવો તો પીરસાવું મેવા ચૂરમાં રે,
ઝૂલે હાથી ઘોડાં ગુજરપતિને દાર;
તેને પ્રેખીને હરખાશે ઓડણુ જીરમાં રે. ૧૮
- જ.—મારે ઓડણુને તો નોંધએ વાળુ ઘેંશનાં રે,
રાજ શું છે મારે હય હાથીનું કામ;
હહો ને દૂધ મઝેનાં મારે ભુરી ભેંશનારે. ૧૯
- સિ.—ઓડણુ માગી લ્યોને આજ સાળુ ઓઢણાં રે;
હીરા, માણેક મોતી સોનાના શલુગાર;
આવી કાંચનવરણી કાયાપર શોભે ધણાં રે. ૨૦
- જ.—છાયલ ટકશે, આજ સાળુ તો ફાટી જશે રે,
નાંખુ ધાસ ચતોઠી માંઠીકંઠે હાર;
પહેરં કુલતણી માળા તો પરણ્યો રીઝશે રે. ૨૧
- સિ.—જશમા કહે મુજને તું કેવો છે તારો પતિરે,
તારા જેવી સમજી નપરી જેને ઘેર;
એના જેવો મુખીઓ આ જગમાં ખીન્ને નથી રે. ૨૨
- જ.—પેલો કેડ કસીને કામ કરે મારો પતિરે,
જેના મોળીડામાં ખહેકે છે બહુ ફૂલ;
એના ફાદાળાના ધાથી ધરતી ધૂજતી રે. ૨૩
- સિ.—જેને કામ કરતાં ન્યાળે એ તારા બણી રે,
એના મનમાં તારો પૂરો નહિ વિશ્વાસ;
તારી ખૂજ ન જાણે જશમા એ તારો ધણી રે. ૨૪
- જ.—રાજ સાચાને બય ભેશ નથી સંસારમાં રે,

મારા વરને મારો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ;

હું તો અન્ય જનોને ભાષ ગણી સહ બારમાં રે. ૨૫

સિ.—જશમા રાજા ને રાણાને હું તાણે કરું રે,

મોટા મહારથી પશુ નવ આપે સામો બોલ;

તારા આગળ હું નવ અમલ ચલાવા આદર્શ રે. ૨૬

જ.—રાજા કાયા ને માયાપર બળ નૃપનું વસ્તું રે;

પ્રભુએ જીવ ધર્યો છે જુદો કાયા મંજ,

મારે ભૂપતણું પશુ તે પર નવ ચાલે કશું રે. ૨૭

સિ.—જશમા દલતા તારી કેળી વિસ્મય થાય છે રે,

આપાં દંપતિને પશુ આખર હોય વિયોગ;

મિથ્યા આ જગનાં સુખ માટે મન મુઝાય છે રે. ૨૮

જ.—રાજા કોષ ન જાણે “ કાલે મારું શું થશે રે, ”

એવી અદૃષ્ટ જાંઘળી માણે સૌ આ લોક;

રૂડી રહેણી સુખ પરલોકે સ્પૂરણુ આપશે રે. ૨૯

સિ.—જશમા પહેલું કે આ ખીળું પરણત તાલારે ?

ઓડણુ કેવો તારો સ્વામી પ્રત્યે પ્રેમ;

મારા મહેલતણું સુખ ઝુંપડીએ આવી કુંડું રે. ૩૦

જ.—રાજા આ લોકે, પર લોકે, મારે જ પતિરે,

પ્રીતે પરમ્મા માટે છોડું મારા પ્રણ;

એના સમુનું હું સુખ કદી જોતી નથી રે. ૩૧

એવું કહીને જશમા ટોપલી લઈ પાછી ફરીરે,

રાયે લીધો વળતી પાટણુ કેસે પંથ;

થઈ છે જશમાના પતિજતની જેને ખાતરીરે. ૩૨

બલીબા. (ગરબી.)

બલી બાઇ આવ્યાં સાસરે, હૈયે મૂકી હાથ,
એક દીન વાતે વળગીઆં શાણી સખીઓ સાથ.
કામ કરે કાયા કસી, બાઇ, હું દહાડો રાત,
સવળાનું અવળું થતાં મારો શો અપરાધ ? ૧

સાસુજી કહે બન્ને આવીયાં વહુ રાંધેા કંસાર,
આધણુ મેલ્યું ઉતાવળે નાંખ્યો લોટ લગાર.
લાપસીની થઇ ગઇ રાખડી ગોળ વિના મોળો સ્વાદ,
સર્વે લાગ્યાં ખીજવા મારો શો અપરાધ ? ૨

શીખ દઇ માએ મોકલી સાસરે દેવા માન,
બાઇ બાઈ કહી બોલાવવાં સૌને કરી સન્માન.
સાદડી ખીછાવી જળ મુકીયાં કુતરા બાઇને કાજ;
તેથી સર્વ હસી પડ્યાં મારો શો અપરાધ. ૩

મા કહે સાસરે વટાવજો રૂપીઓ આપી હાથ,
પહાણુ લઈ બેઠી હું વાટવા ખીજે ન કરવી વાત.
સાસરામાં સૌ ભેગાં થઇ તાળી લેતાં હાથ,
હાંસીથી હું હારી ગઇ મારો શો અપરાધ ? ૪

રાંધતાં મનીબાઇ લઇ ગયાં રોટલી દશ કે બાર,
મારવા હું પાછળ પડી વેલણુ લઇ તે વાર.
શ્વાન બાઈ કણક હરી ગયા, ક્યાં કરવી ફરીઆદ,
સાસુજી બહુ બહુ બરખાડ્યાં મારો શો અપરાધ ? ૫

બેઠું જળ ભરી આવતાં એક દીન ખાધી થાપ,
વાણીઓ કહે ઉઠ્યે જીવે સમગી લઇ જાય સાપ.
હૈયે જોયું અન્નણુમાં સાંભળી એનો સાદ,
બેઠું પુટયું બનરમાં મારો શો અપરાધ. ૬

કીમીયાગાર એક આવીઓ પાછળ એકત્રે દાર,
રૂપું લઇ સોનું કર્યું નાંખી ખાર લગાર.
મેં પગ સાંકળું આપીયું સોનું કરવા કાજ,
તે લઇને નાસી ગયો મારો શો અપરાધ ? ૭

દળવા બેઠી ધંટીએ દળતાં આવી ઉંધ,
વાછડાભાઈએ આવીને લોટ ખાઇ ભાગી ભુખ.
સાસુજી લાગ્યાં ખીજવા વરને કીધી વાત,
મીથ્યા માર પડ્યો મને મારો શો અપરાધ. ૮

પુંને વાળતાં કોટથી તુટ્યો મોતી દાર,
હું રહી મારા ધ્યાનમાં જાણ્યું વેરાઇ જર.
ચોડાં મોતી જતાં રહ્યાં તેની કોણ વીસાત,
ગોત્યાં પણ લાધ્યાં નહિ, મારો શો અપરાધ. ૯

નિત્ય તપેલી માંજતાં રહી જાય કાળા ડાઘ,
સાસુજી મુજને ખીજશે એવી મનમાં ધાક.
પથરે ઘસીને કાઢતાં મારા દુખ્યા હાથ,
વાસણુ તો કાણું થયું મારો શો અપરાધ. ૧૦

નદીએ ઘોતાં લુગડાં એક જળમાં વહી જાય,
તેને ખેંચી લાવતાં ખીજું વસ્ત્ર તણાય.
એમ મને કાયર કરી વસ્ત્રે માંડ્યો વાદ,
થાકી ખેંચ જતાં કર્યાં મારો શો અપરાધ. ૧૧

રૂઢનાં કામ સમારતાં માંહીથી વાકુ થાય,
સૌ મળીને ગાંડી કરે સાસરે ક્યમ રહેવાય.
તમ વિણ ક્યાં જઈને કરું મારા દુખની વાત,
મોત ન આવે હુંકહું મારો શો અપરાધ. ૧૨

સુકન્યાનું આખ્યાન.

(ગરબામાં.)

સર્પાંતિ રાજની કુંવરી નામ સુકન્યા કહાવેજી રે,
 માત પિતાને સેવક સાથે વનમાં વસવા આવેજી રે.
 એક દિવસ સરોવરની પાળે રાયે મંડપ રચીઆજી રે,
 મંત્રિ મહારથી ને દળ સાથે વનમાં આવી વસીઆજી રે.
 કુંવરી ત્યાં નિજ સખીઓ સાથે વૃક્ષઘટામાં મહાલેજી રે,
 અંપો ને અંખેલી આદિ વનનાં વૃક્ષ નિહાળેજી રે.
 રમતાં રમતાં ચ્યવન રૂપિના આશ્રમ આગળ આવ્યાંજી રે,
 વૃક્ષ વેલિનાં જૂથ જણાયાં કુંવરીને મન બાવ્યાંજી રે.
 મોર પોપટ મેનાને કાયલ મીઠા શબ્દ સુણાવેજી રે,
 સીતળ, મંદ સુગંધી વાયુ વાધને બાન ભુલાવેજી રે.
 રૂપિ મુનિ પૂર્વે માયા છોડી વનમાં તપ આચરતાજી રે,
 આત્માના આનંદ અગાડી કાયા કષ્ટ ન ગણતાજી રે.
 ચ્યવન રૂપિએ એજ પ્રમાણે કાળ બહુ તપ સાધ્યાંજી રે,
 માટી ઘાસ અને વેલીમાં સૂકાં અંગ સમાધ્યાંજી રે.
 અંગ રૂપિનાં કાઈ ન દેખે વન વેલે ઢંકાયાંજી રે,
 નેત્ર તણાં જે બાકાંમાંથી ઝાંખાં તેજ જણાયાંજી રે.
 કુંવરીને મન કૌતક ભાર્યું સૂજો તેમાં ધાલીજી રે,
 રમત વિષે મન વહેતું મેલી સખીઓ સાથે ચાલીજી રે.
 વનની લીલાને વશ થઈને સખીઓમાં સુખ માણેજી રે,
 નેત્ર ધન પામ્યાં રૂપિવરનાં તે કુંવરી નવ જણેજી રે.
 પૂર્વકાળમાં ઉચ્ચ પુણ્યથી સુખ સંપત્તિ થાતીજી રે,
 મહાપાતક થાતું તો સૃષ્ટિ ભયથી પૂર્ણ જણુતીજી રે.
 વણુ અપરાધે નિજ આશ્રમમં મુનિનાં મન દુભયાંજી રે,

સાર્યાતિનાં સહુ જન તેથી મુનિ ક્રોધે કાષ્ટાયાંજી .
 નિજ જનને પીકાંતા દેખી રાયે ખોળ કઢાવીજી રે,
 શે કારણુ આ સુખના સ્થળમાં પીડ અચાનક આવીજી રે.
 શોધ કરતાં રાયે જાણ્યું મુનિનાં મન દુભાયાંજી રે,
 નિજ જન સાથે મુનિવર કરાં ચરણુ કમળ જઈ સાક્ષાંજી રે.
 નેત્ર વિષેથી સૂજો કાઠી રૂધિર વહ્યાં તે ધોયાંજી રે,
 વસ્ત્ર વધેરી પાટા બાંધ્યા નયન રૂપિએ ખોયાંજી રે.
 વૃક્ષવેલીથી છુટા પાડી રૂપિ આશ્રમમાં લીધાજી રે,
 રાજા રાણી ને કુંવરીએ કાલા વાલા કીધાજી રે.
 સારવાર રૂપિવરની કરતાં એમ વખત વહુ વીત્યોજી રે,
 અણુજાણે અપરાધ થવાથી ક્રોધ રૂપિએ જીત્યોજી રે.
 પાય પડી પ્રાર્થના કરતાં ક્ષમા મુનિએ દીધીજી રે,
 તો પણ રૂપિએ રાજપુત્રિને વરવા ઇચ્છા કીધીજી રે.
 રાજા મનમાં શોચ કરે છે હવે ગતિ શી થાશે રે,
 અંધ અપંગ રૂપિને ફડી કુંવરી ક્યમ દેવાશેજી રે.
 રૂપિની ઇચ્છાને અનુસરતાં કુંવરી કળી થાશેજી રે,
 ક્રમ અપંગ રૂપિને વરવા કુંવરીને કહેવાશેજી રે.
 પણ કુંવરીએ સુણતાં સઘળું રૂપિનું હૃદય પિછાણ્યુજી રે,
 નિજ અપરાધ થકી રૂપિવરને કષ્ટ થયું તે જાણ્યુજી રે.
 ધર ધર પૂર્વે ભર્ત ભૂમિમાં કથા શ્રવણુ બહુ થાતાંજી રે,
 સત્ય ન્યાય ને નીતિ તેથી બાળક પણ ચિત્ત ચહાનાંજી રે.
 કુંવરી કહે છે મત્ત પિતાને હવે શોક શિદ્ધ કરવોજી રે,
 ઇચ્છા ને રૂપિવરની છે તો મારે એ વર વરવોજી રે.
 તન માંડે કંઈ કાળ જતાં આ માટીમાં મળિ જશેજી રે,
 જ્ઞાનિ પતિની સેવા કરતાં કાય અમર થઈ જશેજી રે.
 વનનાં કંઈ વડાં પણ વરની વાણીથી ગળી જશેજી રે,
 પરમ પવિત્ર રૂપિને પુણ્યે સર્વે સાડે થાશેજી રે.

આ જગમાં રાજ્ય ને રાણા મોજ મજામાં મહાલેજ રે,
 પાપ કરતાં પાણું ન જુએ કંઈક સ્વચ્છંદે ચાલેજ રે.
 સત્તાને લક્ષ્મિના લોભી ભરચક ધન મજૂ બૂખ્યાજ રે,
 અવનિમાં એવા જન સર્વે અતુર તથાપિ ચૂમ્યાજ રે.
 તે કરતાં રૂપિવર બહુ રૂઝા તૃષ્ણવત્ જમને જોતાજ રે,
 તૃષ્ણા સર્વે ત્યાગ કરીને પ્રજુજ શું ચિત્ત પ્રોતાજ રે.
 અલગક ધનથી જે સુખ ન મળે તે રૂપિવર ભોગવતાજ રે,
 અલ્પાનંદતાણું સુખ માણે વનની લીલા જોતાજ રે.
 એવા સુખમાં ભાગ પડાવા વર રૂપિવર વન વાસીજ રે,
 જેનાં નેત્ર હર્યાં મેં તેની જન્મ લગી ચાઉં દાસીજ રે.
 તપ સાધી બહુ કષ્ટ ખમીને છે મુનિવર સુકાયાજ રે,
 સેવા હું સારી કરી જાણું તેથી સુવરે કાયાજ રે.
 દુર્બળ અંધ અપંગ તથાપિ રૂપિવરથી હું રાચુંજ રે,
 અહાજનની સેવાથી મળશે સુખ અલૌકિક સાચુંજ રે;
 અલ્પ જગતનું જીવન મારું પતિ સેવામાં ગાળુંજ રે,
 નેત્ર હમાંનું પાતક મારું પતિવ્રતથી હું પ્રજાળુંજ રે.
 રૂપિવરને એ વચન સુણીને પ્રેમ અલૌકિક વાધ્યોજ રે,
 ખાજાના સદ્ગુણથી રાચી રનેહ હૃદયમાં સાધ્યોજ રે.
 કહિ રૂપિવર એ કૌતક મોહું પતિવ્રતને એ પ્રીછેજ રે,
 વૈભવમાં ઉછરેલી ખાજા વગડે રહેવા ઇચ્છેજ રે.
 સખારીના પતિવ્રત આગળ તમ મારું તલ જેવુંજ રે,
 જે અખળા પતિવ્રતથી સખળા તેને શરણે રહેવુંજ રે.
 તપથી જે ત્રિશુવન ડાલે તો પતિવ્રત સ્થિર કરી સ્થાપેજ રે,
 તમ ખળીઆનું સ્થાપ્યું સાચી પતિવ્રતા ઉત્થાપેજ રે.
 સાવિત્રી એ પતિવ્રત બળથી પતિનો કાળ નિવાર્યોજ રે,
 અતિ સીતાના પતિવ્રત આગળ રાવણ સરખો હાર્યોજ રે.
 આ માટે સતિનો કર અહીંને કષ્ટ ન મારું કાપુંજ રે,

શ્રી માટે નૃપની તનયાને અર્ધાંગે નવ સ્થાપુંજ રે.
 રાજ રાણીએ પછી કીધી લગ્ન તણી તૈયારીજ રે.
 વચ્ચે ધરેણે નિજ તનયાને વહાલ ધરી સચુગારીજ રે.
 આસપાસના આશ્રમમાંથી રૂપિમુનિને ખોલાવ્યાજ રે.
 વ્યવન રૂપિનાં મિત્ર સહોદર નરનારી સૌ આવ્યાંજ રે.
 વૃક્ષ ધટામાં વેદી કીધી તોરણની બલિહારીજ રે,
 પુષ્પ લતાને કદળી વનથી શોભા લાગે સારીજ રે.
 રાજ થઇ રાજ રાણીએ કુવરીનો કર દીધોજ રે,
 મંગલ શ્લોક વદી રૂપિ મુનિએ વિવાહનો વિધી કીધોજ રે.
 સમિધ મુગંધી ને ધૂત હોમી અગ્નિ દેવ ઉપાસ્યાજ રે,
 ગરીબ જનોને જંગલવાસી સૌની પૂરી આશાજ રે.
 બ્રાહ્મણને ખોલાવી ગાયો વસ- સહિત બહુ આપીજ રે,
 રૂપિવર જ્યાં રીઝ્યા કે વનમાં શાંતિ સધળે વ્યાપીજ રે.
 રાંચ કહે રૂપિરાજ હવે તપ છોડી કાય સુધારોજ રે.
 ખાન પાનને વચ્ચે અમારાં સુખનો સાજ સ્વિકારોજ રે.
 વનમાં મહેલ રચાવું રૂડા બાગ બગીચા સાથેજ રે,
 દાસ દાસીઓ સેવા માટે આપું હું બહી બાતેજ રે.
 ત્યારે રૂપિવર ભોલ્યા વાણી “ મેં સંસાર સ્વિકાર્યોજ રે
 તો પણ હું કર્તવ્ય કરીને અર્થ સુધારું મહારોજ રે.
 વૈભવથી વૃત્તિઓ મારી પંચ વિષયમાં વળશેજ રે,
 આજ લગી સાધેલું તેથી મારું પુણ્ય પ્રજ્જળશેજ રે.
 અગ્નિમાં ધૂત હોમ્યાથી જેમ જ્વળા વૃદ્ધિ પામેજ રે.
 તેમ વિષયનો સંગ કર્યાથી ધુન્ધાઓ બહુ જામેજ રે.
 ધુન્ધા પૂર્ણ કર્યામાં તેથી વખત બધો વહી જશેજ રે,
 અવિનાશી આત્માનું ચિંતન એક ધડી નહિ થારોજ રે.
 માટે વૈભવ વહેતા મૂકા મારે તે નવ જોઇએજ રે.
 દંપતિ બે સાદા જીવનથી પ્રભુજમાં ચિત પ્રાપ્તએજ રે

વળતી રાયે બહુજ વિચારી રૂપિની વાત સ્વિકારીજ રે,
 સેવક પાસે સદા રચાવી પર્ણ કુટિકા સારીજ રે.
 આગળ મોટાં આત્ર વૃક્ષને આસોપાલવ રાજેજ રે,
 જાણે પ્રભુએ મંડપ રચીઓ રૂડાં દંપતિ કાજેજ રે.
 કંદ મૂળ ફળ પુલ્લ બલેરાં થાતાં ગીરિવર ધાટેજ રે,
 નિર્મળ મીઠાં ઝરણાં વહે છે તિવ્ર તપસ્વિ માટેજ રે.
 રૂપિની રક્ષામાં પ્રભુ પોતે રાય સદા મન જાણેજ રે,
 ન્યાય, નીતિને રહેણી કરણી રૂપિની રાય વખાણેજ રે.
 માટે ચિંતા સર્વ તજીને રાય કરે તૈયારીજ રે,
 પુત્રિને પતિવ્રત સાચવવા શિક્ષા દેતા સારીજ રે.

મહાડ.

મારી કોમળ બાળા કુળ અજવાળ્યાં વનમાં કરો હવે વાસ.
 પુત્રિ તેં સુખ પર કરી ગણ્યો ચઢીયાતો બાપનો બોલ,
 બાપનું બિરદ સુધારવા ગણ્યા વૈભવ તરણાને તોલ રે,
 મારી કોમળ બાળા કુળ અજવાળ્યાં વનમાં કરો હવે વાસ.
 વૈભવ બહેની આ વિશ્વના એ તો નિશ્ચય છે નાશવાન,
 સુખ અલૌકિક સાંપડે જન સેવે જો ધર્મને યાન રે;
 મારી કોમળ બાળા.

ત્રિ પતિવ્રત પ્રાણતાં નારી અવનિમાં થાય અજીત,
 દેવ ન તેને દ્વિભિ શકે જેની સ્વામિમાં પૂરણ પ્રીત રે;
 મારી કોમળ બાળા.

પ્રાણુ બલે જાય પરહરી તારૂં પતિવ્રત ચળવા ન દધશ,
 સ્વામિની સેવા કર્યા થકી આપ્પા જગમાં અમર થઇ રહીશ રે;
 મારી કોમળ બાળા.

વન વસવું રૂપિને વરી રાજકુંવરીને તે નથી સહેલ,
 દેવીને દુર્લભ જક્તમાં એવો આદર્યો તેં શુભ ખેલ રે;
 મારી કોમળ બાળા.

સત્ય મનોબળ આ સમે કૃષિ વસ્ત્રમાં બેઠ જોવાય,
તેજ મનોબળ તાલારૂં તને મોક્ષ પટે લાઇ જાય રે;

મારી કોમળ બાળા,

પુત્રિ અમે માત તાતને પરી કરતાં તને, કુખ મામ,
રૂપિવર મહિમા વિચારતાં કઈ ધીરજ મિત ખરાય રે;

મારી કોમળ બાળા.

સત્ય અને તુજ જ્ઞાનમાં બહેની અમને ધણો વિશ્વાસ,
પ્રથ્વર સદાય ચગ્ને તને તારી પૂર્ણ થજો સદ્ આશ રે;

મારી કોમળ બાળા.

મહાડ.

બહાલાં માત પિતાને રનેહી સહેદર નિશ્ચિંત રહેજો સદાય.
કાળજે કોરીને સમ્યું હું પિતા બોધ જે દીધો અમલ,
ધર્મ બરાબર સાચવું તેમાં કો'દી પડે નહિ ભૂલ રે,

બહાલાં માત પિતાને.

વૈભવમાં ભલે ઉછરી પશ્ય આપ્યું તમે જ્ઞાન દાન,
નિત્ય અનિત્યને પારખ્યાં હવે કાદી ના ભૂલું હું જ્ઞાન રે;

બહાલાં માત પિતાને.

શાસ્ત્ર અવશ્ય કર્યું તમ ધરે તેથી કષ્ટક મળ્યું મને જ્ઞાન,
સાધિત સાવિત્રી જે થઈ ગઇ તેને પમલે કરું હું પ્રયાણરે:

બહાલાં માત પિતાને.

વનવગડે વનનાં પશુ વન વૃક્ષશુ સાધ્યો છે રનેહ,
રૂપિવર રોજ કથા કરે મને આનંદ આપશે એકરે,

બહાલાં માત પિતાને.

પ્રથ્વરી લીલા અનુભવું વળી નિત્ય કરું તીર્થ સ્નાન,
સ્વામીની સેવાને સાધતાં કરું નિત્ય વચનામૃત ખાન રે,

બહાલાં માત પિતાને.

તમ ઘેર લાડમાં ઉછરી કદી કડવું કથ્યાં નથી કહેણ,

પ્રાણ સમાન ગણી મને નવ વીસરે બહાણનાં વેણુ રે,
બહાણાં માત પિતાને.

વાંક કદી મેં કર્યા હશે મને આ સમી આવે ન યાદ,
બાળકે બળી ક્ષમા કરે થયો હોય કદી અપરાધ રે;
બહાણાં માત પિતાને.

સત્ય અને ન્યાય નીતિએ મારે હૃદયે રહો સુખ ધામ,
આશીષ આપ વડીલની મારાં સર્વ સુધારશે કામરે;
બહાણાં માત પિતાને.

“ સ્યામ રંગ સમિપે ન જવું મારે આજ પછી સ્યામ રંગ
સમિપે ન જવું ” એ રાગ.

સ્વામિને સેવે છે બહા બાવથી સુકન્યા નિત્ય

સ્વામિને સેવે છે બહા બાવથી.

શીખ હેમ રાય રાણી પૂર બળી પરવર્યા,

પુત્રિના વિયોગથી આંસુ ખર્યા.

સુકન્યા.

આત્રેલાં નરનારી નિજ સ્થાનકે પાછાં ગયાં,

દંપતિ નિવાસે એકલાં રહ્યાં.

સુકન્યા.

સ્વામીને પાચે પડી સુકન્યા પછી ઓત્યરી,

નાથજી નીભાવજો કૃપા કરી.

સુકન્યા.

આજથી હું રાજપુત્રિ દાસી થઈ આપની,

માગું છું ક્ષમા હું મારા પાપની.

સુકન્યા.

સ્વામીને સેવીને મારે પાપને પ્રજાળવાં,

શ્વાસુમાં કહેલાં વ્રત પાળવાં.

સુકન્યા.

ખન્યવાહ. આપી રૂપિરાય તારે ઓત્યર્યા,

આજ મારા કોડ તેં પૂરા કર્યા.

સુકન્યા.

સમી ભક્તિ સઘ તારા સર્વ કષ્ટ કાપશે,

નિશ્ચય અખંડ સુખ આપશે.	સુકન્યા.
ઇશની અગમ્ય વાત કોઇ કદી ના કળે,	
પાપ પુણ્ય યોગ્ય સમયે ફળે.	સુકન્યા.
તેં કર્યું તે નારીઓમાં કોઇ કરી ના શકે,	
ધર્મની કસોટીએ કો' ના ટકે.	સુકન્યા.
વૈભવો વટાવી વન વાસ કોઇ ના ગ્રહે,	
અંધ આ તપસ્વિ વર ના ચહે.	સુકન્યા.
નેત્ર સાટે નારી રત્ન તું મને ભલે મળી.	
તારાં મારાં પાપ ગયાં સૌ બળી.	સુકન્યા.
નાથજી સુકન્યા કહે પાપ મેં વડું કર્યું,	
નેત્ર તણું સુખ આપનું હર્યું.	સુકન્યા.
આપ છો તપસ્વિ સ્વામી પાપ નથી કંઈ કર્યું,	
ક્યાંથી આવી પાપ આપને નડ્યું.	સુકન્યા.
કહે રૂપિ સુકન્યા માંડે પાપ હું કહું તને,	
પાપ વિના કષ્ટ ના પડે મને.	સુકન્યા.
સર્વ સખી સાથ તું સદામ અહીં આવતી,	
પેખતો તને હું ભલા બાવથી.	સુકન્યા.
ચિત્ત તારાં રૂપને લાવણ્યતા વિષે વર્યું,	
સુખ તારું મેં વિચાર્યું નહિ કર્યું.	સુકન્યા.
ચિત્ત માંડે ચોરી કદી ના શકે દેવાંગના,	
તૂજમાં વર્યું એ પ્રભુ પ્રેરણા.	સુકન્યા.
એક પત્નિ, એક વેણુ એજ મારો ટેક છે,	
જીંદગી પવિત્ર મારી છેક છે.	સુકન્યા.
આપણા સંલગ્નમાં પવિત્ર પ્રભુ હાથ છે,	
સૃષ્ટિનાં સુચિન્દ્ર ખરેખાત છે.	સુકન્યા.
સીતળ સુગંધી જોને વાયુ આજ વાય છે,	
વૃક્ષની ઘટામાં પક્ષિ ગાય છે.	સુકન્યા.

દેવનાં આકાશ જાણે હુંદલિયા ગરગડે,
 મંમળ આશીય જો કાને પડે. સુકન્યા.
 સસ ત્યાં સુકન્યા વહે ધણ અનુકૂળ છે,
 અવનવો આનંદ મારે ઉર છે. સુકન્યા.
 રાન જાણે વિશ્વવાડી ખીલતી જણાય છે,
 નિર્મળાં ઝરણુ વહી જાય છે. સુકન્યા.
 આપનું તપસ્વિ તેજ આજ ધણું તગતગે,
 ઉરનો આનંદ મુખે ઝગઝગે. સુકન્યા.
 આપના આનંદથી આનંદ મને થાય છે,
 મહેલ જાણે મઠીમાં દેખાય છે. સુકન્યા.
 વૈભવની આસપાસ પેખું વિષ વેલડી,
 આ સ્થળે તો વરસે ખલ્લની ઝડી. સુકન્યા.
 ખલ્લનો આનંદ આ નિવાસમાં વ્યાપી રહ્યો,
 આજ મને કષ્ટક અનુભવ થયો. સુકન્યા.
 દંપતિનો દીન એમ વાતમાં વટી ગયો,
 સાંજની સંધ્યાનો કાળ આવીઓ. સુકન્યા,
 તુત ત્યાં સુકન્યા ઉઠી આસન સુધારતી,
 સંધ્યાની સામગ્રી સર્વ લાવતી. સુકન્યા.
 નિત્ય નિયમ કાર્યક્રમ સ્વામીએ બતાવીઓ,
 સુકન્યાએ સર્વ હૃદય રાખીઓ. સુકન્યા.
 નિત્ય પુરા પ્રેમથી તે સ્વામીની સેવા કરે,
 કંથની કહેલી વાત મન ધરે. સુકન્યા.
 વહેલી ઉઠીને પ્રભાતે સહપતિ પ્રભુ સ્મરે,
 શૌચ કાજ લમ જતી સરોવરે. સુકન્યા.
 નાહી રૂપિ નિત્ય કર્મ ત્યાંજ સર્વ સાધતા,
 ધ્યાન ધરી ધણે ઉપાસતા. સુકન્યા.
 જળ પવિત્રમાંથી દેવી નાહી ધોઇ નીસરે,

સ્વામીની સુસ્નેહથી પુખ્ત કરે.	સુકન્યા.
દશિને ઉપાસે પાછી સ્વામી સાથ બેસીને,	
ગાય છે રસાળ ગીત સ્વર ઝીણે.	સુકન્યા.
સ્વામી સાથ પોતે પાછી ઉઠી ઘેર આવતી,	
પુષ્પ, શળ, કંદ, મુળ લાવતી.	સુકન્યા.
વૃક્ષની ઘટામાં શોભે પર્ણકુટિકા વડી,	
બેસવા લોભાય ચિત્ત બે ઘડી.	સુકન્યા.
નિત્ય સતિ વાળી ઝાડી સ્વચ્છ રાખે આંગણું,	
દર્ભનું ત્યાં આસન સોહામણું.	સુકન્યા.
દોરી લાવી સ્વામીને ત્યાં સ્નેહથી બેસાડતી,	
પોતે પાછી ભોજન બનાવતી.	સુકન્યા.
ત્યાં શિવના મુખમાંથી વેદ ધુન્ધ વાગતી,	
જંગલમાં મંગળ જગાવતી.	સુકન્યા.
વેગળથી બ્રાહ્મણો પ્રવાસી આવી બેસતા,	
વેદ વાણી સાંભળી ખુશી થતા.	સુકન્યા.
પાઠ બ્યાં પૂરો થતો સુકન્યા બહાર આવતી,	
આદરથી અતિથિ બોલાવતી.	સુકન્યા.
ભોજનનો ભાગ આપી સર્વને સતોષતી,	
સ્વામીને રસોણ પાસ લાઇ જતી.	સુકન્યા.
સ્વામી પાસ બેસી નિત્ય ભોજન કરાવતી,	
ત્યાર પછી અન્ન જળ લે સતિ.	સુકન્યા.
કામથી પરવારી પાછી સ્વામી પાસ બેસતી,	
ગાન ગોષ્ઠિ વાત ચ્છિત ત્યાં થતી.	સુકન્યા.
ભામિનીનો ભાવ બેધ નિત્ય શિવ સીકતા,	
ધન્યવાદ આપીને ખુશી થતા.	સુકન્યા.
કોઇવાર પ્રેમ લાવી પ્રશ્ન દૂઝા પુછતી,	
સાંભળી ખુલાસાને ખુશી થતી.	સુકન્યા.

એકવાર પ્રેમદાએ પ્રશ્ન એવા પુછીઆ,

સાંભળીને સ્વામી સુખીઆ થયા. સુકન્યા.

નાથ કહો સુખ શું ? એ સુખ તે શાથી મળે ?

શું ક્યાંથી જીવને શાંતિ વળે ? સુકન્યા.

કહે શ્વિ તેં ઠીક પુછ્યું સુખ સર્વને ગમે,

સુખ કરી પ્રાપ્તિ માટે સૌ બમે.. સુકન્યા.

સવૈયા. (ગરખામાં પણ ગવાય છે.)

હૃદય વિષે સંતોષ રહે આનંદ તણો અનુભવ વળિ થાય,
એ સ્થિતિ તે આ લોક વિષે સામાન્ય પણાથી સુખ લેખાય;
વ્યાવહારિક, પારમાર્થિક એવા એ સુખના પણ બેજ પ્રકાર,
નાશવાન વ્યાવહારિક છે ને પારમાર્થિક અવિનાશી ધાર.
વ્યાવહારિક સુખ સાથે આગળ પારમાર્થિકની પ્રાપ્તિ થાય,
સીધે પંથ સદા સંચરતાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે ને વરતાય.
એક અનંત અગોચર શક્તિ વિશ્વ વિષે વ્યાપી છે જોડ;
એજ નિયંતા વિશ્વ તણો છે સુખ દુખનો દાતા પણ તેડ.
એવાં કૃત્ય કરો કે જોથી વિશ્વ નિયંતા રાજ થાય,
એને પુણ્ય કહે સૌ લોકો એથી અહીંયાં સુખ લણાય.
વિશ્વ નિયંતાને અણુગમતાં અપકૃત્યો તે પાપ ગણાય,
નિંદાપાત્ર ગણે સૌ એને દુઃખ જગતમાં એથી થાય.
સુખ દુખ આ સંસાર વિષે તે પુણ્ય પાપનાં શ્રદ્ધ કહેવાય,
અચળ નિયમ એ ધૃશ્વરનો છે એમાં ભેદ ન શક લેવાય.
સીતળ ચંદન અંગ લગાડ્યે નિશ્ચય સૌને શાંતિ થાય,
નિશ્ચય અગ્નિમાં કર મૂક્યે દુઃખ થશે ને દાઝી મરાય,
બંદી વાવીને સુખ લણવા ચાલ સદા તે મૂર્ખ ગણાય,
બંદ વાવ્યા ખેતરમાં જોણે તેણે બંદી કેમ લણાય.
એમ સદા અપકૃત્ય કરીને કોઈ કદી નવ સુખીઆ થાય,
સુકૃતનું ફળ દુઃખ દધને ધૃશ્વર કેમ કરે અન્યાય.

સુખ દુઃખ અહીંયાં ભોગવવાથી પાપ પુણ્યનો વ્યય થઈ જાય,
 જેવાં કર્મ કરે તેવાં ફળ યોગ્ય સમયમાં પેદા થાય.
 સુકૃત કરતાં દુષ્ઠ જણાયું તો તે સાધન સુખનું થાય.
 દુષ્કૃત કરતાં જે સુખ પામે ઉચ્ચે તેહ ચઢી પછડાય.
 ઉપરથી આ જગતે જોતા દેખે ઇશ તણે અન્યાય,
 તે કહે છે “પાપી સુખ માણે પુણ્ય પ્રતાપી દુખીઆ થાય.”
 આવા જનનો અનુભવ કાચો વર્તમાનથી જગતે વહાય,
 પણ તે ભૂત ભવિષ્ય ન જાણે તેથી લાગે ઉલટો ન્યાય.
 વળી કો જન ઉપરથી સુખીઆ અંતરમાં તો લાગે લાલ્ચ,
 ભોળા જન ભુલીને કહે છે “આ કેવો સુખીઓ કહેવાય”
 કાંઈ વળી દેખાતા દુખીઆ અંતરમાં સુખ ને સંતોષ,
 જોનારાની ભુલ તથાપિ મિથ્યા પ્રભુને દે છે દોષ.
 સીધો પંથ સદા દુઃખમાં “નીતિ, ભક્તિ, પરમાર્થ કામ.”
 દઢતાથી એ પંથે પગતાં સંતો પેળે સુખ તમામ.
 દયા, ક્ષમા, ધીરજ ને શાંતિ, સત્ય, પ્રેમ, નીતિ ને ન્યાય,
 મોટાં મન જેવાં છે એવા સંત સદા એ રસ્તે જાય.
 અંત સદા નિજ દોષ તપાસે કષ્ટ કદી આવે કો કાળ,
 ક્ષમા માગી ઝટ ભૂલ સુધારે ઇશ્વર પર નહિ મૂકે આજ.
 એવા જન અવનિમાં પેળે નિશ્ચય જે ઇશ્વરનો ન્યાય,
 કષ્ટ કદી આવે એવાને ઇશ્વર તેને કરશે સહાય.
 પારમાર્થિક સુખ મેળવવામાં જીવ અમર જાણે સૌ કાળ,
 દેહ થકી જુદો જાણીને મન કેળવવા હ્યો સંભાળ.
 મન સાથે ઈંદ્રિયો રહીને બાહ્ય વિષયથી માણે મોજ,
 વિષય ભોગ ભોગવતાં આગળ તૃષ્ણા વૃદ્ધિ પામે રોજ.
 મરણ સમય આવે આગળ પણ વિષય થકી તૃપ્તિ નવ થાય,
 અગ્નિમાં ઘૂન હોમ્યાથી જ્યમ અગ્નિ જવાળા વધતી જાય.
 તૃષ્ણા તૃપ્ત ન થાય કદાપિ એજ જગતમાં મોટું દુઃખ,

માટે તૃષ્ણા ત્યાગ કરીને મનમાંથી મેળવવું સુખ.
 રાજા રાણા ને શ્રીમંતો વૈભવનો કરતા વિસ્તાર,
 તોય ન શાંતિનું સુખ પામે શીર વહે ભૂમિનો ભાર.
 રૂપિ મુનિ તૃષ્ણા ત્યાગ કરીને હૃદયે પ્રભુને પેખી રોજ,
 જંગલમાં મંગળ વરતાવે શાંત રહીને માણે મોજ.
 આ શાંતિનું સુખ સદાનું તેજ મોક્ષ માનો મન માંલ્ય,
 નહિ સંકલ્પ વિકલ્પ જગતમાં નહિ ધુચ્છા બય ચિંતા કાંય.
 ઇશ્વરની લીલા અનુભવતા અહોનિશ આનંદમાં જ જણાય,
 જન હિત કાર્ય કરે પણ મનની શાંતિમાં કદી ક્ષોભ ન થાય.
 આ શાંતિનું સુખ મેળવવા બે રસ્તે બહુ લોકો જાય,
 જ્ઞાની જ્ઞાન થકી સુખ પામે, ભક્તો ભક્તિ કરી સુખી થાય.
 બંને રસ્તા જુદા તો પણ આખર શાંતિમાં નળી જાય,
 ખેંચા ખેંચ કરે મતવાદી હાથાને હસવાનું થાય.
 આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિથી જન આવાને બહુ કલેશ ન થાય,
 શાંતિમાં જીવે આ જગમાં શાંતિમાં પરલોકે જાય.
 જીનું વસ્ત્ર ઉતારી જાણે વસ્ત્ર નવું જન ધારે કાય,
 દેહ તજી દુનિયાને છોડે અંત સમે પ્રભુમાં ચિત્ત પ્રોય.
 જ્ઞાન વિચાર અને અનુભવમય, ભક્તિ પ્રેમ ને રસમય હોય,
 બંને વાનાં સમજી લેતાં સાચું સુખ પામે સૌ કાય.
 બહુ જ વિચાર અને અભ્યાસે એવા સુખની પ્રાપ્તિ થાય,
 ચંચળ મન જે સ્થિરતા પામે તોજ જગનમાં શ્રેય સધાય.
 મન ચંચળતા એજ અશાંતિ મનની સ્થિરતા શાંતિ ગણાય,
 તે માટે હાથા જન સર્વે, મન સંયમના લેજ ઉપાય.
 કોંધર માંલ્ય વસે એકાંતે કો'સંસાર તજી વન જાય,
 કો' વળિ ધ્યાન ધરે ઇશ્વરનું કો' તપ સાધી કદે કાય.
 એમ અધ્યાગ પ્રયત્નો કરતાં આખર ચંચળ મન જીતાય,
 સ્વચ્છ હૃદય દર્પણમાં ત્યારે પેખી પ્રભુને શાંતિ થાય.

સુખ બધાં સંસારી આવી શાંતિ આગળ કીચ સમાન
 ઇંદ્ર તણા પદથી પણ અધિકુ' રૂપિ મુનિને આ શાંતિ સ્થાન.

શ્યામ રંગ સમીપે ન જાણું—એ રાગ.

સ્વામીને પાચે પડી સુકન્યા પછી વીનવે,
 જ્ઞાન પાઠ આજ એટલો હવે. સુકન્યા.

નિત્યના અન્યાસથી આ શાંતિને હું મેળવું,
 અપની કૃપાથી મન કેળવું. સુકન્યા.

એમ રૂડાં દંપતિ સુખેથી દિન નિર્ગમે,
 કોઇ વાર બ્રાહ્મણો આવી નમે. સુકન્યા.

જંગલના લોક પ્રભુ જાણીને પુજ કરે;
 કોઇ વાર અતિથી આવી ચઢે. સુકન્યા.

એક વાર છે રૂપિ અખંડ નિજ ધ્યાનમાં,
 ભામિની વીણે છે ફુલ રાનમાં. સુકન્યા.

તે સમયે આશ્વનીકુમાર તહીં આવી ગા,
 દેવતાઇ ઔષધીઓ લાવીયા. સુકન્યા.

જંગલમાં જોઇ બાળા ફુલ રંગ વીણતી,
 મોહ પામ્યા માનવીના રૂપથી. સુકન્યા.

પેખીને સુકન્યા બેઠે વિસ્મય પામી વદા,
 જંગલમાં ક્યાંથી આ દેવાંગના ? સુકન્યા.

માનવીના દેહમાં આ ઇશ્વરી સ્વરૂપ છે,
 તેજમાં તપસ્વિની અનૂપ છે. સુકન્યા.

કોણું તારો તાત બાળા ? નામ તારું શું સતિ ?
 ભાગ્યશાળી કોણુ છે તારો પતિ ? સુકન્યા.

દેવતાઇ રૂપ દેખી ઝંખતાઇ તે જરા,
 તોય સામી આવી કરે સરભરા. સુકન્યા.

પુત્રિ હું શર્યાતિની સુકન્યા નામ સુભતિ,
 પતિન બૃગુ પુત્રની વહે સતિ — સુકન્યા.

દેવ કહે તું રાજકન્યા શું તપસ્વિને વરી,
આ તો દેવી બૂલ તં ભારે કરી— સુકન્યા.

વીજ સમું તેજ તારું સર્વ ગુણથી ભરી,
સ્વર્ગ માંય આવી નથી સુંદરી— સુકન્યા.

વસ્ત્ર કે ધરણું નથી અંગ તારે ઓપતાં,
તોજ દીસે તુંથી વન શોભતાં— સુકન્યા.

અંધ આ તપસ્વિ જાણી છોડ તારા ટેકને,
વર દેવી અમારામાંથી એકને— સુકન્યા.

દેવી કહે તપસ્વિ સ્વામી મારે શીરતાજ છે,
આ સ્થિતિમાં મરે રૂડું રાજ છે— સુકન્યા.

દાણુ લીલાનો રાગ.

અશ્વિનીકુમાર-જીર્ણ કાયમાં તે શું લોભાય છે રે,
દેહ મનુષ્યનો એજે જો જાય છે રે,
ફેરો સંસારે ફાગટ થાય રે સુકન્યા દેવને બજ હે સતિ રે.

સુકન્યા—આ તો પુષ્પના પુંજમાં સાપ છે રે,
આ તો ઢોંગી ધુતારાના બાપ છે રે,
જાણ્યું હૃદય તમારાનું પાપ રે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગળા રે.

અશ્વિની—તું તો રાજકુમારી છે આ બવે રે,
તારે વનમાં વસ્યું કેમ પાલવે રે,
આલ સ્વર્ગે વસી સુખ પામરે સુકન્યા દેવને બજ હે સતિ રે.

સુકન્યા—મારે વનવાસ આનંદ ઉછળે રે,
ફળ મુળને કંદ આવી મળે રે,
મીઠાં ઝરણું તણું કરૂં પાનરે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગળા રે.

અશ્વિની—તું તો સર્પાતિ રાયની દીકરી રે,
આવા અંધ પતિને તે શું વરી રે,
તને વળગી ખરેખર વેઠ રે સુકન્યા દેવને બજ હે સતિ રે.

સુકન્યા—નથી અંધ એ આપણુ આંધળાં રે,
 સુખ મિથ્યા તથાપિ લાગે ગળ્યાં રે,
 બ્રહ્માનંદના એ ભોગી સદાય રે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગ૦

અશ્વિની—સુખ સ્વર્ગનાં તેં તો જ્ઞેયાં નથી રે,
 તને વહાલો લાગે કેમ આ પતિ રે,
 એ તો મૃત્યુને વશ છે સદાય રે સુકન્યા દેવને ભજ હે૦

સુકન્યા—તમે જ્ઞાનમાં ઉડા નથી ગયા રે,
 તુચ્છ વિષયના સુખમાં રમી રહ્યા રે,
 એનો અંતે તો હોય વિનાશ રે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગ૦

અશ્વિની—અમે દેવ થઈ તને ભગ્યીએ રે,
 ઉર પ્રેમ ધરીને ઉપાસીએ રે,
 ચાલ સ્વર્ગે વસી સુખ પામ રે સુકન્યા દેવને ભજ હે૦

સુકન્યા—ધૃષ્ટિ દ્વેષે ખમો કષ્ટ કારમાં રે,
 તમે શ્વન શુકર તણી હારમાં રે,
 કીડા વિષય તણા છો નિદાન રે ધુતારા વહેલા થાઓ વે૦

અશ્વિની—તને સ્વર્ગ તણું સુખ ના ગમ્યું રે,
 તારે કર્મે લપ્પ્યું દુઃખ કારમું રે,
 તારો જન્મારો કષ્ટમાં કાઢે સુકન્યા દેવને ભજ હે૦

સુકન્યા—માગ સ્વામીની વાણી જે સાંભળે રે,
 જીવ જ્ઞાન ગીતા વિષે જે ગળે રે,
 ભુક્ષે સ્વર્ગનું નામ નિશાન રે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગ૦

અશ્વિની—વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને વળી આંધળો રે,
 વળી કેડ વિષેથી વાંકો વળ્યો રે,
 જાતે ચાલીને કહીં ન જવાયરે સુકન્યા દેવને ભજ હે૦

સુકન્યા—મારા સ્વામીના અવગુણ ગાય છે રે,
 બાળી ભસ્મ કરૂં એમ થાય છે રે,
 દયા તોય ધરૂં દીલ માંલ્ય રે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગ૦

અશ્વિની—તારી દઢતા ને પ્રેમ સ્વામી વિષે રે,
ખરે અદ્ભુત એ સધળું દીસે રે,
બલે પતિવ્રત તારું તું પાળ રે સુકન્યા, ધન્ય છે તુજ ધર્મને રે.

સુકન્યા—અહ્યા હૃદય તો રૂઠાં જણાય છે રે,
વિષ વાણી વદી તોય વહાય છે રે,
સત્ય બોલો અને સુખી થાઓ રે ધુતારા વહેલા થાઓ વેગ.

અશ્વિની—અમે ઉપક્ષર કરવાને આવીઆ રે,
તારી દઢતાથી બહુજ ખુશી થયા રે,
અમે દેવના વૈદ્ય કુમાર રે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મને રે.

સુકન્યા—બલે આવ્યા દયા કરી રાનમાં રે,
મારા સ્વામી સરોવરે ધ્યાનમાં રે,
આપો એમને દર્શન દાન રે કુમારો રાનમાં બલે આવીઆ રે.

અશ્વિની—નમ્યા દેવીને પૂર્ણ પ્રેમે ભર્યા રે,
પેખી દઢતા કુમારો ત્યાં ઉચર્યા રે,
દેવી ધન્ય તને વર માગ રે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મને રે.

સુકન્યા—દેવ માગું તો વર માગું એટલો રે,
મારા સ્વામીનાં નેત્ર નવાં કરો રે,
આપો વળતી જે યોગ્ય જણાય રે કુમારો રાનમાં બલે આ.

“અસ્તુ” કહીને કુમારો પંથે પળ્યા રે,
દેવી સાથે જઈ રૂપિને મળ્યા રે,
નેત્ર આપ્યાં કરી ઉપચાર રે; સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મને રે.
પછી કાયા સુધારી ક્રમે કરી રે,
અન્નચર્ય પ્રભા મુખપર ઠરી રે,
હાથ આશીષ બોલ્યા કુમાર રે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મને રે.
દેવ વૈદ્ય તો સ્વર્ગ સાધાવીઆ રે,
પછી શર્યાતિરાય ત્યાં આવીઆ રે,
દેખી દંપતિને સુખી થાય રે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મને રે.

ધેર રાયે વધામણી મોકલી રે,
 સહુ સાયે ત્યાં આવી રાણી બહી રે,
 ગુણ કુંવરીના સધળે ગવાયરે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મનેરે.
 રાજા રાણી ને દંપતિ હરખીયાં રે,
 તેની "ધર્મ વિજય" ને સુખી થયાં રે,
 સહુ રાજાના પુર પ્રત્યે જાગ રે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મનેરે.
 રાયે યશ પછી તહીં આદર્યા રે,
 દેવ સાથે કુમારોને નોતર્યા રે,
 કહે ઇંદ્ર ત્યાં કોધે બરાધરે ઓ રાજા વૈદ્યને કેમ નોતર્યા રે.
 યશ ભાગ કુમારોને ના મળે રે,
 દેવ વૈદ્યને દોષિત સૌ ગણે રે,
 સર્વ યશમાં એમજ બામ રે ઓ રાજા વૈદ્યને કેમ નોતર્યા રે.
 રૂપિ ધવન ત્યાં આગળ આવીઆ રે,
 તપોજળથી ત્યાં દેવને દાખીઆ રે,
 બાધ વૈદ્યકનો કર્યો દૂર રે ઓ રાજા વૈદ્યને બલે નોતર્યા રે.
 વૈદ્ય રોગ હરી દુખ ફેડશે રે,
 એવા ઉપકારનાં ફળ વેડશે રે,
 એને દોષિત કેમ ગણાય રે ઓ રાજા વૈદ્યને બલે નોતર્યા રે.
 આવી ઇંદ્ર પછીથી નમી પડ્યો રે,
 યશ ભાગ કુમારોને સંપડ્યો રે,
 રીઝ્યા રૂપિ કરી પ્રત્યુપકાર રે ઓ રાજા વૈદ્યને બલે નોતર્યા રે.
 રાયે યશ પછી ત્યાં પુરા કર્યા રે,
 જોષ જીવ રૂપિ મુનિના ઠર્યા રે,
 થયા આશીષ આપી વિદાય રે સુકન્યા ધન્ય છે તુજ ધર્મનેરે.

